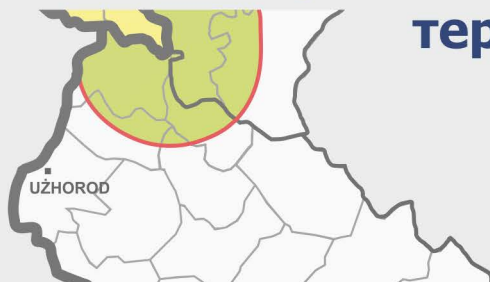

Badania podróży – wykorzystanie wielu metod badawczych. Koncepcja badań obszarów przygranicznych Ukrainy

Спостереження подорожей – використання декількох методів спостереження. Концепція спостережень прикордонних територій України

Urząd Statystyczny w Rzeszowie

polska pomoc

Badania podróży – wykorzystanie wielu metod badawczych. Koncepcja badań obszarów przygranicznych Ukrainy

Управління статистики в Жешуві

польська допомога

RZESZÓW 2017

**BADANIA PODRÓŻY – WYKORZYSTANIE WIELU METOD BADAWCZYCH. KONCEPCJA
BADAŃ OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH UKRAINY**
**СПОСТЕРЕЖЕННЯ ПОДРОЖЕЙ – ВИКОРИСТАННЯ ДЕКІЛЬКОХ МЕТОДІВ
СПОСТЕРЕЖЕННЯ. КОНЦЕПЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ**

Оpracowanie publikacji: Urząd Statystyczny w Rzeszowie
Опрацювання публікації: Управління статистики в Жешуві

Pod redakcją Marka Cierpiał-Wolana i Oleksandra Osaulenko
За редакцією

Zespół autorski: Edyta Giełbaga, Justyna Grabowska, Iwona Januś, Olha Karamazina,
Авторська команда: Oksana Lipitak, Wiesława Magryś, Tomasz Majko, Andżelika Malinowska,
Semen Matkovskiy, Oleksandr Redko, Beata Salach, Anna Tworek-Ptak,
Nataliia Vlasenko, Józef Wojtak, Sebastian Wójcik, Switlana Zymovina

Redakcja techniczna: Maciej Zielański
Технічна редакція:

Publikacja powstała w ramach projektu
„Wykorzystanie wielu metod badawczych na przykładzie zintegrowanych badań podróży”
Публікація створена в рамках проекту
„Використання декількох методів спостереження на прикладі комплексних спостережень подорожей”

Projekt współfinansowany w ramach programu
polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP
Проект фінансується програмою
польського співробітництва з розвитку Міністерства закордонних справ Республіки Польща

polska potomoc

польська допомога

Publikacja wyraża wyłącznie poglądy autorów i nie może być utożsamiana
z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP
Публікація висловлює виключно думку авторів та не може сприйматися,
як офіційне становище Міністерства закордонних справ Республіки Польща

Publikacja dostępna jest w Internecie <http://stat.gov.pl>
Публікація доступна в Інтернеті

Publikacja udostępniona jest na licencji *Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0 PL)*
Публікація доступна на умовах ліцензії Creative Commons Із зазначенням авторства 3.0 Польща (CC BY 3.0 PL)

PRZEDMOWA

Statystyka publiczna stanowi niezbędny element w informacyjnym systemie społeczeństwa demokratycznego, dostarczając organom władzy państwowej, administracji publicznej rządowej i samorządowej, sektorowi gospodarczemu i społeczeństwu oficjalnych danych statystycznych o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju.

Główny Urząd Statystyczny wspólnie z Narodowym Bankiem Polskim oraz Ministerstwem Sportu i Turystyki realizuje zintegrowane badanie w zakresie podróży rezydentów oraz nierezydentów na potrzeby statystyki w dziedzinie turystyki i rachunków narodowych. Jednostką autorską i koordynatorem tego badania jest Urząd Statystyczny w Rzeszowie. Spójny system badawczy dostarcza także informacji na temat obszarów transgranicznych i ma istotne znaczenie dla kształtowania rozwoju społeczno-gospodarczego regionów jak i pogłębiania współpracy sąsiadujących ze sobą państw.

Niniejsze opracowanie ma na celu przedstawienie metodyki i dobrych praktyk w zakresie badań statystycznych. Prezentowana publikacja powstała w ramach projektu pt. *Wykorzystanie wielu metod badawczych na przykładzie zintegrowanych badań podróży*, którego głównym zadaniem jest wzmocnienie potencjału statystyki publicznej Ukrainy.

Praca składa się z dwóch części. Część pierwsza opracowania zawiera opis badania ruchu granicznego i podróży nierezydentów (cudzoziemców) przyjeżdżających do Polski realizowanego na wewnętrznej i zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski oraz badania uczestnictwa rezydentów (mieszkańców Polski) w podróżach prowadzonego w gospodarstwach domowych. Ponadto w tej części opracowania, w oparciu o przeprowadzoną analizę ukraińskiego systemu statystycznego w zakresie badań podróży, zostały opracowane rekomendacje na rzecz ukraińskiej statystyki w tym zakresie. Część druga opracowania zawiera założenia koncepcji badań obszarów przygranicznych Ukrainy, w tym charakterystykę granic i przejść granicznych, cel, zakres podmiotowy i przedmiotowy badań. Przygotowana koncepcja posłuży dalszemu rozwojowi prac nad systemem informacyjno-statystycznym Ukrainy w zakresie monitorowania zjawisk zachodzących na obszarach przygranicznych.

Autorzy wyrażają nadzieję, że publikacja okaże się użytecznym źródłem informacji dotyczących doskonalenia metod badawczych dla statystyki publicznej Ukrainy.

ПЕРЕДМОВА

Державна статистика відіграє важливу роль у формуванні інформаційної інфраструктури демократичного суспільства, забезпечує органи державного управління всіх рівнів, міжнародні організації, комерційні структури та населення об'єктивною та повною інформацією з питань соціально-економічного розвитку країни.

Центральне статистичне управління спільно з Національним банком Польщі та Міністерством спорту і туризму проводить інтегровані статистичні спостереження у сфері подорожей резидентів та нерезидентів на потреби статистики туризму та національних рахунків. Авторською одиницею та координатором цих спостережень є Управління статистики в Жешуві. Комплексна система спостережень містить також інформацію про прикордонні території та має важливе значення для формування соціально-економічного розвитку регіонів, а також для поглиблення співпраці між сусідніми державами.

У даній роботі розглянуто методика та хороші практики статистичних спостережень у сфері подорожей. Публікація створена в рамках проекту «Використання декількох методів спостереження на прикладі інтегрованих спостережень подорожей», направлено на зміцнення потенціалу офіційної статистики України.

Робота складається з двох частин. Частина перша публікації містить опис обстеження прикордонного руху та подорожей нерезидентів (іноземців), що приїжджають до Польщі, яке проводиться на внутрішньому та зовнішньому кордоні Європейського Союзу на території Польщі та обстеження участі населення (резидентів) Польщі у подорожах, яке проводиться в домашніх господарствах. Крім того, у цій частині публікації на основі аналізу української статистичної системи зі статистики туризму, розроблено рекомендації для впровадження інтегрованих спостережень подорожей в Україні. Друга частина містить концептуальні підходи до спостереження прикордонних районів України, в тому числі характеристику кордонів і пунктів перетину кордонів в Україні, мету спостереження, опис предмету та області спостереження. Підготовлена концепція сприятиме подальшому розвитку робіт з удосконалення інформаційно-статистичної системи України у сфері моніторингу явищ, що відбуваються в прикордонних районах.

Сподіваємося, що видання буде корисним джерелом інформації для удосконалення системи та методів статистичних спостережень державної статистики України.

SPIS TREŚCI

	Str.
PRZEDMOWA	3
CZĘŚĆ I. BADANIA PODRÓŻY – WYKORZYSTANIE WIELU METOD BADAWCZYCH	9
I. ZNACZENIE INFORMACJI O BADANIU PODRÓŻY W KONTEKŚCIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KRAJU	10
1.1. Geneza badań podróży	10
1.2. Znaczenie informacji o badaniu podróży	14
II. CEL I PODSTAWY PRAWNE BADAŃ	15
2.1. Cel badań	15
2.2. Podstawy prawne badań	16
III. BADANIE NA GRANICACH RUCHU POJAZDÓW I OSÓB ORAZ PODRÓŻY CUDZOZIEMCÓW DO POLSKI	16
3.1. Zakres badania	16
3.1.1. Zakres podmiotowy badania	17
3.1.2. Zakres przedmiotowy badania	18
3.2. Specyfika badań na granicy	19
3.3. Organizacja badania na granicy	20
3.4. Zadania ankieterów i koordynatorów w urzędach statystycznych	24
3.5. Metoda badania	25
3.5.1. Źródła danych	25
3.5.2. Dobór próby	26
3.6. Narzędzia badawcze	31
IV. BADANIE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH UCZESTNICTWA MIESZKAŃCÓW POLSKI (REZYDENTÓW) W PODRÓŻACH	32
4.1. Zakres badania	32
4.1.1. Zakres podmiotowy badania	32
4.1.2. Zakres przedmiotowy badania	34
4.2. Organizacja badania	36
4.3. Metoda badania. Dobór próby	36
4.4. Narzędzia badawcze	40
V. ANALIZA PORÓWNAWCZA ZINTEGROWANYCH BADAŃ PODRÓŻY ORAZ SYSTEM ZBIERANIA I PRZETWARZANIA DANYCH	43
VI. WYNIKI BADAŃ	45

VII. ANALIZA AKTUALNEGO STANU SYSTEMU STATYSTYCZNEGO UKRAINY W ZAKRESIE BADAŃ STATYSTYCZNYCH NA POTRZEBY STATYSTYKI TURYSTYKI, RACHUNKÓW NARODOWYCH I BILANSU PŁATNICZEGO. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU MONITOROWANIA ZJAWISK ZACHODZĄCYCH NA OBSZARACH PRZYGRANICZNYCH UKRAINY	48
7.1. Podstawy prawne	48
7.2. Państwowe badania statystyczne z zakresu statystyki turystyki	49
7.3. Tworzenie zbiorowości jednostek oraz wykazu jednostek sprawozdawczych (respondentów) państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki	50
7.4. Klasyfikacje i rejestry	51
7.5. Opracowywanie i udostępnianie wyników państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki	52
7.6. Wykorzystanie danych administracyjnych przy uogólnieniu informacji z zakresu turystyki oraz w działalności informacyjno-publikacyjnej	53
VIII. ZALECENIA I REKOMENDACJE DLA ROZWOJU NA UKRAINIE SYSTEMU BADAŃ NA POTRZEBY STATYSTYKI TURYSTYKI, RACHUNKÓW NARODOWYCH I BILANSU PŁATNICZEGO ORAZ MONITORUJĄCEGO ZJAWISKA ZACHODZĄCE NA OBSZARACH PRZYGRANICZNYCH	54
8.1. Współpraca z instytucjami zajmującymi się tematyką turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego oraz obszarów przygranicznych ...	54
8.2. Uwarunkowania prawne	55
8.3. Przygotowanie metodologii badania	56
8.4. Przygotowanie organizacji badania	58
8.5. Przygotowanie oprogramowania wspierającego przetwarzanie danych uzyskanych w badaniach	60
CZĘŚĆ II. KONCEPCJA BADAŃ OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH UKRAINY	61
I. CHARAKTERYSTYKA GRANIC I PRZEJŚĆ GRANICZNYCH NA UKRAINIE ..	62
II. CEL BADAŃ	67
III. ZAKRES PODMIOTOWY I PRZEDMIOTOWY BADAŃ	67
IV. ORGANIZACJA BADAŃ OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH UKRAINY	68
PODSUMOWANIE	73
ZAŁĄCZNIKI	74
BIBLIOGRAFIA	170

ЗМІСТ

	Стор.
ПЕРЕДМОВА	4
ЧАСТИНА СПОСТЕРЕЖЕННЯ ПОДороЖЕЙ – ВИКОРИСТАННЯ ДЕКІЛЬКОХ	
I. МЕТОДІВ СПОСТЕРЕЖЕННЯ	91
I. ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБСТЕЖЕННЯ ПОДороЖЕЙ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	92
1.1. Генезис вибіркового обстеження подорожей	92
1.2. Значення інформації з обстеження подорожей	95
II. МЕТА ТА ПРАВОВА ОСНОВА СПОСТЕРЕЖЕНЬ	96
2.1. Мета	96
2.2. Правова основа остатистичних спостережень	97
III. СТАТИСТИЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НА КОРДОНІ РУХУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ОСІБ ТА ПОДороЖЕЙ ІНОЗЕМЦІВ ДО ПОЛЬЩІ	98
3.1. Обсяг спостереження	98
3.1.1. Об'єкт спостереження	98
3.1.2. Предмет спостереження	99
3.2. Особливості анкетних опитувань на кордоні	100
3.3. Організація анкетних опитувань на кордоні	101
3.4. Завдання інтерв'юерів і координаторів в управліннях статистики	105
3.5. Метод обстеження	106
3.5.1. Джерела даних	106
3.5.2. Відбір вибірки	107
3.6. Інструментарій	112
IV. СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ДОМОГОСПОДАРСТВАХ УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ (РЕЗИДЕНТІВ) ПОЛЬЩІ У ПОДороЖАХ	113
4.1. Обсяг обстеження	113
4.1.1. Об'єкт спостереження	113
4.1.2. Предмет спостереження	115
4.2. Організація статистичного спостереження	116
4.3. Метод обстеження. Відбір вибірки	117
4.4. Інструментарій	121
V. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕГРОВАНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПОДороЖЕЙ ТА СИСТЕМА ЗБОРУ Й ОБРОБКИ ДАНИХ	123
VI. РЕЗУЛЬТАТИ СПОСТЕРЕЖЕННЯ	126

VII. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОЇ СТАТИСТИЧНОЇ СИСТЕМИ В ГАЛУЗІ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ, ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОДІЙ (ЯВИЩ) НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ	129
7.1. Правова основа	129
7.2. Державні статистичні спостереження зі статистики туризму	130
7.3. Формування сукупностей одиниць та переліків звітних (облікових) одиниць (респондентів) державних статистичних спостережень зі статистики туризму	131
7.4. Класифікації та реєстри	132
7.5. Процедури проведення та розробки результатів державних статистичних спостережень зі статистики туризму	133
7.6. Використання адміністративних даних при узагальненні інформації з питань туризму та в інформаційно-публікаційній діяльності	135
VIII. ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ, НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ І ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ ТА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОДІЙ (ЯВИЩ) НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ	136
8.1. Співпраця з установами, що безпосередньо займаються питаннями туризму, національних рахунків, платіжного балансу та розвитком прикордонних територій	136
8.2. Правове регулювання	137
8.3. Підготовка методології спостереження	138
8.4. Підготовка організації спостереження	139
8.5. Підготовка програмного забезпечення для обробки даних статистичного спостереження	142
ЧАСТИНА КОНЦЕПЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИКОРДОННИХ РАЙОНІВ	
II. УКРАЇНИ	143
I. ХАРАКТЕРИСТИКА КОРДОНІВ І ПУНКТІВ ПЕРЕТИНУ КОРДОНІВ ...	144
II. МЕТА СПОСТЕРЕЖЕНЬ	148
III. ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ СПОСТЕРЕЖЕННЯ	149
IV. ОРГАНІЗАЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ	150
ПІДСУМКИ	155
ДОДАТКИ	156

CZĘŚĆ I

BADANIA PODRÓŻY – WYKORZYSTANIE WIELU METOD BADAWCZYCH

I. ZNACZENIE INFORMACJI O BADANIU PODRÓŻY W KONTEKŚCIE ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO KRAJU

1.1. Geneza badań podróży

Na początku lat dziewięćdziesiątych zaobserwowano wzrost ruchu granicznego, zarówno cudzoziemców przyjeżdżających do Polski, jak i obywateli polskich wyjeżdżających za granicę. W celu zbadania tego zjawiska polscy statystycy opracowali koncepcję badania ruchu granicznego. Inicjatorem tych działań był Departament Produkcji i Usług Głównego Urzędu Statystycznego oraz Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. W 1993 r. rozpoczęły się prace w kierunku opracowania zasad organizacyjno-metodologicznych badania, które miało na celu oszacowanie wielkości osobowego i samochodowego ruchu granicznego oraz wartości zakupów. W 1994 r. Główny Urząd Statystyczny (GUS) zrealizował na granicach badanie ankietowe *Ruch graniczny i wydatki cudzoziemców w Polsce*, którego koordynatorem został Wojewódzki Urząd Statystyczny w Zielonej Górze. Celem tego badania było uzyskanie danych o rozmiarach i strukturze wydatków ponoszonych przez cudzoziemców w Polsce. W pierwszym roku badanie obszarów przygranicznych prowadzone było na granicy północno-wschodniej, południowej i zachodniej i obejmowało wyłącznie wyjeżdżających obywateli krajów sąsiadujących z Polską, od następnego roku badano już wszystkich obcokrajowców wyjeżdżających z Polski. W 1997 r. badanie rozszerzono o ankietyzację obywateli Polski powracających z zagranicy (w takim samym zakresie jak cudzoziemców). W 1998 r. badaniem zostały objęte porty morskie i lotnisko im. F. Chopina (Okęcie) w Warszawie, a w 2000 r. przeprowadzono go już na 225 przejściach granicznych.

Po włączeniu Polski do strefy Schengen z końcem 2007 r. podstawowym problemem w szacowaniu wielkości wydatków związanych z podróżami Polaków za granicę i cudzoziemców do Polski stało się pozyskiwanie informacji statystycznych dotyczących ruchu granicznego na granicy Polski z krajami członkowskimi Unii Europejskiej (UE). Pojawiła się konieczność opracowania metod pozwalających na uzyskanie danych o ruchu granicznym na wszystkich granicach Polski oraz poszukiwania dodatkowych źródeł informacji o podróżach, innych niż wykorzystywane dotychczas. W tym celu powołano międzyresortowy zespół do spraw szacowania ruchu granicznego, w skład którego weszli przedstawiciele instytucji centralnych – Głównego Urzędu Statystycznego, Narodowego Banku

Polskiego, Ministerstwa Gospodarki, Ministerstwa Sportu i Turystyki, Instytutu Turystyki, Komendy Głównej Straży Granicznej, Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad, Polskiej Organizacji Turystycznej. W wyniku uzgodnień wdrożono nową metodę obserwacji i pomiarów ruchu granicznego, analizowano dostępne pozastatystyczne źródła danych oraz zrealizowano *Testowe badanie ruchu granicznego* na jednym z odcinków wewnętrznej granicy UE w Polsce – na przejściu w Barwinku (granica polsko-słowacka). Badanie testowe, przeprowadzone w 2009 r., dostarczyło ważnych informacji o zmianach w natężeniu i strukturze ruchu granicznego pojazdów, zarazem potwierdziło potrzebę jego kontynuacji w przyszłości.

W celu prowadzenia badań procesów społeczno-gospodarczych zachodzących w regionach przygranicznych oraz prowadzenia prac metodologicznych i badań w zakresie statystyki obszarów transgranicznych, w maju 2008 r. Prezes GUS powołał Ośrodek Badań Obszarów Transgranicznych i Statystyki Euroregionalnej w ramach struktury organizacyjnej Urzędu Statystycznego w Rzeszowie.

W trzecim kwartale 2008 r. Główny Urząd Statystyczny – Urząd Statystyczny w Rzeszowie wznowił *Badanie obrotów towarów i usług w ruchu granicznym* (początkowo na granicy polsko-ukraińskiej jako pilotaż). Dokonano weryfikacji i modyfikacji dotychczasowej metodologii, dostosowano ją do aktualnych warunków i potrzeb i w 2009 r. badanie zostało wpisane do programu badań statystycznych statystyki publicznej (PBSSP). Od 2010 r. badanie prowadzono na całej zewnętrznej lądowej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski. Badaniem obrotu towarów i usług w ruchu granicznym objęto osoby przekraczające lądową granicę Polski z Rosją, Białorusią i Ukrainą, tj. cudzoziemców (mieszkających stale za granicą) opuszczających Polskę oraz Polaków (mieszkających stale w Polsce) powracających do kraju.

Następnie, w związku z potrzebą zapewnienia pełnej informacji o ruchu granicznym po wejściu Polski do strefy Schengen zgłoszoną przez odbiorców danych, tj. Narodowy Bank Polski i Ministerstwo Sportu i Turystyki, podjęto decyzję o opracowaniu i przetestowaniu metodologii szacowania wielkości ruchu granicznego na wewnętrznej granicy Unii Europejskiej i Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji. Równolegle przygotowano badanie pilotażowe zrealizowane w 2010 r. mające na celu sprawdzenie założeń organizacyjno-metodologicznych i określenie nakładów niezbędnych do prowadzenia badań granicznych na wewnętrznej granicy Unii Europejskiej i Polski oraz ocenę

efektywności takiego rozwiązania. Badanie wykonano na 10-ciu drogowych przejściach granicznych. Realizacja tego przedsięwzięcia wymagała odpowiedniego przygotowania organizacyjnego. Dokonano także typologizacji przejść granicznych oraz opracowano koncepcję badania ruchu granicznego na granicy wewnętrznej UE.

W latach 2010-2011 pracownicy statystyki publicznej prowadzili ponadto prace badawcze w ramach projektu *Poprawa spójności między bilansem płatniczym w części dotyczącej podróży i statystyką turystyki*. Prace koncentrowały się głównie nad udoskonaleniem współpracy i koordynacji badań realizowanych w tym zakresie przez statystykę publiczną i Narodowy Bank Polski. Za cel postawiono uniknięcie dublowania badań dotyczących bilansu płatniczego i statystyki w dziedzinie turystyki oraz poprawy porównywalności a w rezultacie poprawy jakości danych dotyczących wymienionych dziedzin. Przedmiotem analiz były m.in. badania prowadzone w Polsce na potrzeby bilansu płatniczego w części dotyczącej podróży oraz w zawężonym zakresie statystyki w dziedzinie turystyki w wybranych krajach członkowskich Unii Europejskiej.

Wykorzystując dotychczasowe doświadczenia zarówno metodologiczne jak i organizacyjne, GUS – US Rzeszów podjął w 2013 r. realizację badań pilotażowych na wewnętrznej i zewnętrznej granicy UE na terenie Polski oraz w gospodarstwach domowych w ramach pracy metodologicznej *Integracja badań statystycznych w zakresie podróży na potrzeby statystyki turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego*. Badania ankietowe realizowane były w otoczeniu wybranych przejść granicznych na granicy lądowej, w portach morskich i na lotniskach – w przypadku cudzoziemców oraz w gospodarstwach domowych – w przypadku Polaków. Dodatkowo na granicy wewnętrznej UE rejestrowany był ruch graniczny. Ankietyzacja prowadzona była przy wykorzystaniu kwestionariuszy wywiadu opracowanych i zaakceptowanych przez głównych odbiorców danych – Narodowy Bank Polski (NBP) i Ministerstwo Sportu i Turystyki (MSiT) oraz Główny Urząd Statystyczny (GUS). Zakres prowadzonych badań wynikał z potrzeby przetestowania narzędzi badawczych przewidzianych do stosowania w badaniach granicznych oraz w gospodarstwach domowych, sprawdzenia organizacji badań prowadzonych w otoczeniu granicy oraz w gospodarstwach domowych, poprawności doboru próby i metod uogólniania wyników.

W czerwcu 2013 r. metodologia badań z zakresu uczestnictwa Polaków w podróżach i podróży cudzoziemców do Polski została pozytywnie zaopiniowana przez Komisję Metodologiczną GUS, Ministerstwo Sportu i Turystyki oraz Narodowy Bank Polski. Zintegrowane

badania w zakresie podróży zostały włączone do programu badań statystycznych statystyki publicznej na 2014 rok pod symbolami 1.30.17 – *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* oraz 1.30.18 – *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach*. Ten system badań zastąpił prowadzone do końca 2013 r. przez Główny Urząd Statystyczny, Ministerstwo Sportu i Turystyki oraz Narodowy Bank Polski cztery badania z zakresu podróży:

- turystyka zagraniczna – badanie prowadzone na zlecenie MSiT oraz NBP,
- aktywność turystyczna Polaków – badanie prowadzone na zlecenie MSiT oraz NBP,
- turystyka i wypoczynek w gospodarstwach domowych – cykliczne badanie GUS (było prowadzone co 3-4 lata),
- obrót towarów i usług w ruchu granicznym na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski – badanie GUS (kwartalne).

Integracja badań pozwoliła więc na:

- ograniczenie liczby badań i prowadzenie wzajemnie uzupełniających się badań przez jedną instytucję,
- zapewnienie spójności i jakości wyników badań (zapewnienie spójnych, dobrych jakościowo i porównywalnych danych, które przyjmowane są do oszacowania ważnych transakcji w rachunkach narodowych i bilansie płatniczym, a także danych dla statystyki turystyki, w okresach kwartalnych i rocznych),
- zaspokojenie potrzeb informacyjnych różnych odbiorców z uwzględnieniem obowiązującego ustawodawstwa europejskiego (zbierane dane uwzględniają zmienne, które mają być przekazywane do Eurostatu zgodnie z rozporządzeniem 692/2011 dotyczącym europejskiej statystyki turystyki oraz Balance of Payments and International Investment Position Manual, Sixth Edition (BPM6)),
- zabezpieczenie ciągłości wyników badań dotychczas prowadzonych.

Obecnie badania realizowane są przez jedną instytucję (GUS), która jest gestorem danych o podróżach, co wpływa na ich lepszą porównywalność i dostępność. Ułatwiona jest modyfikacja badań w zależności od zmieniających się potrzeb odbiorców i przepisów prawnych. Wpływa to także na współpracę z odbiorcami danych, gdyż w posiadaniu jednego gestora są zarówno wyniki badań, jak i zmienne pomocnicze do szacowania danych. Przyczynia się to również do zmniejszenia obciążenia respondentów związanego z udzielaniem informacji.

Główny Urząd Statystyczny badania podróży realizuje przy współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki oraz Narodowym Bankiem Polskim. Instytucje te razem z GUS ponoszą koszty obu badań. W 2013 r. pomiędzy GUS, MSiT oraz NBP zostało podpisane porozumienie dotyczące współpracy w celu wspólnej realizacji badań z zakresu podróży. Jednostką koordynującą oba badania w ramach GUS jest Urząd Statystyczny w Rzeszowie.

1.2. Znaczenie informacji o badaniu podróży

Informacje zebrane w ramach badań Podróże *nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* oraz *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* są wykorzystywane do opracowania danych na potrzeby statystyki bilansu płatniczego, rachunków narodowych, statystyki w dziedzinie turystyki oraz obszarów transgranicznych.

Wyniki badań wykorzystywane są:

- w bilansie płatniczym jako składowe:
  - eksportu usług w obrotach handlu zagranicznego (przychód/wydatki cudzoziemców w Polsce),
  - importu usług w obrotach handlu zagranicznego (rozhód/wydatki Polaków za granicą).
- w statystyce w dziedzinie turystyki:
  - charakterystyka podróży krajowych (krótkookresowych i długookresowych) oraz zagranicznych mieszkańców Polski oraz przyjazdów cudzoziemców do Polski,
  - tablice wynikowe oraz zbiory danych z badania *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* wykorzystywane przez Eurostat.
- w rachunkach narodowych jako składowe:
  - spożycia indywidualnego gospodarstw domowych,
  - eksportu usług w obrotach handlu zagranicznego (przychód/wydatki cudzoziemców w Polsce),
  - importu usług w obrotach handlu zagranicznego (rozhód/wydatki Polaków za granicą).
- w statystyce regionalnej (urzędy statystyczne, urzędy marszałkowskie):
  - monitorowanie zjawisk związanych z ruchem granicznym na obszarach przygranicznych, wykorzystanie informacji na potrzeby kształtowania rozwoju regionalnego.

Doświadczenia polskie pokazują, że dane z zakresu podróży w znacznej mierze, oprócz wyżej wymienionych instytucji, służą również organom władzy rządowej oraz samorządowej w regionach przygranicznych do kształtowania polityki krajowej i regionalnej.

II. CEL I PODSTAWY PRAWNE BADAŃ

2.1. Cel badań

Podstawowym celem badań *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* oraz *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* jest dostarczenie jednorodnych pod względem metodologicznym informacji dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb odbiorców z zakresu podróży krajowych i zagranicznych rezydentów (Polaków) oraz nierezydentów (cudzoziemców) przybywających do Polski.

Celem badania *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* jest zebranie informacji o krajowych i zagranicznych podróżach członków gospodarstw domowych. Badanie dostarcza informacji o skali uczestnictwa mieszkańców Polski w podróżach, rodzajach wykorzystywanych usług turystycznych, poziomie wydatków związanych z podróżami.

Celem badania *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* jest:

- oszacowanie, w ujęciu kwartalnym, liczby podróży nierezydentów do Polski, w tym turystów z zagranicy oraz odwiedzających jednodniowych, przekraczających granice Polski, a także wartości wydatków poniesionych w związku z podróżą do Polski,
- charakterystyka pobytu przyjeżdżających z zagranicy,
- uzyskanie informacji o przekraczających granicę w ramach małego ruchu granicznego,
- oszacowanie ruchu granicznego na granicy Polski z innymi krajami Unii Europejskiej.

Badanie dotyczące uczestnictwa mieszkańców Polski w podróżach jest prowadzone w gospodarstwach domowych, a badanie dotyczące przyjazdów cudzoziemców (badanie na wewnętrznej i zewnętrznej granicy UE na terenie Polski) – w otoczeniu wybranych przejść granicznych. Równocześnie w celu oszacowania ruchu granicznego na granicy Polski z krajami strefy Schengen prowadzona jest rejestracja przekroczeń granicy.

2.2. Podstawy prawne badań

Podstawę prawną do prowadzenia badań: *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* oraz *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* stanowi ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1068, z późn. zm.) oraz coroczne rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej, ustalające program badań na dany rok.

Obowiązek opracowywania i przekazywania danych dotyczących podróży wynika z regulacji europejskich dotyczących statystyki turystyki oraz bilansu płatniczego. Regulacje Unii Europejskiej obejmują:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki (uchylające dyrektywę Rady 95/57/WE) (Dz. Urz. UE. Nr L 192 z dnia 22 lipca 2011 r., s. 17).
- Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 1051/2011 z dnia 20 października 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki w zakresie struktury sprawozdań dotyczących jakości i przekazywania danych (Dz. Urz. UE nr L 276 z 21 października 2011 r., s. 13).
- Rozporządzenie (WE) nr 184/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. w sprawie statystyki Wspólnoty w zakresie bilansu płatniczego, międzynarodowego handlu usługami i zagranicznych inwestycji bezpośrednich (Dz. Urz. UE nr L 35 z 8 lutego 2005 r.).

III. BADANIE NA GRANICACH RUCHU POJAZDÓW I OSÓB ORAZ PODRÓŻY CUDZOZIEMCÓW DO POLSKI

3.1. Zakres badania

Badanie *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* składa się z dwóch modułów:

- I. Badanie ankietowe podróży i wydatków nierezydentów prowadzone na wszystkich odcinkach granicy (lądowa wewnętrzna granica UE i Polski, lądowa zewnętrzna granica UE i Polski, granica morska i granica na lotniskach),

II. Rejestracja ruchu granicznego nierezydentów i rezydentów oraz pojazdów z rejestracją polską i zagraniczną prowadzona na wewnętrznej granicy UE i Polski (granica z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą).

3.1.1. Zakres podmiotowy badania

Podróże nierezydentów do Polski

Zakres podmiotowy badania ankietowego stanowią nierezydenci wyjeżdżający z Polski przez granicę lądową, morską i na lotniskach. Nierezydent¹ to osoba fizyczna mieszkająca poza granicami Polski dłużej niż rok. Nierezydentami mogą być więc także Polacy jeśli spełniają powyższy warunek.

Badanie obejmuje osoby przyjeżdżające do Polski w dowolnym głównym celu (służbowym, spędzenia wolnego czasu lub innym osobistym) innym niż w celu zatrudnienia. Wyjątkiem są pracownicy sezonowi i przygraniczni oraz osoby podróżujące służbowo w charakterze członka załogi środka transportu (np. statku, samolotu, samochodu ciężarowego), które z kolei podlegają badaniu.

Pracownik przygraniczny to osoba pracująca na własny rachunek lub zatrudniona w państwie innym niż państwo zamieszkania, do którego wraca każdego dnia lub co najmniej raz w tygodniu. Natomiast pracownik sezonowy to osoba świadcząca pracę sezonową, przy czym praca sezonowa jest tu rozumiana jako praca uzależniona od następowania po sobie pór roku i powtarzająca się automatycznie każdego roku.

Badanie obejmuje zarówno turystów, czyli osoby spędzające co najmniej jedną noc w Polsce, jak i odwiedzających jednodniowych, czyli osoby przyjeżdżające do Polski na 1 dzień (bez noclegu). Badaniu podlegają osoby przebywające w Polsce do 1 roku, z wyjątkiem studentów oraz osób podróżujących w celach zdrowotnych, dla których dopuszczalny jest czas pobytu dłuższy niż 1 rok.

Nierezydenci przekraczający granicę lądową samochodami osobowymi, busami, autobusami, samochodami ciężarowymi, motocyklami oraz pieszo (na rowerach itp.) badani są na przejściach granicznych lub w ich otoczeniu. Osoby przekraczające granicę na lotniskach i morską badane są odpowiednio w portach lotniczych i morskich.

---

¹ Na potrzeby niniejszej publikacji pojęcia *nierezydent* i *cudzoziemiec* używane są zamiennie.

Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej

Dodatkowo, oprócz ankietowego badania podróży nierezydentów do Polski, na wybranych drogowych przejściach granicznych na wewnętrznej granicy UE i Polski (granica z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą), badany jest ruch graniczny pojazdów i osób. Zakres przedmiotowy badania ruchu pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej stanowią osoby (rezydenci i nierezydenci) oraz pojazdy przekraczające granicę (z polskimi i zagranicznymi numerami rejestracyjnymi).

3.1.2. Zakres przedmiotowy badania

Podróże nierezydentów do Polski

Badanie ankietowe podróży cudzoziemców do Polski obejmuje głównie:

- kraj stałego zamieszkania,
- charakterystykę osób podróżujących ze względu na cel i długość pobytu, płeć oraz wiek,
- wykorzystywaną w Polsce bazę noclegową oraz środki transportu,
- sposób organizacji wyjazdu,
- wydatki związane z podróżą do Polski poniesione u siebie w kraju,
- wydatki w Polsce poniesione na zakup usług (noclegowych, gastronomicznych, transportowych i pozostałych) oraz na zakup towarów, w tym wydatki osób przekraczających granicę w ramach małego ruchu granicznego,
- odległość miejsca dokonania zakupów w Polsce oraz miejsca zamieszkania od badanego przejścia granicznego,
- częstotliwość przekraczania granicy.

Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej

Rejestracja ruchu granicznego pojazdów i osób obejmuje:

- liczbę pojazdów przekraczających lądową granicę Polski w obu kierunkach (wjazd i wyjazd),
- symbol kraju rejestracji pojazdu,
- liczbę osób podróżujących w pojazdach,
- ruch pieszy w obu kierunkach – rejestracja liczby osób wraz z zapytaniem o kraj stałego zamieszkania.

3.2. Specyfika badań na granicy

Badania ankietowe prowadzone na granicy posiadają swoją specyfikę, która ma duży wpływ na organizację badania, jak również na ograniczenie doboru metod badawczych.

Najważniejszym i zarazem najtrudniejszym elementem w badaniach ankietowych na granicy jest pozyskanie respondenta. Spośród osób opuszczających terytorium Polski należy wybrać cudzoziemców, którzy powinni zostać objęci ankietyzacją, a następnie przeprowadzić wywiad. W badaniach granicznych nie jest to łatwe, gdyż badane są osoby podróżujące, zwykle śpieszące się. W sytuacji kiedy ruch pojazdów i osób na badanym przejściu granicznym na zewnętrznej granicy UE lub w porcie morskim odbywa się płynnie, nie ma konieczności czekania w kolejce, bardzo trudno jest namówić respondenta na zatrzymanie się w celu przeprowadzenia wywiadu. Na wewnętrznej granicy UE pozyskanie respondentów jest jeszcze trudniejsze ze względu na swobodny przepływ pojazdów i osób po zniesieniu kontroli granicznej.

Przeprowadzanie wywiadów na granicy odbywa się zwykle na otwartej przestrzeni, w różnych warunkach atmosferycznych (upał, chłód, wiatr, opady deszczu itd.), co stanowi dodatkowe utrudnienie w pracy ankietera i pozyskaniu respondentów.

Kolejną kwestią dotyczącą prowadzenia badań na granicy jest ryzyko związane z występowaniem sytuacji niebezpiecznych dla ankieterów, zwłaszcza w późnych porach dnia i nocą. Dlatego istotna jest współpraca z Policją, Strażą Graniczną oraz ograniczenie badań w tych porach do niezbędnego minimum.

W celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa oraz łatwiejszej identyfikacji przez inne służby ankieterzy prowadzący badanie na przejściu granicznym powinni być widoczni i odpowiednio oznakowani, tzn. wyposażeni w identyfikator ze zdjęciem, jednakowe kamizelki, elementy odbłaskowe. Dodatkowo w przypadku przejść drogowych, gdzie badanie prowadzone jest na drogach i parkingach zaleca się w miarę możliwości oznakowanie samochodów poprzez umieszczenie na czas prowadzenia badania (np. na szybie) plakatów informujących o badaniu.

Podczas badań na przejściach granicznych stosuje się zasadę, że funkcjonariusze służb granicznych i celnych nie uczestniczą bezpośrednio w procesie ankietyzacji. Zwiększa to respondentom swobodę w udzielaniu informacji.

3.3. Organizacja badania na granicy

Badanie jest prowadzone w cyklu kwartalnym, przez 7 wylosowanych dni w danym kwartale (każdy dzień tygodnia w danym kwartale badany jest jeden raz) na wszystkich wytypowanych do badania przejściach.

Ankietyzacją objęci są nierezydenci wyjeżdżających z Polski. Szczególną uwagę zwraca się na to, aby ankietyzacją objąć nierezydentów ze wszystkich krajów, a nie tylko spośród krajów sąsiadujących z Polską.

W 2017 r. do badania zostało wytypowanych 17 przejść lądowych na wewnętrznej granicy UE, 9 przejść lądowych na zewnętrznej granicy UE, 3 lotniska i 2 porty morskie. Lokalizację przejść granicznych, na których prowadzone jest badanie przedstawia poniższa mapa.

W realizacji badań granicznych biorą udział urzędy statystyczne zlokalizowane w województwach, na terenie których znajdują się przejścia graniczne objęte badaniem.

Ze względów organizacyjnych przejścia graniczne objęte badaniem podzielono na dwie grupy badawcze. Badanie na granicy zewnętrznej, w portach morskich i na lotniskach prowadzone jest w dwóch grupach badawczych po 7 dni w każdym kwartale na jedną grupę badawczą (od poniedziałku do niedzieli). Badanie na wewnętrznej granicy UE na terenie Polski również podzielono na 2 grupy badawcze i realizowane jest przez 7 dni w kwartale (od poniedziałku do niedzieli), przy czym podczas 5 badań prowadzone jest zarówno zliczanie pojazdów i osób, jak i ankietyzacja cudzoziemców (cztery badania w dni robocze i jedno w sobotę lub niedzielę), a podczas 2 badań prowadzone jest tylko zliczanie pojazdów i osób (jedno w dzień roboczy i jedno w sobotę lub niedzielę). Takie rozwiązanie ułatwia organizację pracy ankietatorów i pozwala na objęcie badaniem większej liczby przejść. Do badania losuje się więc łącznie 14 dni w kwartale (dwa pełne tygodnie od poniedziałku do niedzieli: I grupa przejść – 7 dni i II grupa przejść – 7 dni).

W tabeli nr 1 przedstawiono wykaz przejść granicznych objętych badaniem w 2017 r. w podziale na grupy badawcze.

Wewnętrzna lądowa granica Unii Europejskiej

Badanie na wewnętrznej granicy Polski z krajami Unii Europejskiej obejmuje:

- ankietyzację nierezydentów wyjeżdżających z Polski prowadzoną przy wykorzystaniu kwestionariusza wywiadu *PDP – Podróż do Polski*, bezpośrednio przy granicy. Jeśli ankietyzacja respondentów nie jest możliwa bezpośrednio na przejściu granicznym prowadzi się ją w pobliżu (otoczeniu) miejsca przekraczania granicy – przy sklepach, centrach handlowych, na stacjach benzynowych, barach, innych punktach usługowych, w których zatrzymują się podróżujący cudzoziemcy. Dopuszczalne jest również ankietowanie w dalszej odległości (np. kilkunastu kilometrów od przejścia granicznego), jeśli bliżej nie ma dogodnych miejsc do przeprowadzania wywiadu),
- zliczanie pojazdów i osób przekraczających granicę przy wykorzystaniu formularzy *BRG – Badanie ruchu granicznego pojazdów i osób* oraz *BRGp – Badanie ruchu granicznego osób przekraczających granicę pieszo*. Zliczanie przeprowadzane jest bezpośrednio przy granicy. Oddzielnie rejestruje się ruch w kierunku do Polski i z Polski.

Wykaz przejść granicznych objętych badaniem w 2017 r.

Odcinek granicy	Przejście	Grupa badawcza	Właściwy terytorialnie urząd statystyczny	Liczba ankietowanych na zmianę
Granica wewnętrzna	Krajnik Dolny	I	US Szczecin	2
	Lubieszyn	II		2
	Łęknica	I	US Zielona Góra	2
	Kostrzyn	I		2
	Świecko	II		3
	Zgorzelec	I	US Wrocław	2
	Jędrzychowice	II		4
	Kudowa Słone	I		2
	Jakuszyce	II		2
	Cieszyn-Boguszowice	I	US Katowice	4
	Cieszyn	I		3
	Nowe Chałupki	II		2
	Chałupki	II		2
	Chyżne	I	US Kraków	4
	Leluchów	II		3
	Barwinek	II	US Rzeszów	4
Budzisko	II	US Białystok	4	
Granica zewnętrzna	Medyka	II	US Rzeszów	4
	Korczowa	I		2
	Budomierz	II		2
	Terespol	I	US Lublin	2
	Dorohusk	II		2
	Bobrowniki	II	US Białystok	2
	Kuźnica	I		2
	Bezdedy	II	US Olsztyn	2
Grzechotki	I	2		
Lotniska	Warszawa-Okęcie	I	US Warszawa	2
	Kraków-Balice	II	US Kraków	2
	Poznań-Ławica	II	US Poznań	2
Porty morskie	Gdynia	I	US Gdańsk	4
	Świnoujście	II	US Szczecin	2

Badanie realizowane jest w godzinach od 6³⁰ do 21³⁰ (I zmiana: 6³⁰–14⁰⁰, II zmiana 14⁰⁰–21³⁰), bezpośrednio przy granicy. Powyższy przedział godzinowy wyznaczono w oparciu o wyniki badania testowego ruchu granicznego w Barwinku w 2009 r. oraz badania pilotażowego ruchu osób i pojazdów na granicy Polski z krajami UE prowadzonego w 2010 r. Zaobserwowano, że w godzinach od 6⁰⁰ do 22⁰⁰ odbywa się zdecydowana większość ruchu granicznego (według szacunków ok. 94% pojazdów z rejestracją zagraniczną i ok. 89% pojazdów z rejestracją polską). Zasadność takiej organizacji badań na granicy potwierdziła się zarówno podczas badania pilotażowego prowadzonego na granicy wewnętrznej w I kwartale 2013 r., jak również przy realizacji badania właściwego w kolejnych latach. Ankieterzy prowadzący rejestrację przekroczeń granicy są przydzieleni odpowiednio do ruchu zmotoryzowanego i pieszego. Ankietyzacja jest realizowana przez taką samą liczbę ankieterów jak rejestracja ruchu granicznego. Liczba ankieterów powinna być dobrana optymalnie dla poszczególnych przejść granicznych w zależności od natężenia ruchu, przy jednoczesnym zapewnieniu ankieterom możliwości korzystania z przerw podczas pracy.

Zewnętrzna lądowa granica Unii Europejskiej

Badanie na zewnętrznej granicy UE na terenie Polski obejmuje ankietyzację nierezydentów wyjeżdżających z Polski na 9 drogowych przejściach granicznych. Ankietyzacja prowadzona jest w godz. 10⁰⁰-18⁰⁰ przy wykorzystaniu kwestionariusza wywiadu *PDP – Podróż do Polski*. Odbywa się ona bezpośrednio przy granicy w miejscu, gdzie podróżujący zatrzymują się tuż przed wyjazdem z Polski.

Lotniska

Ankietyzacja prowadzona jest przy wykorzystaniu kwestionariusza wywiadu *PDP – Podróż do Polski*. Badanie realizowane jest w godzinach od 7⁰⁰ do 21⁰⁰ (I zmiana: 7⁰⁰–14⁰⁰, II zmiana 14⁰⁰–21⁰⁰). Po odprawie paszportowej i bezpieczeństwa respondenci mają czas na rozmowę z ankieterem i dlatego wywiad najlepiej przeprowadzić w strefie zastrzeżonej (Schengen i No Schengen). Prowadzenie badania w strefie zastrzeżonej wiąże się z koniecznością spełnienia przez każdego z ankieterów dodatkowych warunków:

- złożenie wniosku o wydanie czasowego identyfikatora (przepustki),
- pozytywnej weryfikacji przez służby ochrony, w tym przede wszystkim przez Placówkę Straży Granicznej,
- odbycie szkolenia z zakresu świadomości ochrony lotnictwa cywilnego.

W związku z powyższym, w celu zapewnienia możliwości realizacji badania, konieczne jest uzyskanie zgody zarządów portów lotniczych wytypowanych do badania na przeprowadzenie ankietyzacji.

Porty morskie

Ankietyzacja w portach morskich jest prowadzona w godzinach poprzedzających odejścia promów międzynarodowych przy wykorzystaniu kwestionariusza wywiadu *PDP – Podróż do Polski*.

Wywiad z respondentem przeprowadzany jest wśród pasażerów zmotoryzowanych oraz podróżujących bez samochodu podczas ich oczekiwania przed wejściem na pokład promu. W sytuacji pojawienia się wycieczkowca w terminie badania pasażerowie powracający na pokład statku również są objęci ankietyzacją.

W celu zapewnienia możliwości realizacji badania konieczne jest uzyskanie zgody zarządów portów morskich wytypowanych do badania na przeprowadzenie ankietyzacji. Prowadzenie badania wiąże się z koniecznością ustalenia zasad dotyczących miejsca i sposobu prowadzenia wywiadów z ochroną obiektu portowego oraz operatorem żegludowym obsługującym dane połączenie.

3.4. Zadania ankieterów i koordynatorów w urzędach statystycznych

Badania w terenie przeprowadzają ankieterzy statystyczni będący pracownikami urzędów statystycznych. Do zadań ankieterów należy m.in. prowadzenie ankietyzacji oraz zliczania² pojazdów i osób w ustalonych terminach, rejestracja danych w systemie informatycznym i ich wstępna kontrola, sporządzanie notatek informacyjnych z badania. Obowiązkiem ankietera jest uzyskanie jak największej liczby wiarygodnych odpowiedzi i zapewnienie anonimowości respondentów. Prace ankieterów w każdym województwie nadzoruje koordynator badania.

Do zadań urzędów statystycznych uczestniczących w badaniu należy:

- organizacja badania na terenie województwa, w tym:
  - współpraca z placówkami terenowymi odpowiednich służb wspomagających realizację badania (Straż Graniczna, Służba Celno-Skarbowa, Policja, porty lotnicze, porty morskie, operatorzy żegludowi),

---

² Dotyczy tylko wewnętrznej granicy Polski z UE.

- dokonywanie, przez urzędy realizujące badanie w portach morskich, przynajmniej raz na kwartał weryfikacji rozkładów rejsów promów pasażerskich oraz odpowiednie dostosowanie godzin prowadzenia badania,
  - kontrola pracy ankieterów w terenie,
- wykonywanie zadań przewidzianych w harmonogramach organizacji badania i przetwarzania danych, a w szczególności:
- rejestracja danych z formularzy/kwestionariuszy wywiadu, kontrola (formalna, logiczna, rachunkowa, kompletności) i aktualizacja danych, naliczenie i analiza tablic kontrolnych,
- przekazywanie ważnych informacji (uwag) dotyczących badania (np. problemy napotykane w trakcie badania, sugestie dotyczące realizacji badania, narzędzi badawczych).
- US Rzeszów (jednostka wiodąca) dokonuje analizy i dalszej kontroli utworzonych zbiorów, uogólnia dane oraz opracowuje wyniki badania.

3.5. Metoda badania

3.5.1. Źródła danych

Podstawowym źródłem informacji w badaniu podróży cudzoziemców do Polski jest kwestionariusz wywiadu *PDP*. Natomiast do badania ruchu granicznego na wewnętrznej granicy UE służą formularze *BRG* i *BRGp*.

Oprócz danych pochodzących z kwestionariusza wywiadu *PDP* oraz formularzy *BRG* i *BRGp* do szacowania wyników badań wykorzystywane są informacje Komendy Głównej Straży Granicznej dotyczące ruchu granicznego na przejściach na zewnętrznej granicy UE. W celu określenia wielkości ruchu granicznego w portach lotniczych pozyskiwane są statystyki dotyczące ruchu pasażerskiego na poszczególnych lotniskach. Do oszacowania wielkości ruchu granicznego w portach morskich wykorzystywane są dane urzędów morskich przekazywane GUS w ramach badania *Transport morski i przybrzeżny*. Pomocniczo wykorzystuje się także dane dotyczące wykorzystania turystycznych obiektów noclegowych przez turystów zagranicznych pochodzące z badania GUS *Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie*.

Dodatkowo, w celu zwiększenia dokładności oszacowań danych wynikowych, prowadzone są prace w zakresie rozpoznania nowych, pozastatystycznych źródeł danych dotyczących ruchu granicznego na wewnętrznej granicy Polski z krajami UE. Nawiązana

została współpraca z Die Bundesanstalt für Straßenwesen (BASt) – Niemieckim Instytutem Badawczym Ruchu Drogowego. Placówka ta dysponuje siecią automatycznych stacji monitorujących wielkość ruchu drogowego, w tym kilkanaście zlokalizowanych jest w pobliżu granicy z Polską po stronie niemieckiej. Rozpoczęto również współpracę z Transporto ir keliu tyrimo institutas (KTTI) – Litewskim Instytutem Badawczym Dróg i Transportu. Placówka ta posiada system czujników do pomiaru wielkości ruchu drogowego, w tym jeden zlokalizowany jest w pobliżu granicy z Polską po stronie litewskiej. W ramach współpracy z Generalną Dyrekcją Dróg Krajowych i Autostrad w Polsce (GDDKiA) pozyskane zostały dane ze stacji ciągłych pomiarów ruchu drogowego (SCPR). Stacje te usytuowane są na drogach zlokalizowanych przy granicy, ale często nie bezpośrednio na granicy, stąd wyniki pomiaru mogą zawierać nie tylko ruch graniczny, ale i lokalny. Jednak dane te, jak również wyniki Generalnego Pomiaru Ruchu z lat 2000, 2005, 2010 i 2015 prowadzonego przez GDDKiA (obejmujące średni dobowy ruch drogowy, wskaźnik wzrostu ruchu, rodzajową strukturę ruchu, kategorię rejestrowanych pojazdów) umożliwiają dokonywanie porównań i dalszych analiz wyników badania ruchu granicznego pojazdów i osób.

3.5.2. Dobór próby

Badanie przekroczeń granicy (ruchu granicznego pojazdów i osób) jest badaniem reprezentacyjnym realizowanym na wybranych przejściach granicznych na wewnętrznej lądowej granicy UE na terenie Polski. Polega na zliczaniu przekroczeń granicy zarówno pojazdów jak i osób (w obu kierunkach). Badanie realizowane jest w każdym kwartale.

Badanie podróży cudzoziemców do Polski, ze względu na brak operatu badania, odbywa się na populacji *ulotnej*, jednak dzięki wiedzy na temat miejsc przeprowadzania badania zostaje zapewniona odpowiednia reprezentatywność próby. Jest to badanie ankietowe, realizowane w otoczeniu wybranych przejść granicznych na wewnętrznej i zewnętrznej granicy UE na terenie Polski, w tym w portach lotniczych i morskich, metodą wywiadu bezpośredniego realizowanego przez ankieterów.

Udział w badaniu jest dobrowolny. Osoby poddawane badaniu dobierane są przy wykorzystaniu losowania systematycznego. W przypadku odmowy udziału w badaniu osoby wylosowanej, badana jest kolejna osoba. Dla poszczególnych przejść granicznych zostały

ustalone interwały losowania z uwzględnieniem możliwości ankietera przeprowadzenia wywiadu w określonym czasie oraz przewidywanej wielkości natężenia ruchu podróżnych na poszczególnych przejściach.

Istotne znaczenie do wypracowania odpowiedniej metody szacowania ruchu granicznego ma dobór reprezentatywnej próby i pozyskanie dobrej jakości danych. Badanie tego zjawiska musi być więc ograniczone do niezbędnej grupy przejść oraz określonych odcinków czasowych w ciągu roku, ale zapewniających równocześnie odpowiednią jakość wyników.

W celu wytypowania do obserwacji przejść granicznych dokonano ich typologizacji. W pierwszym etapie podzielono przejścia ze względu na rodzaj granicy, z wyróżnieniem odpowiednich typów przejść:

- granica lądowa – przejścia drogowe, piesze, kolejowe, rzeczne,
- granica powietrzna – lotniska,
- granica morska – porty.

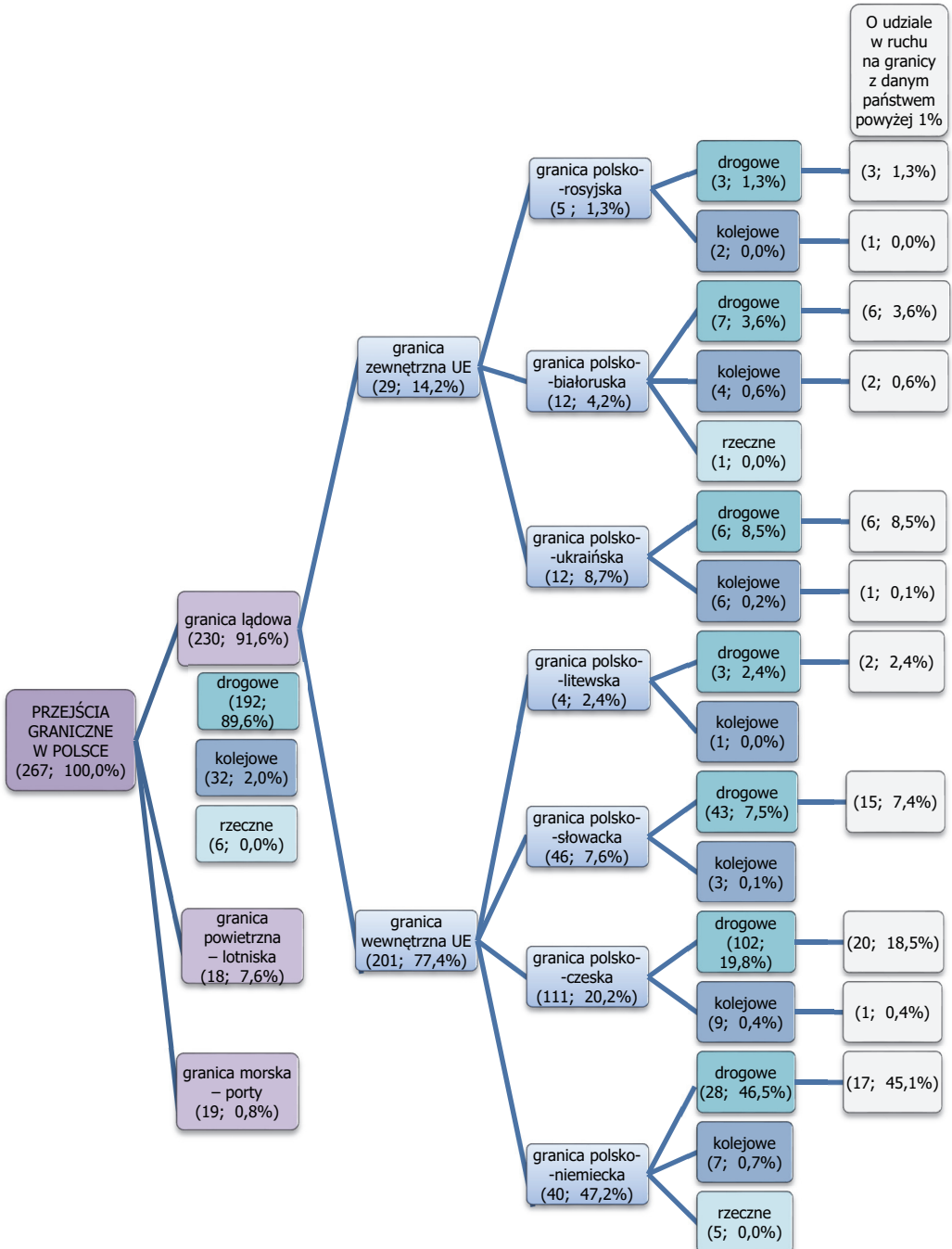
Następnie przejścia lądowe podzielono ze względu na charakter granic oraz kraj sąsiadujący, a więc położone na:

- granicy zewnętrznej UE na terenie Polski, obejmujące granice: polsko-ukraińską, polsko-białoruską, polsko-rosyjską,
- granicy wewnętrznej UE i Polski, obejmujące granice: polsko-niemiecką, polsko-czeską, polsko-słowacką, polsko-litewską.

Z kolei w oparciu o dane o ruchu granicznym Komendy Głównej Straży Granicznej dokonano charakterystyki przejść granicznych.

W Polsce w 2007 roku – według danych Komendy Głównej Straży Granicznej – ruch graniczny odbywał się przez 230 przejść lądowych, 19 morskich oraz 18 lotnisk.

Rys. 1. Przejścia graniczne w Polsce ich liczba oraz udział w ruchu granicznym osób w 2007 r.

Przejścia lądowe skupiały większość ruchu granicznego osób – bo aż 91,6%. Na lotniskach zarejestrowano 7,6% przekraczających granicę, a na przejściach morskich – 0,8%. Spośród przejść lądowych zdecydowaną większość stanowiły przejścia drogowe – 83,5% ogółu. Ruch graniczny na tych przejściach stanowił 97,8% przekroczeń przez granicę lądową oraz 89,6% ogółu przekroczeń granicy. Z kolei na przejściach kolejowych zarejestrowano odpowiednio tylko 2,2% i 2,0% przekroczeń granicy. Przejścia rzeczne nie odgrywały istotnego znaczenia pod względem wielkości ruchu granicznego (0,01%). Tak więc, jeśli weźmiemy pod uwagę wielkość ruchu granicznego, główną rolę odgrywały przejścia drogowe, obejmujące prawie 90% przekroczeń ogółem granicy i około 98% przekroczeń granicy lądowej.

W wyniku przeprowadzonej analizy, uwzględniane zostały przejścia, których udział w ruchu osób na granicy Polski z krajem sąsiednim był większy niż 1%, a w przypadku lotnisk i portów – udział w ruchu odpowiednio na granicy powietrznej i morskiej. Takie kryteria spełniało 88 przejść i stanowiło to ok. 33% wszystkich przejść. Równocześnie przejścia te skupiały ok. 96% całego ruchu granicznego.

W przypadku granicy powietrznej, lotnisk spełniających powyższe warunki było 8. Skupiały one 98% odbywającego się tu ruchu granicznego. Natomiast liczba portów, wyniosła 6 i obejmowały one 96% odbywającego się tu ruchu granicznego. W przypadku granicy lądowej takich przejść było 74. Skupiało się tam prawie 96% ruchu na granicy lądowej.

Z kolei na granicy zewnętrznej UE i Polski liczba przejść spełniających warunek udziału w ruchu na granicy z danym państwem wyższego niż 1% wyniosła 19, co stanowiło 99% odbywającego się tu ruchu granicznego. Natomiast na wewnętrznej granicy UE przejść takich było 55 i skupiały one ok. 95% odbywającego się tu ruchu granicznego.

Następnie przedmiotem dalszej analizy były lądowe przejścia położone na wewnętrznej granicy UE i Polski, których udział w ruchu granicznym na granicy z danym państwem przekroczył 1%. Z 55 przejść granicznych spełniających ten warunek, 54 to przejścia drogowe i 1 kolejowe, przy czym przejście kolejowe obejmowało tylko 0,5% ruchu granicznego na granicy wewnętrznej, więc dalszym grupowaniom poddano tylko przejścia drogowe.

Wykorzystując metodę Warda przejścia te zostały pogrupowane według poszczególnych odcinków granicy na podzbiory charakteryzujące się dużym podobieństwem wewnętrznym, ze względu na wybrane cechy. Cechy które charakteryzują poszczególne przejścia to:

- wielkość ruchu granicznego osób ogółem,
- odsetek obcokrajowców wśród przekraczających granicę,

- odsetek samochodów osobowych w ruchu granicznym pojazdów,
- odsetek samochodów ciężarowych w ruchu granicznym pojazdów.

Przyjęcie dwóch pierwszych cech wynika z celu badania. Udział samochodów osobowych wzięto do analizy z uwagi na odmienny charakter przekroczeń granicy samochodami osobowymi i ciężarowymi. Na większości przejść granicznych dominował ruch samochodów osobowych. Natomiast udział samochodów ciężarowych w ruchu granicznym pojazdów jest mocno skorelowany z udziałem samochodów osobowych (współczynnik korelacji zbliżony do -1), tak więc został pominięty w metodzie grupowania przejść.

Poprzez grupowanie przejść granicznych według przyjętych cech w ramach poszczególnych odcinków granicy uzyskano po 5 podzbiorów (z wyjątkiem granicy z Litwą). Wyniki tego grupowania są wykorzystane do doboru przejść do badania ruchu granicznego.

W następnym etapie, w ramach wcześniej uzyskanych grup przejść, losowano przejścia do badania uwzględniając różne natężenie ruchu osób i pojazdów na granicy. Kolejnym elementem warstwowania były dodatkowo odległości geograficzne między wybranymi przejściami, tak aby wylosowane przejścia były rozłożone na całym odcinku granicznym z krajem sąsiadującym.

Na każdym odcinku granicy uzyskano więc następujące założenia:

- granica wewnętrzna

Badanie ruchu granicznego będzie realizowane na przejściach drogowych o udziale w ruchu granicznym na danym odcinku granicy powyżej 1%. Dla uzyskania odpowiedniej jakości estymacji, wprowadzono rotację przejść granicznych, polegającą na tym, że wśród wylosowanych przejść dla danego odcinka granicy znajdują się przejścia, które były badane w roku wcześniejszym oraz nowe. Podejście takie powinno zapewnić ciągłość informacji na temat zjawisk obserwowanych na przejściach. W otoczeniu wylosowanych przejść są realizowane wywiady z zakresu podróży cudzoziemców do Polski,

- granica zewnętrzna

Przejścia drogowe na granicy zewnętrznej UE na terenie Polski są losowane w oparciu o przeprowadzoną typologizację oraz aktualne dane Komendy Głównej Straży Granicznej dotyczące ruchu osób i pojazdów na tych przejściach. Na tej granicy Straż Graniczna w dalszym ciągu prowadzi rejestrację osób przekraczających granicę tak więc realizowana jest w tym przypadku tylko ankietyzacja cudzoziemców dotycząca ich podróży do Polski.

- porty lotnicze i morskie

Badanie ruchu granicznego w portach morskich i na lotniskach, ze względu na inną specyfikę, zostało odrębnie przygotowane przy wykorzystaniu źródeł danych m. in. ze sprawozdawczości dotyczącej transportu lotniczego i morskiego. Ponadto przy doborze portów lotniczych i morskich jest brana pod uwagę możliwość uzyskania danych o strukturze podróżujących osób.

- przejścia kolejowe

Z uwagi na bardzo niewielki udział przejść kolejowych w ruchu granicznym nie prowadzi się stałego badania ankietowego na tych przejściach. Wielkość ruchu na przejściach kolejowych oraz wydatków cudzoziemców wyjeżdżających z Polski kolejną uwzględniana jest przy danych dotyczących poszczególnych odcinków granicy.

3.6. Narzędzia badawcze

Narzędziami badawczymi w badaniach granicznych są formularze BRG i BRGp służące do rejestracji ruchu granicznego oraz kwestionariusz wywiadu PDP przeznaczony do ankietyzacji cudzoziemców. Wzory ww. formularzy zawierają załączniki nr 1, 2 i 3.

Kwestionariusz wywiadu PDP - Podróż do Polski

Dane od respondentów dotyczące podróży oraz wydatków zbierane są przez ankierów na papierowych kwestionariuszach wywiadu – PDP. Wypełnienie ankiety jest dobrowolne i anonimowe. Informacje od respondentów są pozyskiwane na podstawie wywiadu lub samodzielnego wypełnienia ankiety przez respondenta. Kwestionariusz PDP umożliwia zebranie informacji zarówno od pojedynczej osoby, jak też grupy osób wspólnie ponoszących wydatki (korzystających ze wspólnego budżetu; rodzina, znajomi) podczas podróży, które mają problem z rozdzieleniem wydatków na jedną osobę.

W celu ułatwienia prowadzenia badania podróży nierezydentów do Polski kwestionariusz PDP został przygotowany w 17 wersjach językowych, oprócz wersji polskiej został przygotowany kwestionariusz w najczęściej używanych przez cudzoziemców językach – angielskim, francuskim, hiszpańskim, włoskim, jak również w językach wszystkich państw sąsiadujących z Polską – białoruskim, czeskim, litewskim, niemieckim, rosyjskim, słowackim, ukraińskim oraz dodatkowo dla krajów najczęściej odwiedzających Polskę – w języku szwedzkim, norweskim, rumuńskim, węgierskim i bułgarskim.

Wielowariantowość językowa kwestionariuszy ułatwia ankierom przeprowadzanie wywiadów z cudzoziemcami, jak również pozwala respondentom na samodzielne wypełnienie kwestionariusza – w przypadku preferowania takiego sposobu udzielenia informacji.

Formularz BRG przeznaczony jest do rejestracji pojazdów i osób w nich podróżujących, oddzielnie z Polski i do Polski. W główce formularza umieszczone są dane identyfikacyjne obejmujące pola: nazwę przejścia granicznego, datę badania, numer formularza, interwał zliczania, wjazd/wyjazd, godzina badania (od ... do ...).

Arkusze zostały zaprojektowane w ten sposób, że w odpowiednich kolumnach można rejestrować dowolny, ale jeden rodzaj pojazdów (samochody osobowe, mikrobusy, autobusy, samochody ciężarowe, inne) i liczbę osób w nich podróżujących. Ponadto formularz zawiera pole umożliwiające wpisanie nr legitymacji oraz imienia i nazwiska ankietera realizującego badanie.

Formularz BRGp służy jako zbiorcze zestawienie ewidencji ruchu pieszych przekraczających granicę na badanym przejściu. W główce formularza umieszczone są dane identyfikacyjne obejmujące pola: nazwę przejścia granicznego, datę badania, numer formularza. Oddzielnie ewidencjonowane są osoby przekraczające granicę w kierunkach z Polski i do Polski. Formularz zawiera także pola wyboru godziny badania z proponowanych przedziałów rozpisanych dla całej doby. Zliczane i rejestrowane są wszystkie osoby przekraczające granicę pieszo. Badanie odbywa się z identyfikacją osób według kraju stałego zamieszkania. Rejestrację badanych cech umożliwiają odpowiednie pola na formularzu. Formularz zawiera miejsce na wpisanie numeru legitymacji i nazwiska ankietera realizującego badanie. Druga strona formularza przeznaczona została na notatki ankietera, zawiera rubryki z przedziałami godzinowymi analogicznymi jak strona główna.

Dane uzyskane z badania na kwestionariuszach PDP oraz formularzach BRG i BRGp są rejestrowane i przetwarzane w aplikacji elektronicznej (PZCC99).

IV. BADANIE W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH UCZESTNICTWA MIESZKAŃCÓW POLSKI (REZYDENTÓW) W PODRÓŻACH

4.1. Zakres badania

4.1.1. Zakres podmiotowy badania

Jednostką obserwacji w badaniu *Uczestnictwa mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* są członkowie gospodarstwa domowego jedno- lub wieloosobowego w wylosowanych mieszkaniach i zrealizowane przez nich wyjazdy.

Gospodarstwo domowe jest to zespół osób spokrewnionych ze sobą lub niespokrewnionych, mieszkających razem i wspólnie utrzymujących się (gospodarstwo domowe wieloosobowe) lub osoba utrzymująca się samodzielnie, bez względu na to, czy mieszka sama, czy też z innymi osobami (gospodarstwo domowe jednoosobowe). Członkowie rodziny mieszkający wspólnie, ale utrzymujący się oddzielnie, tworzą odrębne gospodarstwa domowe.

Do składu gospodarstwa domowego zalicza się:

- osoby mieszkające razem w gospodarstwie domowym i wspólnie utrzymujące się, przebywające bądź zamierzające przebywać w gospodarstwie domowym przez okres co najmniej roku,
- osoby nieobecne w gospodarstwie domowym z racji pracy zawodowej, jeśli dochody z pracy tych osób przekazywane są rodzinie na utrzymanie,
- osoby nieobecne w gospodarstwie domowym, w wieku do 15 lat włącznie, pobierające naukę poza miejscem zamieszkania, mieszkające w internatach lub w domach prywatnych,
- osoby nieobecne w gospodarstwie domowym w okresie badania, przebywające w zakładach opiekuńczo-wychowawczych, w domach opieki lub szpitalach, jeżeli ich rzeczywisty lub zamierzony okres pobytu poza gospodarstwem domowym jest krótszy niż rok,
- obywateli obcego państwa zamieszkujące w Polsce stale lub przez dłuższy okres czasu (co najmniej rok) biorą udział w badaniu.

Do składu gospodarstwa domowego nie zalicza się:

- osób nieobecnych w gospodarstwie domowym w okresie badania, w wieku powyżej 15 lat, pobierających naukę poza miejscem zamieszkania (na terenie kraju), mieszkających w internatach, domach akademickich lub w domach prywatnych w okresie przekraczającym rok,
- osób przebywających w okresie badania w zakładach karnych,
- osób nieobecnych w gospodarstwie domowym w okresie badania, przebywających w zakładach opiekuńczo-wychowawczych, w domach opieki lub w szpitalach, na terenie kraju, jeżeli ich rzeczywisty lub zamierzony okres pobytu poza gospodarstwem domowym jest dłuższy niż rok,
- osób przebywających w gospodarstwie domowym w okresie badania (gości), obecnych w gospodarstwie domowym lub zamierzających w nim przebywać przez okres krótszy niż rok,

- lokatorów, w tym uczniów i studentów przebywających na stacji, w okresie badania (z wyjątkiem sytuacji, gdy są oni traktowani przez badane gospodarstwo domowe jako członkowie gospodarstwa),
- osób wynajmujących w okresie badania pokój lub łóżko, na okres pracy w danej miejscowości (dotyczy to np. takich prac jak melioracje, pomiar gruntów, wyrąb lasów, budowa),
- osób mieszkających w okresie badania wspólnie z gospodarstwem domowym, zatrudnionych przez to gospodarstwo, np.: pomocy domowych, robotników rolnych, uczniów i praktykantów w zawodzie.

Badaniu nie podlegają gospodarstwa domowe:

- zamieszkujące w obiektach zbiorowego zakwaterowania (internat, hotel robotniczy, dom rencisty, klasztor itp.) z wyjątkiem gospodarstw domowych pracowników zamieszkałych w tych obiektach z tytułu wykonywanej pracy (np.: kierownik hotelu, dozorca),
- obywateli obcego państwa – szefów i cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków rodzin tych osób oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy umów, ustaw lub powszechnie ustalonych zwyczajów międzynarodowych.

4.1.2. Zakres przedmiotowy badania

Badanie dotyczy wyjazdów poza główne miejsce zamieszkania, które zakończyły się w badanym kwartale i trwały krócej niż rok, tzn. obejmowały mniej niż 364 noclegi (w latach przestępnych mniej niż 365 noclegów) z wyjątkiem wyjazdów zagranicznych związanych z kształceniem lub leczeniem (takie wyjazdy mogą trwać rok i dłużej).

Badanie obejmuje wyjazdy zrealizowane w celu:

- prywatnym, tj. wypoczynkowym, odwiedzin, religijnym, leczniczym, edukacyjnym, na zakupy, a w przypadku wyjazdów zagranicznych obejmują również wyjazdy związane z pobytem w szpitalu,
- służbowym, gdzie wyjazdy krajowe dotyczą jedynie: załatwiania interesów, udziału w naradach, konferencjach, targach lub innych rodzajów wyjazdów na delegację, a wyjazdy zagraniczne dotyczą dodatkowo: pracy sezonowej, przygranicznej, wyjazdów w charakterze członka załogi środka transportu (pociągu, statku, samolotu, samochodu lub innego pojazdu), wyjazdów związanych z pracą dla organizacji i instytucji międzynarodowych. Natomiast nie należy tu ujmować wyjazdów na kontrakty zagraniczne.

Przedmiotem badania są:

- wyjazdy krajowe i zagraniczne z co najmniej 1 noclegiem,
- zagraniczne wyjazdy jednodniowe (bez noclegu),
- krajowe wyjazdy jednodniowe (bez noclegu) - badane co 3 lata,
- roczne uczestnictwo w podróżach w celach prywatnych,
- przyczyny nieuczestniczenia w prywatnych wyjazdach turystycznych osób w wieku 15 lat i więcej.

Za wyjazd uznaje się opuszczenie miejsca zamieszkania przez co najmniej jednego domownika, a w przypadku wyjazdów wieloosobowych – wspólny program pobytu poza domem oraz wspólnie ponoszone wydatki.

Przez wyjazd krajowy wielodniowy należy rozumieć wyjazd na dwa dni i dłużej (min. 1 nocleg), w czasie którego wszystkie noce zostały spędzone w kraju, np. gdy uczestnicy jednego wyjazdu w góry nocowali wyłącznie w kraju, a w ciągu dnia w czasie wycieczek przekraczali granicę, to należy ten wyjazd traktować jako jeden wyjazd krajowy.

W przypadku wyjazdów krajowych wielodniowych badanie obejmuje wszystkie wyjazdy poza miejsce zamieszkania, które dla respondenta jest zwykłym otoczeniem. Jako zwykłe otoczenie traktujemy miejscowość, w której mieszka respondent oraz dodatkowo miejsce/miejsca regularnie odwiedzane (częste wyjazdy), które respondent dobrze zna.

Krajowy wyjazd jednodniowy to wyjazd bez noclegu, który wiąże się z przekroczeniem granic administracyjnych miejscowości (może to być oceniane w połączeniu z odległością do miejsca docelowego). Wyjazd powinien odbywać się rzadziej niż raz w tygodniu (raz na jakiś czas), a długość pobytu w miejscu docelowym powinna wynosić co najmniej 3 godziny.

W przypadku wyjazdów krajowych badanie nie obejmuje:

- wyjazdów do miejsc zwyczajowo odwiedzanych (często i regularnie), nawet jeśli znajdują się w innej miejscowości,
- wyjazdów, które wiążą się z nauką (w tym studia zaoczne) lub pracą poza miejscem stałego zamieszkania,
- pobytów w szpitalu, nawet jeżeli znajduje się on w innej miejscowości niż miejsce zamieszkania, należy natomiast ujmować wyjazdy na leczenie sanatoryjne do uzdrowiska.

Przez wyjazd zagraniczny wielodniowy należy rozumieć wyjazd na dwa dni i dłużej, w czasie którego przynajmniej 1 noc została spędzona za granicą. Do wyjazdów zagranicznych należy również zaliczyć tzw. wyjazdy mieszane, tzn. takie, podczas których nocowano zarówno w kraju jak i za granicą. W przypadku takiego wyjazdu należy uwzględnić noce

spędzone w Polsce, wykazując liczbę spędzonych nocy (noclegów) oraz odwiedzane w Polsce miejsca i nie należy traktować tego noclegu odrębnie jako wyjazdu krajowego z 1 i więcej noclegiem.

Przez zagraniczny wyjazd jednodniowy należy rozumieć wyjazd za granicę bez noclegu odbywany przez rezydentów, rozpoczynający się w ich zwykłym miejscu zamieszkania.

4.2. Organizacja badania

Badanie uczestnictwa mieszkańców Polski w podróżach jest realizowane na terenie całego kraju przez wszystkie urzędy statystyczne. Nadzór merytoryczny nad przebiegiem tego badania sprawuje Główny Urząd Statystyczny wraz z Urzędem Statystycznym w Rzeszowie. Organizacją przetwarzania informacji i oprogramowaniem tablic wynikowych zajmuje się Centrum Informatyki Statystycznej w Głównym Urzędzie Statystycznym.

Terminy prowadzenia badania w terenie są następujące:

- 2 – 20 stycznia,
- 1 – 20 kwietnia,
- 1 – 20 lipca,
- 1 – 20 października.

Przed rozpoczęciem badania w terenie, do rodzin zamieszkujących wylosowane mieszkania wysyłany jest list Prezesa GUS podkreślający znaczenie badania oraz zawierający informacje o zakresie badania oraz gwarantowanej w pełni poufności zbieranych informacji.

Do głównych obowiązków ankietera należy przeprowadzenie wywiadu z członkami gospodarstwa domowego przy pomocy aplikacji mobilnej PKZ_CAPI.

Prace ankieterów w każdym województwie nadzoruje koordynator badania, którego zadaniem jest także sprawdzenie kompletności zebranych ankiet, kontrola merytoryczna oraz wyjaśnianie wątpliwych sytuacji zgłaszanych przez ankieterów.

Urząd Statystyczny w Rzeszowie (jednostka wiodąca) dokonuje analizy i dalszej kontroli utworzonych zbiorów, uogólnia dane oraz opracowuje wyniki badania.

4.3. Metoda badania. Dobór próby

Badanie *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* jest badaniem reprezentacyjnym, ankietowym, realizowanym metodą wywiadu bezpośredniego przez ankieterów. Udział w badaniu jest dobrowolny. Okresem odniesienia jest kwartał, zaś badanie prowadzone jest w miesiącu następnym po kwartale.

W każdym kwartale badanie prowadzone jest na próbie liczącej 18750 gospodarstw domowych (próba ogólnopolska). Próba losowana jest z operatu utworzonego na bazie zbioru obwodów spisowych (z którego usunięto obwody spisowe z zerową liczbą mieszkań), przy zastosowaniu losowania dwustopniowego z warstwowaniem na pierwszym stopniu. Jednostkami pierwszego stopnia (JPS) są obwody spisowe, względnie zespoły obwodów, o minimalnej liczbie 30 mieszkań. Obwody spisowe niespełniające tego warunku łączone są w zespół w ramach tego samego rejonu statystycznego. Jednostkami losowania drugiego stopnia są mieszkania. Z każdej jednostki pierwszego stopnia losuje się 5 mieszkań.

Obwody spisowe zostały posortowane według warstw, które powstały przy użyciu kryteriów: 1. podregion 2. zmienna p – jako wielkość miejscowości, dodatkowo warstwy zostały zmodyfikowane w zakresie dużych miast:

- $p=1$ – Warszawa,
- $p=2$ – Kraków, Łódź, Poznań, Wrocław, Gdańsk, Gdynia i Sopot,
- $p=3$ – pozostałe miasta powyżej 100 tys.,
- $p=4$ – miasta 20-100 tys.,
- $p=5$ – miasta do 20 tys.,
- $p=6$ – wieś.

Warstwy zawierające obszary przygraniczne podzielono na dwie części: przygraniczną i wewnętrzną.

Część przygraniczna objęła gminy leżące w odległości do 30 km od granicy lub linii brzegowej. Obszary w strefie nadmorskiej bez dostępu do połączenia morskiego z zagranicą traktowano tak jak część wewnętrzną. Jeśli część gminy była położona w odległości między 30 a 50 km od linii granicy, to również zaliczono ją do części przygranicznej. Odległość ta została wyznaczona wzdłuż całej granicy Polski w oparciu o definicję strefy przygranicznej zawartej w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 20 grudnia 2006 r.³ oraz na podstawie wyników badania obrotu towarów i usług w ruchu granicznym na zewnętrznej granicy UE na terenie Polski prowadzonym w 2013 r.

W wyniku tej procedury zwiększyła się liczba warstw w stosunku do liczby warstw wynikającej tylko z przynależności do podregionu i zmiennej p (wielkość miejscowości).

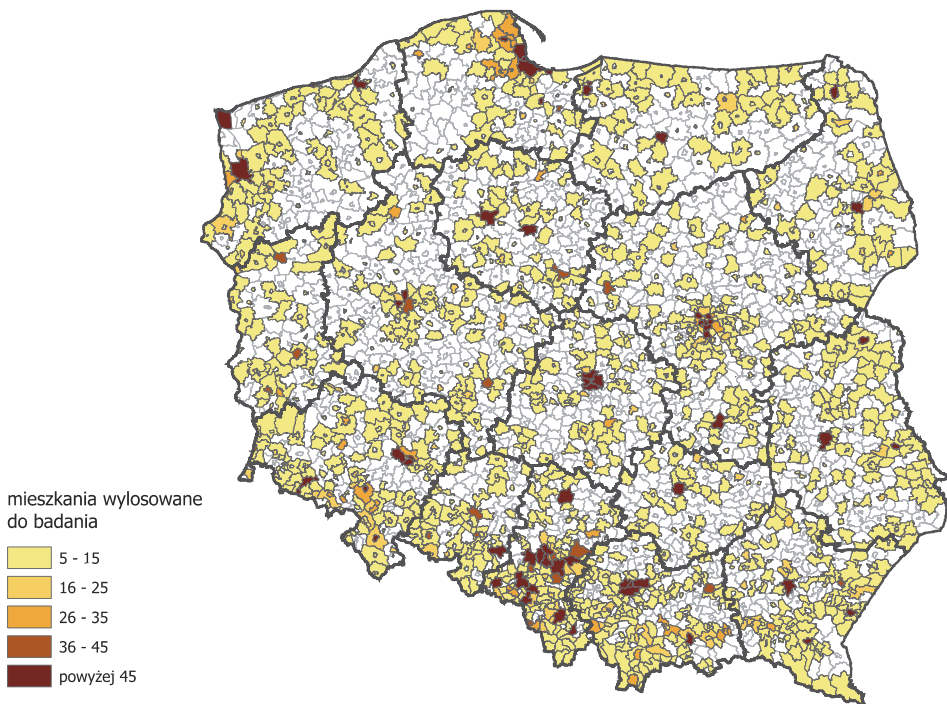
---

³ Rozporządzenie nr 1931/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. ustanawiające przepisy dotyczące małego ruchu granicznego na zewnętrznych granicach lądowych państw członkowskich i zmieniające postanowienia Konwencji z Schengen (Dz. Urz. UE nr L 405 z dnia 30 grudnia 2006 r., z późn. zm.).

W rezultacie niektóre warstwy nie miały zaalokowanej ani jednej JPS. Wtedy dokonano ich łączenia z sąsiadującymi warstwami w takiej samej klasie miejscowości leżącej w tej samej strefie (przygranicznej lub wewnętrznej). Wielkość próby została ustalona na podstawie danych z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011, zaś podstawą do wyliczenia próby w województwach była liczba mieszkań w gminach. Dane o liczbie mieszkań w gminach pochodzą z Krajowego Rejestru Urzędowego Podziału Terytorialnego Kraju TERYT, który podlega okresowej aktualizacji.

W celu pozyskania wystarczającej liczby wywiadów dla wyjazdów zagranicznych jednodniowych, na obszarach przygranicznych próba jest zwiększona, ponieważ na tych obszarach obserwuje się najwięcej wyjazdów jednodniowych za granicę. Zatem połowa próby jest zaalokowana do warstw przygranicznych, a połowa do wewnętrznych. W obrębie każdej z tych dwóch części alokacja jest proporcjonalna do liczby mieszkań w warstwie.

Rys. 2. Rozkład próby na terenie Polski w badaniu *Uczestnictwa mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach*

Metoda random route

W badaniu nie przewidziano próby rezerwowej, stosowana jest natomiast metoda *random route* (inaczej *ustalona ścieżka*). Jest to technika doboru respondentów do badania na podstawie ustalonych reguł poruszania się ankietera po terenie względem wybranych punktów startowych. Zgodnie z tą techniką, w przypadku gdy w wylosowanym mieszkaniu (tzw. punkcie startowym) członek gospodarstwa domowego nie podróżowali, ankieter udaje się do kolejnego mieszkania w celu przeprowadzenia wywiadu, przy czym kieruje się on zawsze odpowiednio przygotowanym algorytmem doboru kolejnych mieszkań do badania. Narzucone reguły eliminują subiektywne wybory ankietera w doborze kolejnego respondenta, dzięki czemu zapewniona jest losowość doboru i reprezentatywność próby.

Ankieterzy w celu realizacji badania otrzymują, za pośrednictwem koordynatora badania w danym urzędzie statystycznym, wykaz wylosowanych mieszkań (tzw. punktów startowych) oraz wykaz budynków w wylosowanych obwodach, który służy im do kontroli prawidłowości wyboru mieszkań zastępczych (kolejne punkty adresowe powinny znajdować się w obrębie wylosowanych obwodów). Z każdego punktu ankieter wykonuje co najwyżej K ($K \leq \infty$) kroków, tj. odwiedza co najwyżej K mieszkań z punktem startowym włącznie, aż przeprowadzi wywiad z gospodarstwem, które uczestniczyło w wyjazdach zagranicznych. Jeśli w ciągu K kroków nie zdobędzie takiej ankiety to przechodzi do kolejnego punktu startowego.

Poruszanie się w terenie według metody random route

Jeśli ankieter w punkcie startowym uzyska ankietę spełniającą zadane kryteria (przeprowadzi wywiad z gospodarstwem, które wyjeżdżało za granicę), to odnajduje kolejny adres z listy. Jeśli nie, to zapisuje na specjalnej karcie liczbę osób w pytanym gospodarstwie i kontynuuje marszrutę w celu znalezienia gospodarstwa, które uczestniczyło w podróży zagranicznej według poniższych reguł:

I. W każdym przypadku porusza się w prawo stojąc plecami do drzwi mieszkania (w przypadku domu jednorodzinnego stojąc plecami do wejścia posesji) wylosowanego w próbie lub plecami do drzwi mieszkania (domu), z którego ostatnio wyszedł.

Jeżeli ankieter:

- a. dotrze do ostatniego mieszkania na piętrze, schodzi piętro niżej i kontynuuje marszrutę od pierwszego mieszkania na prawo, stojąc plecami do schodów, którymi zszedł (kierunek poruszania się na prawo od schodów obowiązuje także w przypadku, gdy wjechał windą),

- b. dotrze do ostatniego mieszkania na parterze, to kontynuuje marszrutę począwszy od klatki pierwszej na prawo i zaczyna od najwyższego piętra, (kierunek ustala stojąc plecami do schodów),
  - c. dotrze do ostatniego mieszkania po prawej stronie budynku, wówczas kieruje się do budynku z prawej strony i zaczyna od najwyższego piętra w przypadku zabudowy małomiasteczkowej, kierując się do najbliższego domu na prawo dojdzie do rogu ulicy, to skręca w pierwszą ulicę w prawo. Jeśli w wyniku skręcania w prawo dojdzie do tego samego rogu ulicy, pomija ulicę, na której już był i skręca w następną w prawo, itd.; w przypadku zabudowy wiejskiej, kieruje się do najbliższego domu na prawo,
  - d. dotrze do granicy obszaru poszukiwań, wówczas zawraca i kontynuuje wyszukiwanie od pierwszego domu po prawej stronie.
- II. W przypadku, gdy ankieter powróci do miejsca startowego, przechodzi przez ulicę do najbliższego budynku i kontynuuje marsz według wcześniejszych reguł mając budynki po prawej stronie. Jeśli ankieter doszedł do granicy obszaru poszukiwań, miasta, dzielnicy, wsi czy ślepej ulicy to zawraca i idzie drugą stroną ulicy.

Powyższy algorytm zapewnia losowość doboru próby. Można go podsumować w trzech hierarchicznych regułach:

1. zawsze w prawo (stojąc tyłem do drzwi mieszkania),
2. zawsze z góry na dół,
3. zawsze w granicach badanego obszaru działania (obwodu lub rejonu).

Reguły mówią nam o tym, że jeśli np. wyczerpią się możliwości poruszania na piętrze w prawo, wówczas schodzimy piętro niżej i zaczynamy ruch w prawo stojąc plecami do schodów oraz trzymamy się ostatniej reguły aby poruszać się w ramach granic badanej jednostki.

Zasada skręcania w prawo obowiązuje również w przypadku ulic osiedlowych i dróg dojazdowych. W przypadku gęstej zabudowy (blokowska), między którymi są jedynie chodniki, po wyjściu z danego budynku należy kierować się do najbliższego budynku znajdującego się na prawo od budynku, z którego ankieter właśnie wychodzi.

4.4. Narzędzia badawcze

W latach 2014 i 2015 w badaniu wykorzystywany był kwestionariusz wywiadu PKZ – *Uczestnictwo w podróżach krajowych/zagranicznych* w formie papierowej (załącznik nr 4). Od 2016 roku dane są rejestrowane za pomocą elektronicznego kwestionariusza PKZ bezpośrednio w mieszkaniu u respondenta.

Kwestionariusz wywiadu PKZ zawiera pytania dotyczące:

- składu osobowego gospodarstwa domowego,
- wielodniowych wyjazdów krajowych i wyjazdów zagranicznych oraz ich charakterystyki, tj.:
  - kierunku (krajowy/zagraniczny),
  - miejsca docelowego,
  - długości pobytu,
  - głównego celu,
  - rodzaju wykorzystywanej bazy noclegowej,
  - środka transportu,
  - formy organizacji wyjazdu.
- poniesionych wydatków według rodzajów oraz w przypadku wyjazdów zagranicznych – wydatków poniesionych na usługi świadczone za granicą,
- jednodniowych wyjazdów zagranicznych,
- jednodniowych wyjazdów krajowych (badane co 3 lata),
- podróży osób w celach prywatnych w ciągu roku,
- przyczyn nieuczestniczenia w wyjazdach,
- przyjazdów do gospodarstwa domowego w danym kwartale,
- miesięcznego dochodu netto gospodarstwa domowego.

W kwestionariuszu wywiadu PKZ wprowadzane są zmiany wynikające głównie ze zmieniających się potrzeb statystyki w dziedzinie turystyki. Ze względu na to, że częstotliwość przekazywania poszczególnych zmiennych jest zróżnicowana (roczna, trzyletnia), a dodatkowo różne są dla nich pierwsze okresy odniesienia, zakres przedmiotowy kwestionariusza także ulega odpowiednim modyfikacjom.

Z kwestionariuszem PKZ – *Uczestnictwo w podróżach krajowych/zagranicznych* powiązana jest *Karta realizacji badania*. Należy na niej wpisać dane identyfikacyjne dotyczące mieszkań oraz informacje dotyczące realizacji wywiadu.

Kwestionariusz PKZ – *Uczestnictwo w podróżach krajowych/zagranicznych* powinien być wypełniony dla każdego punktu adresowego, dla którego w karcie realizacji badania – PKZ realizacja wywiadu jest równa 1 – *wywiad przeprowadzony*.

W sytuacji nieprzeprowadzenia wywiadu ankietier odnotowuje jedną z przyczyn niepodjęcia badania:

- brak wylosowanego mieszkania – zmiana stała (likwidacja mieszkania, nie ma takiego adresu),

- brak wylosowanego mieszkania – zmiana czasowa (zamiana mieszkania w obiekt nie-mieszkalny),
- mieszkanie niezamieszkane – zmiana czasowa,
- brak dostępu do mieszkania,
- brak możliwości kontaktu z mieszkańcami/gospodarstwem domowym,
- brak możliwości nawiązania kontaktu z mieszkańcami/ gospodarstwem domowym z powodu podeszłego wieku, choroby, alkoholizmu – zmiana czasowa,
- brak możliwości nawiązania kontaktu z mieszkańcami/ gospodarstwem domowym z powodu bariery językowej – zmiana czasowa,
- odmowa wzięcia udziału w badaniu wyrażona przez wszystkie gospodarstwa domowe w danym mieszkaniu,
- inne.

Do opracowania danych z zebranych kwestionariuszy służą obecnie trzy systemy informatyczne:

1. aplikacja GDPC99,
2. aplikacja PKZ_CAPI,
3. aplikacja CORSTAT.

Aplikacja GDPC99 jest scentralizowana i umieszczona na serwerze w Centrum Informatyki Statystycznej w Warszawie. Oprogramowanie utworzono pod systemem operacyjnym WINDOWS, za pomocą technologii NET. Od 2014 r do III kwartału 2016 r. ankieterzy zbierali dane na kwestionariuszu w formie papierowej, po czym wprowadzali do systemu informatycznego GDPC99. System służył również do przetwarzania danych w zakresie:

- naliczania uogólnionych tablic wynikowych,
- opracowywania raportów kompletności,
- naliczania wskaźników realizacji badania,
- eksportowania bazy danych do Excela.

Od III kwartału 2016 roku dane są rejestrowane za pomocą elektronicznego formularza PKZ bezpośrednio w mieszkaniu u respondenta w aplikacji PKZ_CAPI, zainstalowanej na przenośnym urządzeniu mobilnym (tablet), natomiast aplikacja GDPC99 służy wyłącznie do przetwarzania danych.

Kolejną z aplikacji do obsługi danych jest system CORSTAT, który umieszczony jest na serwerze w Centrum Informatyki Statystycznej w Radomiu. Dostęp do CORSTAT-u mają koordynatorzy w zakresie swojego województwa. System ten służy do:

- przydzielania obowiązków (punktów adresowych z kartoteki) ankieterom przez koordynatorów wojewódzkich,

- transferu danych między aplikacją PKZ_CAPI a aplikacją GDPC99,
- kontrolowania spływu ankiet i obciążenia ankieterów.

V. ANALIZA PORÓWNAWCZA ZINTEGROWANYCH BADAŃ PODRÓŻY ORAZ SYSTEM ZBIERANIA I PRZETWARZANIA DANYCH

Wejście Polski w 2007 roku do strefy Schengen zrodziło ważne konsekwencje związane z organizacją badań związanych z przepływami przez granicę. Dotychczasowa granica Polski z Niemcami, Czechami, Słowacją i Litwą stała się wewnętrzną granicą Schengen, co spowodowało zniknięcie tradycyjnej kontroli granicznej. Jednocześnie granica z Rosją, Białorusią i Ukrainą stała się zewnętrzną granicą Unii Europejskiej. Z tego powodu badanie *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej* zostało skonstruowane tak, aby uwzględniać specyfikę polskich granic.

Dane o ruchu granicznym z zewnętrznej granicy UE są pozyskiwane z Komendy Głównej Straży Granicznej, zaś na wewnętrznej lądowej granicy prowadzone jest badanie reprezentacyjne w wybranych punktach na granicy. Badanie ruchu granicznego na granicy wewnętrznej odbywa się poprzez losowanie klastrowe bez operatu. Dla granicy zewnętrznej dostępne są pełne dane w zakresie liczby przekroczeń granicy. Dane o ruchu powietrznym otrzymywane są z Urzędu Lotnictwa Cywilnego, a o ruchu morskim z urzędów morskich.⁴

Badanie podróży nierezydentów do Polski również uwzględnia specyfikę granicy. Na zewnętrznej granicy UE ankietyzacja przeprowadzana jest bezpośrednio na przejściu granicznym poprzez dobór losowy. Nie jest to możliwe na wewnętrznej granicy, gdyż bezpośrednio na przejściu nikt się nie zatrzymuje. Dlatego też ankietyzacja przeprowadzana jest w bliskim otoczeniu granicy np. na parkingach, przy centach handlowych i usługowych, stacjach benzynowych itp. poprzez dobór celowy, gdyż nie jest możliwe zastosowanie jakiegokolwiek schematu losowania.

Badanie rezydentów, w przeciwieństwie do badania nierezydentów, nie jest prowadzone na granicy lub w jej okolicach, lecz w gospodarstwach domowych. Specyfika granicy jest tu uwzględniona w rozmieszczeniu próby, ponieważ połowa próby rozmieszczona jest w pasie przygranicznym ze względu na wysoką liczbę interakcji transgranicznych gospodarstw domowych w tym pasie w stosunku do strefy wewnętrznej. Z dostępnego operatu

---

⁴ Dane o liczbie pasażerów obsługiwanych w polskich portach lotniczych i morskich ruchu międzynarodowym są dostępne bez podziału na rezydentów i nierezydentów.

gospodarstwa do próby dobiera się poprzez losowanie proste z warstwowaniem. W poniższej tabeli przedstawiono charakterystykę poszczególnych badań:

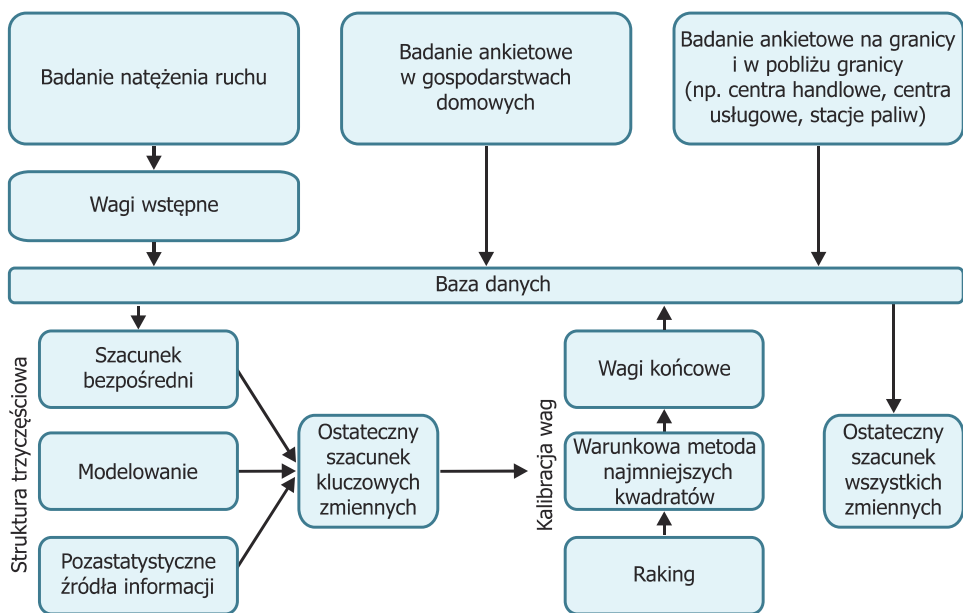
Wyszczególnienie	Operat	Dobór próby	Badana populacja	Narzędzia badawcze
Badanie ankietowe rezydentów w gospodarstwach domowych	Operat	Losowanie proste z warstwowaniem	Badanie reprezentacyjne	Kwestionariusz PKZ
Badanie ankietowe podróży nierezydentów do Polski:				
Granica zewnętrzna	Brak operatu	Losowanie systematyczne	Badanie reprezentacyjne	Kwestionariusz PDP
Granica wewnętrzna, porty morskie, lotniska	Brak operatu	Celowe	Badanie reprezentacyjne	Kwestionariusz PDP
Badanie ruchu na granicy zewnętrznej	-	-	Badanie pełne	Rejestr Straży Granicznej
Badanie ruchu na granicy wewnętrznej	Brak operatu	Losowanie klastrowe	Badanie reprezentacyjne	Formularze BRG, BRGp

To co odróżnia badanie *Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach* od innych standardowych badań gospodarstw domowych, to technika zbierania danych. W standardowej procedurze występuje próba podstawowa, z której to gospodarstwa domowe odwiedzane są maksymalnie trzy razy w przypadku niezastania respondentów w domu. Ponadto, oprócz próby podstawowej jest losowana próba rezerwowa, która służy zastępowaniu gospodarstw, z którymi nie udało się nawiązać kontaktu. W badaniu rezydentów stosuje się technikę ankietyzacji *random route*. Potrzeba jej zastosowania wynikała z konieczności uzyskania odpowiedniej liczby kwestionariuszy z informacjami dotyczącymi wyjazdów zagranicznych.

Odmienność obu badań oraz różnorodność źródeł danych, z których korzysta statystyka publiczna, musi być uwzględniona w systemie przetwarzania danych. Po zebraniu danych i oszacowaniu ruchu granicznego otrzymuje się wagi do estymacji bezpośredniej wyników badania rezydentów i nierezydentów. Następnie włączane są inne źródła informacji takie jak wyniki badania *Baza noclegowa turystyki i jej wykorzystanie*, informacje dotyczące rezerwacji wyjazdów turystycznych od organizatorów turystyki, wyniki prognoz ekonometrycznych. Narzędziami takimi jak estymator złożony łączy się wyniki dla kluczowych zmiennych. Następnie metodą raking bilansuje się macierz podróży i wyznacza nowe warunki brzegowe, co oznacza konieczność kalibracji wag. Wagi finalne uzyskuje się

warunkową metodą najmniejszych kwadratów. Wagi finalne pozwalają na oszacowanie wyników już dla wszystkich zmiennych. W ostatnim kroku procedury szacuje się wskaźniki precyzji wyników. Poniższy diagram przedstawia procedurę przetwarzania danych.

Rys. 3. Procedura przetwarzania

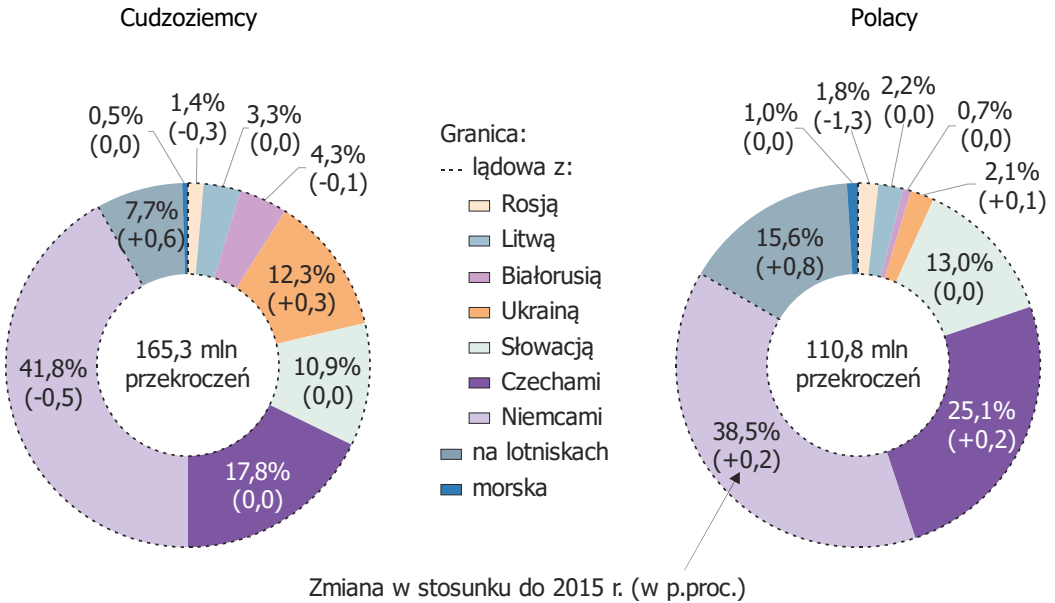
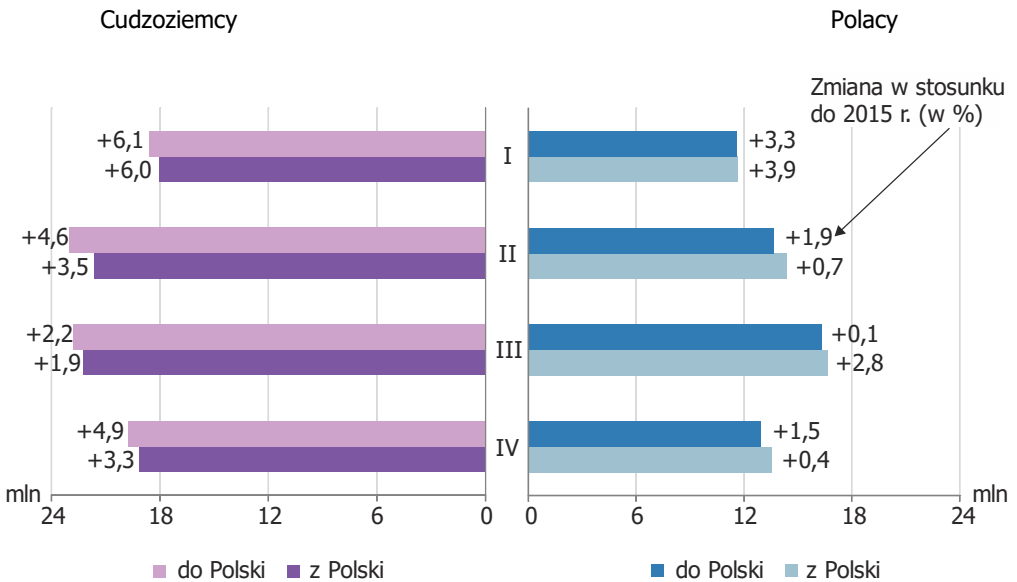
VI. WYNIKI BADAŃ

Wyniki badania wielkości ruchu granicznego pojazdów i osób oraz podróży cudzoziemców do Polski, a także badania w gospodarstwach domowych opracowywane są za okresy kwartalne oraz roczne.

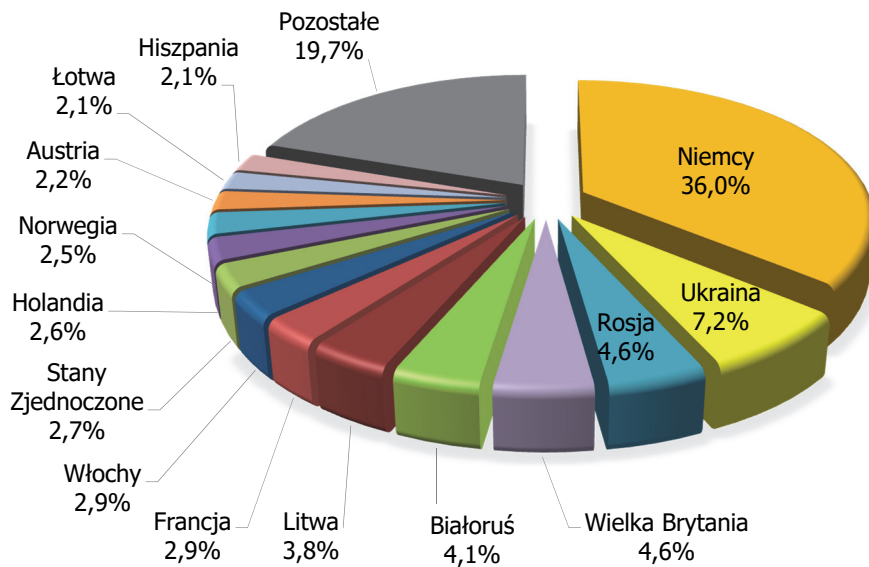
Dane z badań Urząd Statystyczny w Rzeszowie przekazuje co kwartał do Ministerstwa Sportu i Turystyki oraz Narodowego Banku Polskiego. Co kwartał jest przygotowywana i zamieszczana na stronie Głównego Urzędu Statystycznego informacja sygnalna z badań dotycząca obszarów przygranicznych.

Dodatkowo co roku dane z badania uczestnictwa mieszkańców Polski w podróżach przekazywane są także do Eurostat i OECD.

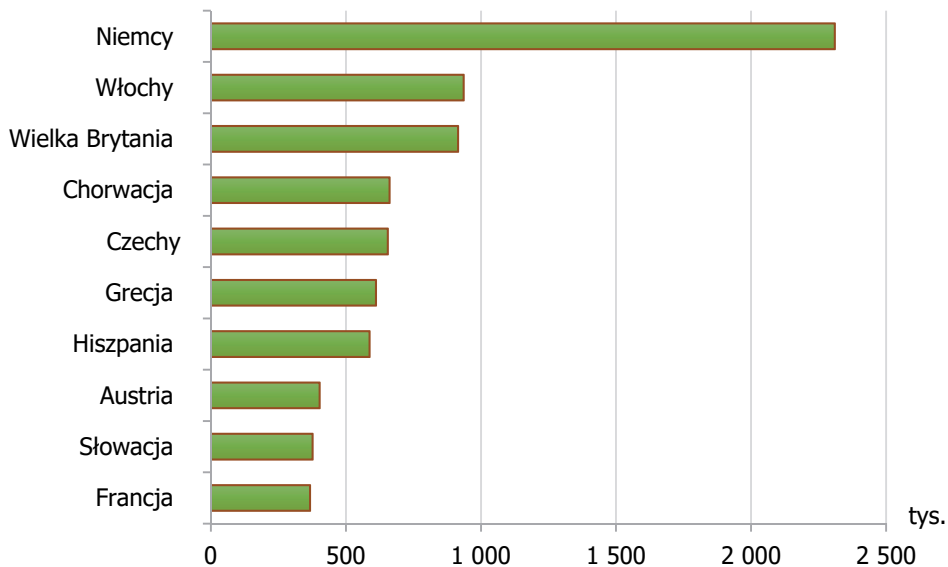
W oparciu o dane z badań przygotowywane są publikacje roczne *Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą* oraz *Turystyka*.

Rys. 4. Struktura ruchu granicznego osób (z Polski i do Polski) w 2016 r.**Rys. 5. Ruch graniczny osób według kwartałów w 2016 r.**

Rys. 6. Przyjazdy nierezydentów (turystów) do Polski w 2016 r.

Rys. 7. Zagraniczne podróże turystyczne mieszkańców Polski w wieku 15 lat lub więcej według krajów w 2016 r.

VII. ANALIZA AKTUALNEGO STANU SYSTEMU STATYSTYCZNEGO UKRAINY W ZAKRESIE BADAŃ STATYSTYCZNYCH NA POTRZEBY STATYSTYKI TURYSTYKI, RACHUNKÓW NARODOWYCH I BILANSU PŁATNICZEGO. CHARAKTERYSTYKA SYSTEMU MONITOROWANIA ZJAWISK ZACHODZĄCYCH NA OBSZARACH PRZYGRANICZNYCH UKRAINY

7.1. Podstawy prawne

Na Ukrainie upoważnionym centralnym organem władzy wykonawczej w dziedzinie statystyki jest Państwowa Służba Statystyczna Ukrainy (DEŻSTAT). Działalność statystyki Ukrainy nadzorowana jest przez Gabinet Ministrów Ukrainy za pośrednictwem Ministra Rozwoju Gospodarczego i Handlu, który realizuje politykę państwa w dziedzinie statystyki.

Podstawami prawnymi działania DEŻSTAT są: Konstytucja, ustawy Ukrainy, akty Prezydenta Ukrainy oraz uchwały Rady Najwyższej Ukrainy, przyjęte zgodnie z Konstytucją, aktami Gabinetu Ministrów Ukrainy oraz innymi aktami prawnymi z których najważniejsze to:

- Ustawa z dnia 17 września 1992 r. o statystyce państwowej (17.09.1992 nr 2614-XII),
- Statut Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy (zatwierdzony postanowieniem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 23.09.2014 nr 481),
- Strategia rozwoju statystyki państwowej do 2017 r. (zatwierdzona rozporządzeniem Gabinetu Ministrów Ukrainy z dnia 20 marca 2013 r. nr 145),
- Plan państwowych badań statystycznych (rozporządzenie Gabinetu Ministrów Ukrainy o zatwierdzeniu Planu państwowych badań statystycznych z dnia 16 marca 2017 r.).

Natomiast regulacji prawnych w dziedzinie turystyki dokonują: Rada Najwyższa Ukrainy, Gabinet Ministrów Ukrainy, centralny organ władzy wykonawczej w dziedzinie turystyki, lokalne organy administracji państwowej, organy samorządu terytorialnego oraz inne organy w ramach swoich kompetencji.

Organizacja państwowych badań statystycznych z dziedziny statystyki turystyki oraz zbieranie danych administracyjnych na Ukrainie regulują poniższe akty prawne:

- Ustawa *O turystyce* (art. 4 i 5) w zakresie form i rodzajów turystyki, definicji podmiotów działalności turystycznej;

- Ustawa *O lecznictwie uzdrowiskowym i wypoczynku dzieci* (art. 1 i 14) w zakresie rodzajów zakładów lecznictwa uzdrowiskowego i wypoczynku;
- Państwowy Standard Usług Turystycznych (ISO 4527:2006) *Usługi turystyczne. Obiekty zakwaterowania. Terminy i definicje*, w zakresie definicji obiektów zbiorowego zakwaterowania.

7.2. Państwowe badania statystyczne z zakresu statystyki turystyki

Statystyka publiczna Ukrainy realizuje następujące badania z zakresu turystyki:

1. *Działalność Turystyczna* – państwowe badanie statystyczne realizowane z częstotliwością roczną na formularzu *Sprawozdanie z działalności turystycznej za ... rok*. Celem badania jest zbieranie, opracowywanie, uogólnienie i rozpowszechnianie danych dotyczących działalności touroperatorów i agentów turystycznych
2. *Działalność obiektów zbiorowego zakwaterowania* - państwowe badanie statystyczne realizowane z częstotliwością roczną na formularzu *Sprawozdanie z działalności obiektu zbiorowego zakwaterowania za ... rok*. Celem badania jest zbieranie, opracowywanie, uogólnienie i upowszechnianie danych dotyczących działalności hoteli i pozostałych obiektów zbiorowego zakwaterowania, specjalistycznych obiektów zakwaterowania.
3. *Działalność dziecięcych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku* - państwowe badanie statystyczne realizowane z częstotliwością roczną na formularzu *Sprawozdanie dziecięcego zakładu lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku za lato ... roku*. Celem badania jest zbieranie, opracowanie, uogólnienie i upowszechnianie danych dotyczących ilości dziecięcych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz liczby dzieci objętych lecznictwem uzdrowiskowym.

Prowadzone na Ukrainie badania statystyczne z zakresu statystyki turystyki są badaniami pełnymi, realizowanymi w trybie ciągłym, w formie sprawozdawczości statystycznej.

Obowiązkami sprawozdawczymi objęte są:

- osoby prawne (*Sprawozdanie z działalności turystycznej za ... rok*).
- osoby prawne i oddziały osób prawnych (*Sprawozdanie z działalności obiektu zbiorowego zakwaterowania za ... rok*, *Sprawozdanie dziecięcego zakładu lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku za lato ... roku*).
- osoby fizyczne (*Sprawozdanie z działalności obiektu zbiorowego zakwaterowania za ... rok*, *Sprawozdanie z działalności turystycznej za ... rok*).

Zakres zbieranych w statystyce turystyki danych i wykorzystywane narzędzia badawcze (formularze) zatwierdzone są rozporządzeniem Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy.

Narzędzia badawcze wykorzystywane do realizacji państwowych badań statystycznych są dostępne na stronie internetowej Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy (PSSU). Terminy państwowych badań statystycznych są określone w rocznych planach państwowych badań statystycznych zatwierdzonych przez akty normatywne Gabinetu Ministrów Ukrainy.

7.3. Tworzenie zbiorowości jednostek oraz wykazu jednostek sprawozdawczych (respondentów) państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki

Zbiorowości jednostek objętych badaniami statystycznymi są określane corocznie przez centralne organy statystyki państwowej zgodnie z planem państwowych badań statystycznych.

Zbiorowość jednostek państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki jest tworzona w oparciu o:

- rejestr jednostek statystycznych (RJS);
- państwowy rejestr dziecięcych zakładów lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku;
- rejestr licencji działalności gospodarczej touroperatorów.

Z RJS corocznie zgodnie z planem państwowych badań statystycznych tworzony jest ogólny wykaz jednostek do badań statystycznych, który jest podstawą do utworzenia zbiorowości generalnej jednostek do badań. Do zbiorowości generalnej dobierane są jednostki, które spełniają następujące kryteria:

Lp.	Kryteria	Klasyfikacje i podręczniki	Cechy kryteriów doboru		
			<i>Sprawozdanie dziecięcego zakładu lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku za lato ... roku</i>	<i>Sprawozdanie z działalności obiektu zbiorowego zakwaterowania za ... rok</i>	<i>Sprawozdanie z działalności turystycznej za ... rok</i>
1.	Sektor instytucjonalny gospodarki	Klasyfikacja Sektorów Instytucjonalnych Gospodarki	S.11; S.13; S.15	S.11; S.13; S.15	S.11; S.13; S.15
2.	Rodzaj jednostki statystycznej	Informator rodzajów jednostek statystycznych	Lokalna jednostka według rodzaju działalności gospodarczej	Lokalna jednostka według rodzaju działalności gospodarczej	Lokalna jednostka według rodzaju działalności gospodarczej
3.	Organizacyjna i prawna forma zarządzania	Statystyczna Klasyfikacja Form Organizacyjnych Podmiotów Gospodarczych	Niezależnie od formy zarządzania	Niezależnie od formy zarządzania	Niezależnie od formy zarządzania

Lp.	Kryteria	Klasyfikacje i podręczniki	Cechy kryteriów doboru		
			<i>Sprawozdanie dziecięcego zakładu lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku za lato ... roku</i>	<i>Sprawozdanie z działalności obiektu zbiorowego zakwaterowania za ... rok</i>	<i>Sprawozdanie z działalności turystycznej za ... rok</i>
4.	Rodzaj działalności gospodarczej	Klasyfikacja Rodzajów Działalności (2010)	55.20; 55.90	55.10; 55.20; 55.30; 55.90; 86.10	79.11; 79.12
5.	Wielkość przedsiębiorstwa	Katalog cech wielkości przedsiębiorstwa	Niezależnie od wielkości	Niezależnie od wielkości	Niezależnie od wielkości
6.	Cecha działalności gospodarczej	X	Aktywne	Aktywne	Aktywne

Zatwierdzone wykazy jednostek sprawozdawczych (respondentów) państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki na dany okres sprawozdawczy w formie elektronicznej, przekazywane są przez Państwową Służbę Statystyki Ukrainy terytorialnym organom statystyki.

7.4. Klasyfikacje i rejestry

W procesie produkcji oraz rozpowszechniania danych z zakresu statystyki turystyki stosowane są następujące klasyfikacje:

- *Klasyfikacja krajów świata*, która została opracowana w oparciu o wykaz *Standard Country or Area Codes for Statistical Use* Organizacji Narodów Zjednoczonych (ONZ) Nazwy państw świata są zgodne z *Biuletynem terminologicznym* ONZ. Klasyfikacja krajów świata wykorzystywana jest do ewidencji i wymiany informacji z zakresu statystyki zagranicznej działalności gospodarczej i odpowiednio statystyki turystyki wyjazdowej oraz przyjazdowej, w sytuacji, gdy istnieje potrzeba zastosowania symbolu kodowego krajów świata dla podziału danych statystycznych.
- *Klasyfikacja rodzajów turystyki według głównego celu podróży* opracowana przez ONZ. Klasyfikacja ta jest stosowana w celu zapewnienia porównywalności międzynarodowej wyników badań. Wykorzystywana jest na etapie organizacji badań statystycznych podczas opracowywania narzędzi badawczych, a następnie na etapie przetwarzania danych.
- *Klasyfikacja Rodzajów Działalności Gospodarczej*. Dla zdefiniowania i grupowania zakładów, które świadczą usługi turystyczne wykorzystuje się pojęcie rodzaju działalności gospodarczej. W oparciu o definicję rodzaju działalności gospodarczej prowadzona jest ewidencja obiektów zbiorowego zakwaterowania, które świadczą usługi tymczasowego

zakwaterowania oraz innych podmiotów działalności turystycznej, które realizują usługi turystyczne.

- *Klasyfikacja Obiektów Administracyjno-Terytorialnego Ustroju Ukrainy*. Wykorzystywana jest do opracowywania i prezentacji wyników badań statystycznych w ujęciu terytorialnym.

Do określenia zbiorowości jednostek dla organizacji państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki wykorzystywany jest rejestr jednostek statystycznych (RJS), a także informacje z rejestru działalności gospodarczej osób fizycznych. Utworzone zbiorowości jednostek w części podmiotów działalności turystycznej, które tworzą i realizują produkt turystyczny (usługi) są sprawdzane z rejestrem licencji operatorów turystycznych. Tworzenie zbiorowości jednostek odbywa się na poziomie Państwowej Służby Statystyki Ukrainy według zatwierdzonych kryteriów doboru.

7.5. Opracowywanie i udostępnianie wyników państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki

Po przekazaniu sprawozdań statystycznych przez podmioty objęte badaniami organ terytorialny PSSU przeprowadza ich wstępną weryfikację, a następnie wprowadza dane z formularzy do elektronicznego systemu przetwarzania informacji statystycznych, za pomocą którego dokonywana jest analiza logiczno-rachunkowa danych.

Wyniki państwowych badań statystycznych z zakresu statystyki turystyki opracowywane są w następujących przekrojach:

- na poziomie regionalnym – prezentowane są zbiorcze informacje w zakresie wszystkich wskaźników (cech) ujętych w danych sprawozdaniach dla regionu ogółem oraz w przekroju powiatów, a także w przekroju organów administracji państwowej, w podporządkowaniu których znajdują się dziecięce zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku;
- na poziomie krajowym: prezentowane są zbiorcze informacje według wszystkich wskaźników (cech), ujętych w danych sprawozdaniach dla kraju ogółem oraz w przekroju regionów, a także w przekroju organów administracji państwowej, w podporządkowaniu których znajdują się dziecięce zakłady lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku;

Przed rozpowszechnieniem wyników państwowych badań statystycznych przeprowadzana jest kompleksowa kontrola w zakresie przestrzegania zasad poufności danych.

Najważniejszymi publikacjami z zakresu statystyki turystyki, przygotowywanymi na podstawie prowadzonych badań statystycznych są:

- Biuletyn statystyczny *Lecznictwo uzdrowiskowe dzieci w dziecięcych zakładach lecznictwa uzdrowiskowego oraz wypoczynku*
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
- Biuletyn statystyczny *Obiekty zbiorowego zakwaterowania na Ukrainie*
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
- Biuletyn statystyczny *Działalność Turystyczna na Ukrainie* http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
- Publikacja *Dzieci, kobiety oraz rodzina na Ukrainie* http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzahist_u.htm;
- Publikacja *Ochrona dzieci potrzebujących szczególnej uwagi społeczeństwa*
http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzahist_u.htm;
- Publikacja *Regiony Ukrainy* http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm;
- *Rocznik Statystyczny Ukrainy* http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.

7.6. Wykorzystanie danych administracyjnych przy uogólnieniu informacji z zakresu turystyki oraz w działalności informacyjno-publikacyjnej

Do przygotowania uogólnionych informacji dotyczących turystyki w pracach informacyjno-publikacyjnych są wykorzystywane dane Administracji Państwowej Straży Granicznej Ukrainy oraz Ministerstwa Polityki Społecznej Ukrainy.

Formularze sprawozdawczości Administracji Państwowej Straży Granicznej Ukrainy:

- *Zbiornicze sprawozdanie o wyjeździe obywateli Ukrainy za granicę* (kwartalnie);
- *Zbiornicze sprawozdanie o cudzoziemcach i bezpaństwowcach, którzy wjechali na Ukrainę* (kwartalnie).

Formularze sprawozdawczości Ministerstwa Polityki Społecznej Ukrainy:

- *Sprawozdanie o wyjazdach zorganizowanych grup dzieci za granicę na wypoczynek i lecznictwo uzdrowiskowe*;
- *Sprawozdanie o objęciu dzieci w wieku szkolnym lecznictwem uzdrowiskowym oraz wypoczynkiem ze środków budżetowych*.

VIII. ZALECENIA I REKOMENDACJE DLA ROZWOJU NA UKRAINIE SYSTEMU BADAŃ NA POTRZEBY STATYSTYKI TURYSTYKI, RACHUNKÓW NARODOWYCH I BILANSU PŁATNICZEGO ORAZ MONITORUJĄCEGO ZJAWISKA ZACHODZĄCE NA OBSZARACH PRZYGRANICZNYCH

8.1. Współpraca z instytucjami zajmującymi się tematyką turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego oraz obszarów przygranicznych

Przed rozpoczęciem prac związanych z projektowaniem nowego badania należy rozpoznać dokładne potrzeby informacyjne wszystkich instytucji potencjalnie zainteresowanych omawianą tematyką. Doświadczenia polskie pokazują, że dane z zakresu podróży, są istotne nie tylko z punktu widzenia potrzeb informacyjnych na poziomie ogólnokrajowym, ale mogą również służyć organom władzy rządowej oraz samorządowej w regionach przygranicznych do kształtowania polityki krajowej i regionalnej. Dlatego tworząc system badań statystycznych prowadzonych na potrzeby statystyki turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego oraz monitorującego zjawiska zachodzące na obszarach przygranicznych należy podjąć współpracę z instytucjami zajmującymi się tą tematyką – przede wszystkim Ministerstwem Rozwoju Gospodarczego i Handlu Ukrainy właściwym do spraw turystyki oraz Narodowym Bankiem Ukrainy.

Dzięki ścisłej współpracy i zaangażowaniu jednostek będących docelowymi odbiorcami danych możliwe jest już na etapie projektowania badania zapewnienie dostarczania jednorodnych pod względem metodologicznym informacji dostosowanych do zróżnicowanych potrzeb odbiorców. Należy podkreślić, że niezwykle istotna jest możliwość porównania danych dotyczących podróży z zakresu bilansu płatniczego i statystyki w dziedzinie turystyki.

Jednocześnie zaleca się, aby w przypadku rozwoju interdyscyplinarnego badania, jakim niewątpliwie są badania podróży integrujące potrzeby różnych odbiorców, rolę jednostki koordynującej pełnił krajowy urząd statystyczny. Przypisanie służbom statystycznym roli gestora danych o podróżach, wpłynie na lepszą ich porównywalność i dostępność, ułatwi również modyfikację badań w zależności od zmieniających się potrzeb odbiorców i przepisów prawnych.

W związku z tym, że omawiane zjawiska związane z podróżami mają charakter ponadnarodowy i transgraniczny szczególnie istotne jest, aby rozwój systemu statystycznego badań na potrzeby statystyki turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego oraz monitorującego zjawiska zachodzące na obszarach przygranicznych odbywał się w ścisłej

współpracy międzynarodowej. Zaleca się zapewnienie udziału przedstawicieli statystyki ukraińskiej w pracach grup, zespołów roboczych, warsztatach i konferencjach dotyczących tematyki turystyki i obszarów przygranicznych odbywających się na forum międzynarodowym.

8.2. Uwarunkowania prawne

Realizacja badania statystycznego powinna znaleźć umocowanie w odpowiednich przepisach prawnych. W Polsce jest to:

- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1068, z późn. zm.), która określa zasady i tworzy podstawy rzetelnego, obiektywnego, profesjonalnego i niezależnego prowadzenia badań statystycznych, których wyniki mają charakter oficjalnych danych statystycznych oraz ustala organizację i tryb prowadzenia tych badań i zakres związanych z nimi obowiązków,
- program badań statystycznych statystyki publicznej przyjmowany corocznym rozporządzeniem Rady Ministrów, który określa zakres tematyczny poszczególnych badań statystycznych oraz związanych z nimi obowiązków sprawozdawczych. Można w nim znaleźć informacje na temat badania, jednostki prowadzącej badanie, celu badania, zakresu podmiotowego i przedmiotowego badania, źródeł danych oraz rodzajów wynikowych informacji statystycznych wraz z formami i terminami ich udostępniania.

Prace związane z wpisaniem badania do projektu programu badań powinny zostać rozpoczęte odpowiednio wcześniej. Zgodnie z zasadą stosowaną w Europejskim Systemie Statystycznym zaleca się rozpoczęcie prac z dwuletnim wyprzedzeniem tak, aby możliwe było przygotowanie, przeprowadzenie konsultacji zapisów w dokumencie z zainteresowanymi podmiotami, zatwierdzenie i opublikowanie dokumentu przed końcem roku poprzedzającego rok jego obowiązywania.

Dodatkowo w celu zapewnienia poczucia bezpieczeństwa respondentom biorącym udział w badaniu zaleca się zagwarantowanie (poprzez odpowiednie zapisy w ustawie, rozporządzeniu lub w programie badań), że jednostkowe dane są zbierane, przechowywane i przetwarzane w sposób zapewniający im bezwzględną ochronę. Zbierane dane powinny podlegać szczególnej ochronie – w Polsce jest to ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U. z 1997 r., nr 133 poz. 883, z późn. zm.), a także zasada przestrzegania tajemnicy statystycznej zawarta w ustawie z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej.

W myśl obowiązujących w Polsce przepisów osoby realizujące badania oraz sprawujące nadzór nad badaniami i mające bezpośredni dostęp do danych jednostkowych są zobowiązane do bezwzględnego przestrzegania tajemnicy statystycznej. Wszystkie informacje dotyczące poszczególnych gospodarstw domowych objętych badaniem stanowią tajemnicę statystyczną oraz osobistą tych gospodarstw. W związku z tym muszą być odpowiednio zabezpieczone zarówno przez ankieterów realizujących badanie w terenie, jak i przez urzędy statystyczne. Ważne jest, aby na Ukrainie ugruntować w respondentach przekonanie o tym, że przekazywane przez nich dane podlegają szczególnej trosce i ochronie przez służby statystyki.

8.3. Przygotowanie metodologii badania

Realizacja badania statystycznego i uzyskanie wynikowych informacji statystycznych powinny być poprzedzone działaniami przygotowawczymi mającymi na celu opracowanie metodologii badania. Zaleca się, aby metodologia badania została opracowana przez krajowy urząd statystyczny we współpracy z innymi instytucjami zajmującymi się tematyką statystyki turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego oraz obszarów przygranicznych. Pozwoli to uwzględnić zróżnicowane potrzeby odbiorców już na etapie opracowania metodologii badania.

W wyniku działań związanych z przygotowaniem metodologii badania powinny zostać opracowane przede wszystkim takie elementy badania jak:

- temat,
- rodzaj,
- cel,
- zakres podmiotowy,
- zakres przedmiotowy,
- źródła danych,
- rodzaje wynikowych informacji statystycznych,
- formy i terminy udostępniania informacji wynikowych,
- koszty i sposób finansowania.

Wyżej wymienione elementy badania powinny być opracowane w taki sposób, aby uwzględnić potrzeby krajowych odbiorców danych statystycznych i w miarę możliwości być dostosowane do potrzeb informacyjnych związanych z realizacją zobowiązań międzynarodowych. Poprzez współpracę i wymianę doświadczeń z innymi krajami zaleca się korzystanie

z istniejących już i stosowanych praktyk oraz przyjętych rozwiązań opisanych np. w podręcznikach metodologicznych.

Jednym z elementów przygotowania metodologii badania jest również opracowanie narzędzia badawczego – formularza statycznego służącego do zbierania danych statystycznych. Formularz powinien zawierać pytania do respondenta wraz z odpowiednimi objaśnieniami ułatwiającymi jego wypełnienie. Należy zadbać, aby pytania zawarte na formularzu wyczerpywały zakres przedmiotowy badania oraz pozwalały na opracowanie wszystkich potrzebnych informacji wynikowych. Dodatkowo zaleca się, aby okresowo (najlepiej co roku) aktualizować zapisy na stosowanym w badaniu formularzu statystycznym, uwzględniając pojawiające się potrzeby informacyjne oraz zmiany np. w aktach prawnych.

W celu podnoszenia jakości zbieranych informacji statystycznych, działalność jednostek statystyki publicznej powinna być wspierana przez organy opiniodawczo-doradcze, w szczególności w zakresie doskonalenia metodologii badań statystycznych. W Polsce metodologia badań z zakresu podróży została pozytywnie zaopiniowana przez Komisję Metodologiczną działającą w ramach Głównego Urzędu Statystycznego. Po opracowaniu metodologii badania, a przed rozpoczęciem jego realizacji zaleca się, o ile to możliwe, uzyskanie opinii organu opiniodawczo-doradczego do spraw metodologicznych.

W celu zapewnienia porównywalności wyników badań z danymi międzynarodowymi zaleca się, aby zbierane i opracowywane dane dotyczące podróży spełniały wymogi Unii Europejskiej z zakresu statystyki turystyki oraz bilansu płatniczego:

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 z dnia 6 lipca 2011 r. w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki (uchylające dyrektywę Rady 95/57/WE) (Dz. Urz. UE. Nr L 192 z dnia 22 lipca 2011, s. 17)
- Rozporządzenie Wykonawcze Komisji (UE) nr 1051/2011 z dnia 20 października 2011 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 692/2011 w sprawie europejskiej statystyki w dziedzinie turystyki w zakresie struktury sprawozdań dotyczących jakości i przekazywania danych (Dz. Urz. UE nr L 276 z 21 października 2011 r., s. 13)
- Rozporządzenie (WE) nr 184/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 stycznia 2005 r. w sprawie statystyki Wspólnoty w zakresie bilansu płatniczego, międzynarodowego handlu usługami i zagranicznych inwestycji bezpośrednich (Dz. Urz. UE nr L 35 z 8 lutego 2005 r.).

8.4. Przygotowanie organizacji badania

Organizacja badań statystycznych jest złożonym procesem. W Polsce nadzorowaniem całości prac związanych z organizacją i metodologią badań statystycznych statystyki publicznej zajmują się odpowiednie komórki Głównego Urzędu Statystycznego. Jednostką autorską i koordynującą badania podróży jest Urząd Statystyczny w Rzeszowie, w strukturze którego znajduje się Ośrodek Badań Obszarów Transgranicznych i Statystyki Euroregionalnej. Do jego podstawowych zadań należy:

- prowadzenie wspólnie z Narodowym Bankiem Polskim i Ministerstwem Sportu i Turystyki badań podróży,
- prowadzenie prac o charakterze metodologicznym i analitycznym w zakresie badań podróży,
- rozpoznawanie i analiza zapotrzebowania na dane i analizy statystyczne z zakresu statystyki turystyki i podejmowanie działań w celu ich zaspokojenia,
- udział w przygotowaniu projektu programu badań statystycznych statystyki publicznej,
- współdziałanie z organami administracji rządowej, w tym z krajową administracją skarbową, służbą graniczną, jednostkami samorządu terytorialnymi, innymi instytucjami rządowymi i uczelniami wyższymi w zakresie przygotowywania badań, pozyskiwania niezbędnych danych, a także przekazywania danych wynikowych,
- opracowywanie harmonogramów badań, instrukcji dla urzędów statystycznych zaangażowanych w realizację badań, instrukcji dla ankierów statystycznych prowadzących badania w terenie,
- współdziałanie z odpowiednimi departamentami Głównego Urzędu Statystycznego,
- koordynacja i nadzór merytoryczny prac 16 urzędów statystycznych w zakresie badań,
- wykorzystywanie wyników badań z różnych dziedzin prowadzonych przez statystykę publiczną oraz identyfikacja i ocena przydatności i możliwości wykorzystania danych administracyjnych i pozaadministracyjnych na potrzeby badań,
- przygotowywanie założeń do systemów informatycznych do gromadzenia, przetwarzania, analizowania i opracowywania danych wynikowych z badań,
- ocena jakości pozyskanych danych i kontrola kompletności zbiorów; odpowiedzialność za jakość i rzetelność udostępnianych informacji będących wynikiem prowadzonych badań, ich zgodność pod względem stosowanych metodologii, definicji, klasyfikacji, nomenklatur i grupowań,
- monitorowanie zmian w prawodawstwie krajowym i międzynarodowym, prowadzenie prac mających na celu dostosowanie badań do obowiązujących wymogów prawnych,

- przygotowywanie i udostępnianie danych z badań dla odbiorców zagranicznych i krajowych,
- podejmowanie i prowadzenie działań promujących badania podróży, m.in. w celu zachęcenia respondentów do udzielania informacji ankieterowi statystycznemu,
- przygotowywanie opracowań, analiz i publikacji na podstawie danych wynikowych z badań, a także infografik, ulotek i plakatów promujących badania,
- uczestnictwo w konferencjach i seminariach krajowych i zagranicznych związanych z tematyką podróży.

Doświadczenie polskie jednoznacznie pokazuje, że powołanie jednostki specjalizującej się w tematyce badań obszarów transgranicznych jest dobrym rozwiązaniem organizacyjnymi. Rekomenduje się zatem utworzenie w strukturze Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy nowej jednostki organizacyjnej, która pełniłaby funkcję koordynatora organizacyjnego oraz merytorycznego badań statystycznych prowadzonych na potrzeby statystyki turystyki, rachunków narodowych i bilansu płatniczego oraz monitorującego zjawiska zachodzące na obszarach przygranicznych.

Prace związane z przygotowaniem, wdrażaniem i rozwojem badań z zakresu podróży oraz prowadzeniem analiz obszarów przygranicznych wymagają od pracowników specjalistyczne wiedzy w tym obszarze tematycznym. Zaleca się zatem powołanie zespołu pracowników zajmujących się tą tematyką, którzy będą podnosić swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach, warsztatach specjalistycznych, konferencjach, seminariach tematycznych, grupach roboczych oraz poprzez samokształcenie.

Prace związane z przygotowaniem organizacji badania powinny mieć na celu określenie terminów realizacji badania, miejsc prowadzenia badania, odpowiedniej liczby ankieterów, która zapewni prawidłową realizację badania, zadań ankieterów i osób koordynujących pracę ankieterów w terenie (w Polsce są to wyznaczone osoby pracujące w terenowych urzędach statystycznych).

W celu zapewnienia terminowej realizacji prac przewidzianych w badaniu zaleca się opracowanie harmonogramu realizacji badania, który będzie narzędziem pomocniczym służącym do kontroli stanu realizacji prac. Harmonogram powinien określać szczegółowe zadania i terminy ich realizacji wraz ze wskazaniem jednostek odpowiedzialnych za ich wykonanie.

Po opracowaniu założeń metodologicznych i organizacyjnych do badania podróży, a przed rozpoczęciem realizacji docelowego badania, zaleca się przeprowadzenie badania pilotażowego, które umożliwi przetestowanie narzędzi badawczych przewidzianych do stosowania w docelowym badaniu. Dodatkowo pozwoli na sprawdzenie założeń

organizacyjno-metodologicznych i określenie nakładów niezbędnych do prowadzenia takich badań oraz ocenę efektywności przyjętego rozwiązania.

8.5. Przygotowanie oprogramowania wspierającego przetwarzanie danych uzyskanych w badaniach

Niezwykle istotne dla przetwarzania i analizy danych statystycznych jest przygotowanie odpowiedniego oprogramowania. Zaleca się zaprojektowanie systemu informatycznego dedykowanego specjalnie na potrzeby badania podróży. System ten powinien zapewniać możliwość gromadzenia danych, kontroli i analizy wprowadzonych danych, tworzenia raportów oraz naliczania tablic wynikowych.

Ponieważ zakłada się, że z opracowanych danych, oprócz krajowych służb statystycznych, korzystać będą również inne instytucje zajmujące się tematyką statystyki turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego oraz obszarów przygranicznych rekomenduje się ustalenie z tymi instytucjami struktury zbiorów danych oraz formatu przechowywania danych. Należy mieć na uwadze, aby format ten był ogólnodostępny dla szerokiego wachlarza odbiorców tych informacji.

W przypadku zbierania informacji metodą CAPI (Computer Assisted Personal Interview) konieczne będzie przygotowanie specjalnego oprogramowania na urządzenia mobilne np. notebook, laptop.

Ważne jest, aby na etapie przetwarzania danych zastosować takie metody walidacyjne, które umożliwią różne rodzaje kontroli:

- sprawdzenie kompletności oraz logicznej poprawności zapisów – kontrola logiczna,
- wykrywanie danych niepoprawnych rachunkowo – kontrola rachunkowa,
- wykrywanie wartości nietypowych – kontrola merytoryczna,
- zastosowanie wskaźników dynamiki i struktury – kontrola jakości serii danych.

W celu usprawnienia procesu analizy danych przez pracowników statystyki wykorzystać można również wykresy. Zaleca się stosowanie metod imputacji dla redukcji braków odpowiedzi i uzupełnianiu przerw w seriach danych. Konieczna jest również kontrola poprawności kodowania zmiennych.

Założenia do funkcjonowania systemu informatycznego powinny być przygotowane w formie pisemnej i przechowywane w dokumentacji badania. Aplikacja może być rozbudowywana i aktualizowana w miarę zgłaszanych potrzeb. Zaleca się, aby testy działania systemu przeprowadzić jeszcze przed wdrożeniem aplikacji. Pozwoli to uniknąć błędów w trakcie opracowywania danych statystycznych.

CZĘŚĆ II

KONCEPCJA BADAŃ OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH UKRAINY

I. CHARAKTERYSTYKA GRANIC I PRZEJŚĆ GRANICZNYCH NA UKRAINIE

Łączna długość granicy państwowej Ukrainy wynosi 6993 km⁵. Ukraina graniczy z siedmioma państwami: Polską, Białorusią, Rosją, Mołdawią, Rumunią, Węgrami i Słowacją. Najdłuższą granicą jest granica z Rosją (2295 km), a najkrótszą – granica ze Słowacją (98 km). Ukraina posiada łącznie 197⁶ czynnych przejść granicznych:

1. 134 międzynarodowych – przejścia te mogą przekraczać obywatele dowolnego kraju,
2. 28 międzypaństwowych – przejścia te mogą przekraczać tylko obywatele Ukrainy i kraju sąsiadującego,
3. 35 lokalnych – przejścia te mogą przekraczać tylko obywatele Ukrainy i kraju sąsiadującego mieszkający w strefie przygranicznej.

Biorąc pod uwagę sposób przekraczania granicy (środki transportu) Ukraina posiada 100 przejść drogowych, 36 kolejowych, 3 pieszkie, 2 promowe, 10 rzecznych, 26 powietrznych i 20 morskich. Podział przejść granicznych na ww. kategorie jest istotny przy projektowaniu badań reprezentacyjnych w zakresie turystyki międzynarodowej.

Granica ukraińsko-polska

Granica ukraińsko-polska to również granica z Unią Europejską. Biegnie wzdłuż obwodu wołyńskiego, lwowskiego i zakarpackiego. Długość granicy wynosi 542 km. Jest to najliczniej przekraczana zewnętrzna granica Unii Europejskiej⁷. Na granicy Ukrainy i Polski znajduje się łącznie 14 międzynarodowych przejść granicznych – 8 drogowych oraz 6 kolejowych.

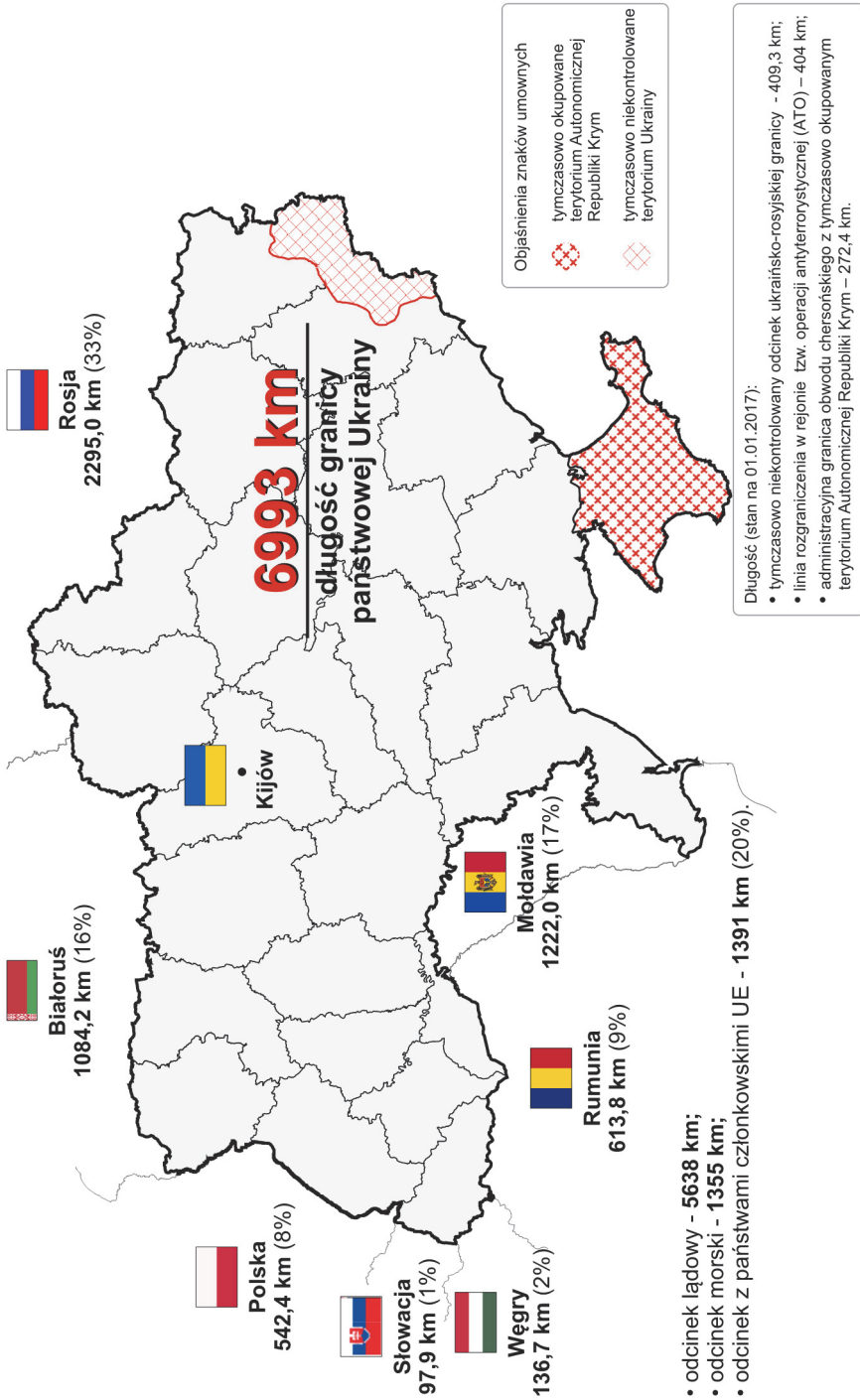
Od 1 lipca 2009 r. obowiązuje zawarta między Polską a Ukrainą umowa o małym ruchu granicznym, zgodnie z którą mieszkańcy trzydziestokilometrowej strefy przygranicznej mogą (przy zachowaniu pewnych warunków) starać się o wydanie zezwolenia na przekraczanie granicy w ramach małego ruchu granicznego. Po otrzymaniu takiego zezwolenia obywatele Ukrainy mogli podróżować do Polski bez wiz i pozostawać na jej terytorium łącznie do 90 dni w okresie każdego 6 miesięcy liczonych od dnia pierwszego przekroczenia granicy. Gminy strefy przygranicznej po stronie polskiej obejmują łącznie obszar 13,4 tys. km², który zamieszkuje ok. 0,8 mln ludności. Rejony strefy przygranicznej po stronie ukraińskiej obejmują łącznie obszar 24,0 tys. km², który zamieszkuje ok. 1,2 mln ludności.

⁵ Dane o długości odcinków granic Ukrainy oraz o przejściach granicznych zawarte w niniejszym rozdziale są informacjami Państwowej Straży Granicznej Ukrainy.

⁶ Według stanu na 1 czerwca 2017 r.

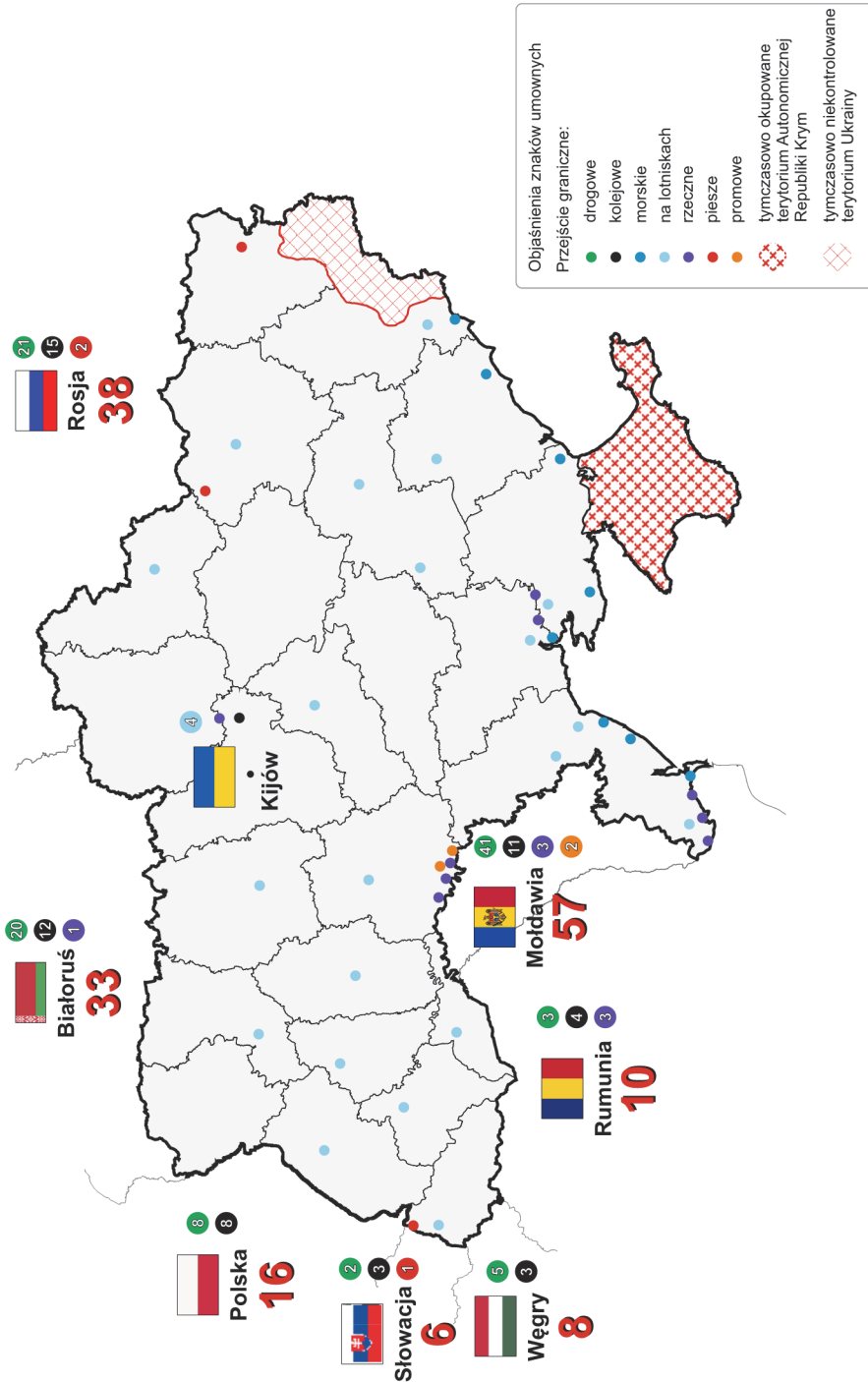
⁷ Eastern Borders Annual Risk Analysis 2013, FRONTEX.

Rys. 8. Długość granic Ukrainy według państw sąsiednich

Rys. 9. Przejścia graniczne na Ukrainie

W dniu 11 czerwca 2017 r. został zniesiony obowiązek posiadania wiz przez obywateli Ukrainy podróżujących do krajów Unii Europejskiej. Obywatele polscy, jeszcze przed wprowadzeniem umowy o małym ruchu granicznym, mogli podróżować i przebywać na terytorium Ukrainy do 90 dni bez konieczności posiadania wiz.

Granica ukraińsko-słowacka

Ukraina i Słowacja, wśród wszystkich swoich sąsiadów, mają najkrótszą granicę państwową. Jej długość wynosi 98 km. Biegnie przez obwód zakarpacki. Jest to również granica z Unią Europejską. Granica ukraińsko-słowacka obejmuje 5 międzynarodowych przejść granicznych: 2 drogowe, 2 kolejowe i 1 piesze.

Granica ukraińsko-węgierska

Granica ukraińsko-węgierska przebiega wzdłuż rzeki Cisy i ma długość 137 km. Jest to również granica z Unią Europejską. Biegnie przez obwód zakarpacki. Znajduje się na niej 7 międzynarodowych przejść granicznych – 5 drogowych i 2 kolejowe.

Granica ukraińsko-rumuńska

Granica ukraińsko-rumuńska ma długość 614 km, z czego 289 km to granica lądowa, 292 km to granica wzdłuż rzek, a 33 km to granica morska. Jest to również granica z Unią Europejską. Biegnie przez trzy obwody: zakarpacki, iwanofrankowski i czerniowiecki. W 2014 r. Ukraina i Rumunia podpisały umowę o małym ruchu granicznym. Umowa weszła w życie w 2015 r. Z udogodnień może korzystać ok. 2 mln osób po obu stronach granicy mieszkających w 622 miejscowościach.

Na granicy ukraińsko-rumuńskiej znajduje się 10 przejść granicznych, z tego 7 międzynarodowych i lokalne. Ze względu na sposób przekraczania granicy (środki transportu) funkcjonują 3 przejścia drogowe, 4 kolejowe i 3 rzeczne.

Granica ukraińsko-mołdawska

Granica ukraińsko-mołdawska ma długość 1222 km, z czego 955 km to granica lądowa, a 267 km to granica wzdłuż rzek. Biegnie przez trzy obwody: czerniowiecki, winnicki i odeski. Część granicy Mołdawii z Ukrainą jest faktycznie granicą Ukrainy z Naddniestrzem (454 km), które w 1990 r. oderwało się od Mołdawii, ale nie jest uznawane przez żadne państwo na świecie.

Granica ukraińsko-mołdawska obejmuje 54 przejścia graniczne, z tego 24 to przejścia międzynarodowe, 13 międzypaństwowe oraz 17 lokalne. Biorąc pod uwagę sposób przekraczania granicy (środki transportu) – funkcjonuje 41 przejść drogowych, 8 kolejowych, 3 rzeczne i 2 promowe.

Granica ukraińsko-rosyjska

Granica ukraińsko-rosyjska ma długość 2295 km, z czego 1974 km to granica lądowa, a 321 km to granica morska. Jest drugą co do wielkości granicą państwową na kontynencie europejskim. Granica ukraińsko-rosyjska biegnie przez pięć obwodów: czernihowski, sumski, charkowski, ługański i doniecki. Interwencja militarna Federacji Rosyjskiej wyłączyła obszar obejmujący część obwodu ługańskiego i donieckiego spod kontroli ukraińskiej. Na długości 409 km nie jest kontrolowana granica ukraińsko-rosyjska. W chwili obecnej na odcinku długości 404 km trwają walki między armią ukraińską i separatystami⁸. W wyniku konfliktu zostało zamkniętych wiele lokalnych przejść granicznych. Ruch graniczny spadł drastycznie z 2,5 mln przekroczeń w 2014 r. o blisko 50% w następnym roku⁹.

Na granicy ukraińsko-rosyjskiej znajduje się 31 czynnych przejść granicznych: 14 przejść międzynarodowych, 10 międzypaństwowych oraz 7 lokalnych, natomiast a ze względu na sposób przekraczania granicy (środki transportu) – 21 przejść drogowych, 8 kolejowych i 2 piesze.

Granica ukraińsko-białoruska

Granica ukraińsko-białoruska ma długość 1084 km, biegnie przez obwód wołyński, rówieński, żytomierski, kijowski i czernihowski. Na granicy ukraińsko-białoruskiej znajduje się 27 przejść granicznych – 14 międzynarodowych, 5 międzypaństwowych oraz 8 lokalnych, natomiast biorąc pod uwagę sposób przekraczania granicy (środki transportu) – 20 drogowych, 6 kolejowych i 1 rzeczne.

---

⁸ Ukrainian border guards support extending European Wall project to border with Transdnistria. Kyivpost.com. Interfax. 19 August 2015.

⁹ Number of Russians crossing border with Ukraine on decline – border service, UNIAN (15 August 2016).

II. CEL BADAŃ

Ważnym elementem w opracowaniu *Konceptji badań obszarów przygranicznych Ukrainy*, po rozpoznaniu potrzeb informacyjnych w tym zakresie, jest określenie celu reprezentacyjnych badań ankietowych. Podstawowym celem badań powinno być dostarczenie informacji z zakresu podróży krajowych i zagranicznych rezydentów (Ukraińców) oraz nierezydentów (cudzoziemców) przybywających na Ukrainę. Ponieważ badania realizowane będą przez jedną instytucję (DEŻSTAT) – gestora danych o podróżach, wpłynie to na lepszą porównywalność i dostępność danych.

Celem badania podróży cudzoziemców (nierezydentów) na Ukrainę będzie m.in. oszacowanie:

- liczby podróży nierezydentów na Ukrainę,
- wartości wydatków poniesionych w związku z podróżą na Ukrainę,
- charakterystyka pobytu przyjeżdżających z zagranicy.

Na potrzeby badania, w celu uogólnienia wyników, powinny być pozyskane dane z Administracji Państwowej Straży Granicznej dotyczące liczby i struktury przekroczeń granicy.

Celem badania podróży mieszkańców Ukrainy będzie m.in.:

- oszacowanie skali uczestnictwa rezydentów w podróżach,
- opracowanie charakterystyki wyjazdów krajowych z jednym i więcej noclegiem oraz wyjazdów zagranicznych, w tym oszacowanie wydatków związanych z wyjazdami.

Poprzez zastosowanie tych samych grupowań i klasyfikacji w badaniach granicznych i w badaniach w gospodarstwach domowych będą stanowić one wzajemnie uzupełniające się źródło informacji o podróżach Ukraińców i cudzoziemców oraz ich wydatkach.

III. ZAKRES PODMIOTOWY I PRZEDMIOTOWY BADAŃ

Podmiotem badania granicznego będą cudzoziemcy (nierezydenci) opuszczający Ukrainę. Przedmiotem badania będą głównie:

- charakterystyka przyjeżdżających na Ukrainę nierezydentów według kraju stałego zamieszkania, płci i wieku;
- charakterystyka pobytu nierezydentów: główny cel przyjazdu na Ukrainę, długość pobytu, forma organizacyjna wyjazdu, rodzaj bazy noclegowej wykorzystywanej na Ukrainie;

- wydatki poniesione przez nierezydentów na Ukrainie według kraju stałego zamieszkania, celów podróży, długości pobytu, rodzaju wydatków; wydatki w związku z podróżą poniesione w kraju stałego zamieszkania.

W badaniu w gospodarstwach domowych jednostką obserwacji, czyli podmiotem badania, będą członkowie gospodarstwa domowego jedno- lub wieloosobowego w wylosowanych mieszkaniach.

Zakres przedmiotowy badania będzie obejmował głównie:

- skalę uczestnictwa mieszkańców Ukrainy w wyjazdach krajowych i zagranicznych,
- cechy społeczno-demograficzne wyjeżdżających,
- liczbę i strukturę podróży krajowych oraz zagranicznych (podróże krótkookresowe i długookresowe),
- kierunki wyjazdów mieszkańców Ukrainy według odwiedzanych krajów,
- cel i długość podróży, rodzaj wykorzystywanej bazy noclegowej, główny środek transportu,
- wydatki poniesione w związku z podróżą według odwiedzanych krajów, celu podróży, długości pobytu, rodzajów wydatków; wydatki poniesione na Ukrainie przed wyjazdem zagranicznym.

IV. ORGANIZACJA BADAŃ OBSZARÓW PRZYGRANICZNYCH UKRAINY

Turystyka odgrywa niezwykle istotną rolę w gospodarce kraju z uwagi na potencjał gospodarczy i możliwości zatrudnienia, a także skutki społeczne i środowiskowe. Dane statystyczne dotyczące turystyki wykorzystuje się do monitorowania polityki nie tylko w obszarze turystyki, ale również rozwoju lokalnego i regionalnego. Wnikliwa analiza obecnie prowadzonych badań realizowanych w ramach statystyki turystyki Ukrainy, wskazuje na konieczność wprowadzenia nowych badań, które wypełnią lukę informacyjną w dziedzinie statystyki turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego oraz statystyki obszarów transgranicznych.

W celu zbadania procesów integracyjnych i dezintegracyjnych zachodzących między krajami na obszarach przygranicznych, a także w celu zaspokojenia stale wzrastającego zainteresowania informacyjnego odbiorców statystyka Ukrainy powinna rozpocząć prace w kierunku stworzenia spójnego systemu badań obszarów przygranicznych. Najważniejszym elementem tych prac jest przeprowadzenie na granicach ukraińskich badań dotyczących

podróży rezydentów i nierezydentów, którzy przekraczają lądową, powietrzną i morską granicę Ukrainy. Rekomenduje się zaplanowanie, zorganizowanie i przeprowadzenie analogicznych badań jakie od 2014 roku realizowane są przez statystykę polską, tj. *Podróże nierezydentów do Polski. Ruch pojazdów i osób na granicy Polski z krajami Unii Europejskiej oraz Uczestnictwo mieszkańców Polski (rezydentów) w podróżach*.

Wdrożenie nowych badań powinno być poprzedzone pracami przygotowawczymi o charakterze merytoryczno-organizacyjnym, które szczegółowo zostały opisane w rozdziale VIII w części I (m.in. określenie potrzeb informacyjnych odbiorców, zakresu podmiotowego i przedmiotowego badań, opracowanie narzędzi badawczych, przygotowanie systemu informatycznego). Istotnym zagadnieniem w badaniach ankietowych jest zdefiniowanie populacji, podlegającej badaniu oraz opracowanie procedur doboru respondentów. Przy określaniu wielkości próby należy uwzględnić problemy pojawiające się w trakcie realizacji każdego dobrowolnego badania ankietowego, czyli ryzyko wystąpienia różnego rodzaju trudności z uzyskaniem odpowiedzi od respondentów czy odmowy udziału w badaniu.

Badanie na granicy

W przypadku badania nierezydentów rekomenduje się przeprowadzenie badania podobnego jak obecnie prowadzi statystyka polska. Zaleca się przeprowadzenie badania, najpierw w formie testowej, na niewielkim odcinku granicy, w miarę możliwości takim, na którym prowadzone są obecnie podobne badania przez statystykę polską – czyli na granicy polsko-ukraińskiej. Takie podejście ma następujące zalety:

- badanie analogicznej populacji ułatwia dobranie właściwej próby badawczej,
- można wykorzystać stosowaną przez inną instytucję organizację badania na danym odcinku granicy oraz schemat metody badawczej,
- istnieje możliwość porównania wyników badania dla podobnej populacji.

W przypadku planowanej realizacji badania na granicy należy przeprowadzić także prace związane z doбором przejść granicznych. Najbardziej pożądane jest, aby badanie podróży (rezydentów i nierezydentów) było realizowane na wszystkich przejściach granicznych, jednak w przypadku ograniczeń finansowych, organizacyjnych bądź prawnych należy dokonać typologizacji (wyboru) przejść do badania. Typologizacja polega na podziale wszystkich przejść na grupy (typy) przejść o podobnych cechach.

Do szacowania wyników badań niezbędne będą dane o wielkości ruchu granicznego, które należy pozyskać od Administracji Państwowej Staży Granicznej.

Jak pokazały wyniki badań uzyskane przez statystykę polską ruch graniczny podlega sezonowości, więc badanie powinno się zamykać w okresach kwartalnych. Na wstępnym etapie prac, na każdym (lub wyznaczonym) przejściu granicy lądowej, wskazane byłoby przeprowadzenie badania pilotażowego, które miałyby na celu określenie dobowego natężenia ruchu, co następnie może dać podstawę do optymalnego dobrania godzin ankietyzacji.

Badanie w portach morskich i lotniczych, ze względu na specyfikę, powinno być przygotowane odrębnie. Podstawą do wyznaczenia godzin ankietyzacji powinien być rozkład ruchu statków oraz samolotów. W celu zapewnienia możliwości realizacji badania konieczne byłoby uzyskanie zgody zarządów portów morskich wytypowanych do badania na przeprowadzenie ankietyzacji. Prowadzenie badania wiąże się bowiem z koniecznością ustalenia zasad dotyczących miejsca i sposobu prowadzenia wywiadów z ochroną obiektu portowego oraz operatorem żeglugowym obsługującym dane połączenie.

W miarę możliwości wywiad z respondentem należałoby przeprowadzić bezpośrednio przed wejściem/wjazdem pasażerów na prom lub podczas ich oczekiwania na wejście/wjazd w wydzielonym pomieszczeniu lub parkingu dla podróżnych.

W celu uzyskania rzetelnych wyników badań należy zapewnić odpowiednio liczny zespół ankierów statystycznych. Dobór liczby ankierów na danym przejściu powinien być dostosowany do wielkości ruchu. Ankierzy przed rozpoczęciem badania powinni zostać przeszkoleni z zakresu badania, jego celu i metody badawczej oraz technik badania w okolicach przejść granicznych. Powinni również zostać wyposażeni w niezbędne dokumenty i instrukcje pozwalające na realizację badania w terenie. Nieodzowna jest także ścisła współpraca przedstawicieli statystyki ze strażą graniczną i służbami celnymi, natomiast sama ankietyzacja nie powinna odbywać się z udziałem tych służb. W celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa ankierów realizujących badania na granicy oraz ich identyfikacji przez inne służby zaleca się, aby ankierzy prowadzący badanie posiadali np. kamizelki odblaskowe oraz identyfikatory ułatwiające respondentom ich rozpoznanie. Dodatkowo, w przypadku badania na przejściach drogowych, zaleca się oznakowanie samochodów poprzez umieszczenie na czas prowadzenia badania (np. za szybą) plakatów informujących o badaniu.

Badanie w gospodarstwach domowych

W celu uzyskania szerszego zakresu informacji oraz bardziej precyzyjnych wyników, wzorem badań realizowanych przez statystykę polską, zaleca się przeprowadzenie również

badania w gospodarstwach domowych, którego przedmiotem byłoby uczestnictwo mieszkańców Ukrainy (rezydentów) w podróżach. Także w odniesieniu do tego badania wskazane byłoby przeprowadzenie pilotażu jako modułu w badaniu budżetów gospodarstw domowych Ukrainy.

Przygotowanie badania należy rozpocząć od określenia operatu badania. Zalecane jest, aby próba losowana była z bazy gospodarstw domowych Ukrainy. Badanie uczestnictwa mieszkańców Ukrainy w podróżach powinno być realizowane na terenie całego kraju metodą wywiadu bezpośredniego. Okres odniesienia powinien być taki sam jak w przypadku badań prowadzonych na granicy z tym, że badanie w gospodarstwach domowych należy prowadzić w miesiącu następnym po kwartale. Aby osiągnąć zadawalający poziom wskaźnika realizacji badania (tj. stosunek liczby gospodarstw domowych, w których udało się przeprowadzić wywiad do łącznej liczby odwiedzonych gospodarstw domowych), należy podjąć odpowiednie działania informacyjne i promujące wśród społeczności zamieszkującej obszar badania. Jednym z takich działań może być wysłanie do gospodarstw domowych listu Pana Prezesa Państwowej Służby Statystycznej Ukrainy, który powinien zawierać informacje o celu badania, tajemnicy statystycznej, możliwości weryfikacji tożsamości ankietera statystycznego oraz o publikacjach z wynikami badania. List taki należałoby wysłać przed rozpoczęciem kwartalnego badania. Innym działaniem promującym badanie jest przygotowanie plakatu z nazwą badania czy infografik, które zachęcałyby respondentów do udzielania informacji. Odpowiednio dobrany zespół ankieterów, przed rozpoczęciem pracy w terenie powinien zostać przeszkolony. Podczas szkolenia powinny zostać omówione zagadnienia organizacyjne i merytoryczne związane z prowadzeniem badania. Bardzo istotnym punktem podczas przygotowania badania jest przygotowanie instrukcji dotyczącej realizacji badania, w którą zostaną wyposażeni ankieterzy.

Kwestionariusz realizowany w gospodarstwach domowych, z uwagi na miejsca pozyskiwania informacji (gospodarstwa domowe), może być obszerniejszy i dotyczyć szerszego zakresu informacji w przeciwieństwie do kwestionariuszy realizowanych w ramach badań na granicy, które powinny być w miarę krótkie i zwarte. Język stosowany przy projektowaniu kwestionariuszy powinien być jasny, prosty i zrozumiały dla wszystkich, stosowane określenia powinny być jednoznaczne. Pytania powinny być dokładnie sprecyzowane i łączyć się w logiczną całość. Należy unikać pytań osobistych, a także takich, które mogą być drażliwe dla respondenta.

Biorąc pod uwagę organizację procesu badawczego, realizowanego w oparciu o kwestionariusz wywiadu można zastanowić się nad możliwością opracowania równoległe z papierową formą kwestionariuszy również wersji elektronicznej. Zalety tej ostatniej metody to:

- ograniczenie kosztów badania w dłuższym okresie czasu,
- usprawnienie organizacji badania,
- bieżące kontrole logiczno-rachunkowe podczas wprowadzania danych pozyskanych bezpośrednio od respondenta,
- zmniejszenie czasu przetwarzania danych.

Po uzyskaniu materiału badawczego należy przystąpić do analizy i opracowania wyników badań. Wykorzystanie, odpowiednio przygotowanego, systemu informatycznego z zastosowanymi algorytmami kontroli logiczno-rachunkowej (opisanego w punkcie 8.5 w rozdziale VIII) usprawni organizację procesu badawczego, ułatwi szczegółowe przeanalizowanie wprowadzonych z kwestionariuszy danych oraz naliczenie tablic wynikowych zawierających uogólnione dane. Proces badawczy powinien być zakończony prezentacją zgromadzonego i opracowanego materiału statystycznego. Podstawową zasadą w prezentacji danych statystycznych jest wybór takiej metody prezentacji np. formę tabelaryczną, graficzną czy opisową, która zapewni osiągnięcie wszystkich celów badań, jak również czytelność i przejrzystość, które pozwolą na dobrą analizę prezentowanego materiału statystycznego i możliwość jego popularyzacji.

Organizacja badań obszarów przygranicznych Ukrainy to skomplikowany i kompleksowy proces, który wymaga koordynacji wielu różnych aspektów polegających m.in. na wyznaczeniu celu badania, określeniu zakresu przedmiotowego i podmiotowego badania oraz źródeł danych. Ważnym elementem jest opracowanie metody uogólniania i naliczania wyników badań, ich prezentacja i udostępnianie odbiorcom krajowym i zagranicznym. Wymagane jest prowadzenie w trybie ciągłym prac mających na celu poprawę jakości badania z uwzględnieniem dodatkowych źródeł danych oraz monitorowanie innych zjawisk społeczno-gospodarczych zachodzących na terenach przygranicznych, które mogą mieć wpływ na wyniki badań.

Opracowanie spójnego systemu badań przygranicznych wymaga podjęcia szeregu działań, z których najważniejszym elementem jest zorganizowanie i przeprowadzenie reprezentacyjnych badań zarówno w otoczeniu granic jak i w gospodarstwach domowych. W celu skoordynowania zaplanowanych prac należałoby utworzyć w strukturze Państwowej Statystyki Ukrainy jednostkę składającą się z wyspecjalizowanych ekspertów z dziedziny turystyki, bilansu płatniczego, rachunków narodowych oraz obszarów przygranicznych.

PODSUMOWANIE

Stosowane obecnie w ukraińskim systemie statystycznym rozwiązania dotyczące badania obszarów przygranicznych, statystyki turystyki, a w szczególności podróży zagranicznych, są niewystarczające w kontekście potrzeb informacyjnych polityki rozwoju na poziomie krajowym i regionalnym. Występuje deficyt informacji dotyczących m.in. wielkości i asortymentu oraz struktury wydatków ponoszonych przez Ukraińców za granicą i cudzoziemców na Ukrainie, celu wizyty, zasięgu oddziaływania zjawisk związanych z ruchem granicznym.

Zaprezentowany spójny system badań podróży, dostarcza danych na poziomie makro- (na potrzeby statystyki w dziedzinie turystyki, rachunków narodowych, bilansu płatniczego), mezo- (regionów oraz obszarów transgranicznych) i mikro- (na potrzeby jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorców oraz innych instytucji) oraz pozwala na prowadzenie monitoringu zjawisk społeczno-ekonomicznych na obszarach przygranicznych.

Przedstawione rekomendacje dotyczące zaplanowania, zorganizowania i przeprowadzenia analogicznych badań, jakie realizowane są przez statystykę polską na granicach, w otoczeniu granic, w portach morskich, na lotniskach i w gospodarstwach domowych powinny przyczynić się do udoskonalenia systemu badań statystyki publicznej na Ukrainie i pogłębieniu współpracy ze środowiskiem naukowym.

Uniwersalny system, który łączy dane z badań reprezentacyjnych z danymi z rejestrów administracyjnych i pozastatystyczne źródła informacji (w tym Big Data) oferuje także procedurę przetwarzania danych wyposażoną w innowacyjne algorytmy uogólniania danych. Warto podkreślić jest także to, iż może on być wykorzystywany w warunkach kontrolowanego i swobodnego przepływu towarów i usług, w tym na „obszarach konfliktowych”.

Wzmocnienie potencjału statystyki publicznej Ukrainy, powinno przełożyć się na wsparcie informacyjne w zakresie dostarczania odpowiednich informacji i analiz oraz rozwoju systemów monitorujących zjawiska zachodzące na obszarach transgranicznych umożliwiając właściwą ocenę wpływu tych obszarów na gospodarkę Ukrainy. Planowanym efektem będzie także wsparcie reformy samorządowej i reform przeprowadzanych na Ukrainie, wynikających z umowy stowarzyszeniowej.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

al. Niepodległości 208
00-925 Warszawa

BRG

Badanie ruchu granicznego pojazdów i osób

PRZEJŚCIE		NR FORM.		DO POLSKI/Z POLSKI ¹						
DATA BADANIA (dd-mm-rrrr)		N (co który liczony)		GODZINY od .... do ...						
Lp.	Symbol rodzaju pojazdu (poniżej wpisać właściwy): O – samochody osobowe, M – mikrobusy, A – autobusy, C – samochody ciężarowe, I – inne									
	...	...	...	...	...	...	...	...	...	...
	Kraj ^{**}	Liczba osób	Kraj ^{**}	Liczba osób	Kraj ^{**}	Liczba osób	Kraj ^{**}	Liczba osób	Kraj ^{**}	Liczba osób
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
21.										
22.										
23.										
24.										
25.										
26.										
27.										
28.										
29.										
30.										
31.										
32.										
33.										
34.										
35.										
36.										
37.										
38.										
39.										
40.										
SUMA										
Suma X	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

¹ Niepotrzebne skreślić. ^{**} Symbol kraju na podstawie numeru rejestracyjnego pojazdu.

Lp.	Symbol rodzaju pojazdu (poniżej wpisać właściwy): O – samochody osobowe, M – mikrobusy, A – autobusy, C – samochody ciężarowe, I – inne									
	Kraj*	Liczba osób	Kraj*	Liczba osób	Kraj*	Liczba osób	Kraj*	Liczba osób	Kraj*	Liczba osób
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
21.										
22.										
23.										
24.										
25.										
26.										
27.										
28.										
29.										
30.										
31.										
32.										
33.										
34.										
35.										
36.										
37.										
38.										
39.										
40.										
SUMA										
Suma X										

* Symbol kraju na podstawie numeru rejestracyjnego pojazdu.

Numer ankietera   - -

Sporządził(a) .....
(imię i nazwisko ankietera) (data)

Sprawdził(a) .....
(imię i nazwisko inspektora) (data)

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

al. Niepodległości 208
00-925 Warszawa

BRGp

Badanie ruchu granicznego
osób przekraczających granicę pieszo

PRZEJŚCIE

NR FORM.

DATA BADANIA

dd-mm-rrrr

DD-MM-RRRR

Godziny badania*			Liczba osób podróżujących w kierunku			
			do Polski		z Polski	
			Ogółem	w tym kraje symbol kraju (liczba osób)	Ogółem	w tym kraje symbol kraju (liczba osób)
0 ⁰⁰ – 0 ³⁰	8 ⁰⁰ – 8 ³⁰	16 ⁰⁰ – 16 ³⁰				
0 ³⁰ – 1 ⁰⁰	8 ³⁰ – 9 ⁰⁰	16 ³⁰ – 17 ⁰⁰				
1 ⁰⁰ – 1 ³⁰	9 ⁰⁰ – 9 ³⁰	17 ⁰⁰ – 17 ³⁰				
1 ³⁰ – 2 ⁰⁰	9 ³⁰ – 10 ⁰⁰	17 ³⁰ – 18 ⁰⁰				
2 ⁰⁰ – 2 ³⁰	10 ⁰⁰ – 10 ³⁰	18 ⁰⁰ – 18 ³⁰				
2 ³⁰ – 3 ⁰⁰	10 ³⁰ – 11 ⁰⁰	18 ³⁰ – 19 ⁰⁰				
3 ⁰⁰ – 3 ³⁰	11 ⁰⁰ – 11 ³⁰	19 ⁰⁰ – 19 ³⁰				
3 ³⁰ – 4 ⁰⁰	11 ³⁰ – 12 ⁰⁰	19 ³⁰ – 20 ⁰⁰				
4 ⁰⁰ – 4 ³⁰	12 ⁰⁰ – 12 ³⁰	20 ⁰⁰ – 20 ³⁰				
4 ³⁰ – 5 ⁰⁰	12 ³⁰ – 13 ⁰⁰	20 ³⁰ – 21 ⁰⁰				
5 ⁰⁰ – 5 ³⁰	13 ⁰⁰ – 13 ³⁰	21 ⁰⁰ – 21 ³⁰				
5 ³⁰ – 6 ⁰⁰	13 ³⁰ – 14 ⁰⁰	21 ³⁰ – 22 ⁰⁰				
6 ⁰⁰ – 6 ³⁰	14 ⁰⁰ – 14 ³⁰	22 ⁰⁰ – 22 ³⁰				
6 ³⁰ – 7 ⁰⁰	14 ³⁰ – 15 ⁰⁰	22 ³⁰ – 23 ⁰⁰				
7 ⁰⁰ – 7 ³⁰	15 ⁰⁰ – 15 ³⁰	23 ⁰⁰ – 23 ³⁰				
7 ³⁰ – 8 ⁰⁰	15 ³⁰ – 16 ⁰⁰	23 ³⁰ – 24 ⁰⁰				
SUMA						

* Właściwe zakreślić.

Numer
ankietera
 - -

Sporządził(a)

(imię i nazwisko ankietera)

(data)

Sprawdził(a)

(imię i nazwisko inspektora)

(data)

Notatki ankietera

Godziny*	Liczba osób podróżujących w kierunku	
	do Polski/z Polski*	z Polski/do Polski*
0 ⁰⁰ – 0 ³⁰		
8 ⁰⁰ – 8 ³⁰		
16 ⁰⁰ – 16 ³⁰		
0 ³⁰ – 1 ⁰⁰		
8 ³⁰ – 9 ⁰⁰		
16 ³⁰ – 17 ⁰⁰		
1 ⁰⁰ – 1 ³⁰		
9 ⁰⁰ – 9 ³⁰		
17 ⁰⁰ – 17 ³⁰		
1 ³⁰ – 2 ⁰⁰		
9 ³⁰ – 10 ⁰⁰		
17 ³⁰ – 18 ⁰⁰		
2 ⁰⁰ – 2 ³⁰		
10 ⁰⁰ – 10 ³⁰		
18 ⁰⁰ – 18 ³⁰		
2 ³⁰ – 3 ⁰⁰		
10 ³⁰ – 11 ⁰⁰		
18 ³⁰ – 19 ⁰⁰		
3 ⁰⁰ – 3 ³⁰		
11 ⁰⁰ – 11 ³⁰		
19 ⁰⁰ – 19 ³⁰		
3 ³⁰ – 4 ⁰⁰		
11 ³⁰ – 12 ⁰⁰		
19 ³⁰ – 20 ⁰⁰		
4 ⁰⁰ – 4 ³⁰		
12 ⁰⁰ – 12 ³⁰		
20 ⁰⁰ – 20 ³⁰		
4 ³⁰ – 5 ⁰⁰		
12 ³⁰ – 13 ⁰⁰		
20 ³⁰ – 21 ⁰⁰		
5 ⁰⁰ – 5 ³⁰		
13 ⁰⁰ – 13 ³⁰		
21 ⁰⁰ – 21 ³⁰		
5 ³⁰ – 6 ⁰⁰		
13 ³⁰ – 14 ⁰⁰		
21 ³⁰ – 22 ⁰⁰		
6 ⁰⁰ – 6 ³⁰		
14 ⁰⁰ – 14 ³⁰		
22 ⁰⁰ – 22 ³⁰		
6 ³⁰ – 7 ⁰⁰		
14 ³⁰ – 15 ⁰⁰		
22 ³⁰ – 23 ⁰⁰		
7 ⁰⁰ – 7 ³⁰		
15 ⁰⁰ – 15 ³⁰		
23 ⁰⁰ – 23 ³⁰		
7 ³⁰ – 8 ⁰⁰		
15 ³⁰ – 16 ⁰⁰		
23 ³⁰ – 24 ⁰⁰		

* Właściwe zakreślić.

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

al. Niepodległości 208
00-925 Warszawa

PDP – Podróż do Polski

Szanowni Państwo!

Główny Urząd Statystyczny prowadzi anonimowe badanie dotyczące podróży do Polski. Prosimy o wypełnienie niniejszej ankiety i oddanie jej osobie ankietującej. Podawane informacje służą wyłącznie celom badawczym.

Data, godz.		Przejście graniczne		I. Sposób przekroczenia granicy (zakreślić właściwą odpowiedź)							
dd. mm. rr godz. min.		nazwa		pieszo, rower	1	samochód ciężarowy . . .	5				
		miejsce ankietyzacji		motocykl	2	kolej	6				
				samochód osobowy	3	samolot	7				
				bus/autobus	4	prom/statek	8				
II. W jakim kraju mieszka Pan/Pani na stałe?											
III. Jaki był główny cel wizyty Pana/Pani w Polsce (proszę zaznaczyć jeden):											
Osobisty:				Służbowy/zawodowy:							
wypoczynek, rekreacja, wakacje	1	załatwianie interesów	9	uczestnictwo w konferencji, kongresie	10	uczestnictwo w targach, wystawach	11				
odwiedziny u krewnych lub znajomych	2	praca sezonowa, przygraniczna	12	wyjazd w charakterze członka załogi środka transportu (pociąg, statek, samolot)	13	inne (np. sportowy, kulturalny)	15				
zdrowotny	3	inne (np. sportowy, kulturalny)	8	inne (np. sportowy, kulturalny)	14	inne (np. sportowy, kulturalny)	15				
religijny, pielgrzymka	4										
edukacyjny	5										
zakupy	6										
transzyt	7										
inne (np. sportowy, kulturalny)	8										
IV. Proszę podać liczbę osób wspólnie ponoszących wydatki (korzystających ze wspólnego budżetu); rodzina, znajomi podczas podróży (jeśli podróżował(a) Pan/Pani sam(a) proszę wpisać, 1*)											
1	w tym w ramach MAŁEGO RUCHU GRANICZNEGO granicę przekracza						osób				
2	w ramach WIZY ZAKUPOWEJ granicę przekracza						osób				
3	KARTĘ POLAKA posiada						osób				
4	POCHODZENIE POLSKIE posiada						osób				
5 Charakterystyka osób podróżujących											
Wyszczególnienie		Ogółem	poniżej 15 lat	15–24 lata	25–34 lata	35–44 lata	45–54 lata	55–64 lata	65 i więcej lat		
0		1	2	3	4	5	6	7	8		
Kobiety	01										
Mężczyźni	02										
V. Ile nocy spędził(a) Pan/Pani w Polsce podczas tego wyjazdu?											
nocy											
VI. Z jakiej bazy noclegowej Pan/Pani korzystał(a) i w jakich województwach Pan/Pani nocował(a): (proszę wpisać numery województw i odpowiednio liczbę noclegów)											
		Nr województwa (np. 18, 06)		liczba noclegów							
		Rodzaj zakwaterowania	Hotel, motel, zajazd	01							
			Pensjonat	02							
			Kwarta prywatna/agroturystyczna	03							
			Pole kempingowe i namiotowe	04							
			Nieodpłatne zakwaterowanie	05							
			w tym w rodziny lub znajomych	06							
			Pozostałe obiekty	07							
VII. Jaki środek transportu wykorzystywał(a) Pan/Pani na miejscu w Polsce? (proszę zaznaczyć jeden główny)											
pieszo, rower	1	VIII. Czy przyjazd Pana/Pani do Polski był zorganizowany przez organizatora lub pośrednika (biuro podróży, zakład pracy, inną instytucję)?		tak	1	→ pyt. IX					
motocykl	2			nie	2	→ pyt. X					
samochód osobowy, taxi	3	IX. Jakie usługi zakupiono u organizatora lub pośrednika? (proszę zaznaczyć wszystkie zakupione)									
bus/autobus	4	pełny pakiet	1								
samochód ciężarowy	5	nocleg	2								
kolej	6	transport	3								
samolot	7	pełne wyżywienie	4								
prom/statek, inny wodny	8	częściowe wyżywienie	5								
komunikacja miejska	9	inne (lokalne wycieczki i imprezy, bilety wstępu itp.)	6								

X. Wydatki związane z Pana/Pani podróżą do Polski <i>(należy uwzględnić wydatki poniesione z własnych środków oraz finansowane lub refundowane przez zakład pracy, szkołę, organizację społeczną, kościół, inną instytucję, osobę itp.)</i>		Nazwa waluty	Kwota	w tym do odsprzedania
0		1	2	3
W związku z podróżą do Polski wydał(a) Pan/Pani lub wydaliście razem u siebie w kraju		01		
w tym	kwota wpłacona w całości organizatorowi wyjazdu za usługi świadczone w Polsce	02		
	kwota wpłacona na zakwaterowanie w Polsce (poza wykazaną w wierszu 02)	03		
	kwota wpłacona na zakup biletów transportu międzynarodowego u przewoźnika polskiego (poza wykazaną w wierszu 02)	04		
	zakup towarów u siebie w kraju odsprzedanych w Polsce	05		
W czasie pobytu w Polsce wydał(a) Pan/Pani lub wydaliście razem (08+09+10+14+15)		06		
w tym za pomocą karty płatniczej		07		
zakwaterowanie		08		
wyżywienie w restauracjach, kawiarniach, barach itp.		09		
transport		10		
w tym	zakup paliwa	11		
	zakup biletów na transport lokalny	12		
	zakup biletów na transport międzynarodowy u przewoźnika polskiego	13		
pozostałe usługi		14		
zakup towarów (16+22+23+24)		15		
żywności i napojów bezalkoholowych		16		
w tym	mięsa i wyrobów mięsnych	17		
	produktów mleczarskich i tłuszczów spożywczych	18		
	owoców, warzyw i ich przetworów	19		
	kawy, herbaty, kakao i napojów	20		
	produktów zbożowych i wyrobów cukierniczych	21		
napojów alkoholowych		22		
wyrobów tytoniowych		23		
nieżywnościowych		24		
w tym trwałych dóbr konsumpcyjnych i przedmiotów o dużej wartości		25		
z wiersza 24 przypada na zakup:	odzieży i obuwia	26		
	materiałów do budowy, remontu i konserwacji mieszkania lub domu	27		
	mebli oraz artykułów do wystroju mieszkania	28		
	sprzętu gospodarstwa domowego	29		
	sprzętu audiowizualnego	30		
	sprzętu fotograficznego i informatycznego	31		
	środków czystości i artykułów kosmetyczno-toaletowych	32		
	części i akcesoriów do środków transportu	33		
	paliwa (poza wymienionym w wierszu 11)	34		

XI. W jakiej odległości od badanego przejścia granicznego dokonał(a) Pan/Pani zakupów?

do 30 km	1
od 31 do 50 km	2
od 51 do 100 km	3
od 101 do 200 km	4
od 201 do 500 km	5
501 km i więcej	6

XII. Proszę podać odległość Pana/Pani miejsca zamieszkania od badanego przejścia granicznego

do 30 km	1
od 31 do 50 km	2
od 51 do 100 km	3
od 101 do 200 km	4
od 201 do 500 km	5
501 km i więcej	6

XIII. Jak często Pan/Pani przekracza granicę Polski?

codziennie	1
kilka razy w tygodniu	2
kilka razy w miesiącu	3
kilka razy w kwartale	4
kilka razy w roku lub rzadziej	5

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY
Czas trwania wywiadu (w minutach)

 Numer ankietiera   - -

Sporządził(a) ..... (imię i nazwisko ankietiera) ..... (data)

 Nr ankiety

Sprawdził(a) ..... (imię i nazwisko inspektora) ..... (data)

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

al. Niepodległości 208
00-925 Warszawa

PKZ

Uczestnictwo w podróżach krajowych/zagranicznych

w ..... kwartale 2017 r.

DANE IDENTYFIKACYJNE GOSPODARSTWA DOMOWEGO

Symbol województwa	Numer mieszkania	Kolejny punkt adresowy

Numer kolejnego gospodarstwa domowego w mieszkaniu	Liczba osób w gospodarstwie domowym	Czy osoby z gospodarstwa domowego brały udział w podróżach? 1 – tak 2 – nie

Dział 1. INFORMACJE O GOSPODARSTWIE DOMOWYM (wpisywanie osób prosimy zacząć od osoby odniesienia)

Numer osoby	Imię	Stopień pokrewieństwa do osoby odniesienia	Płeć	Wiek	Stan cywilny	Poziom najwyższego ukończonego wykształcenia	Status na rynku pracy
	<i>jeśli respondent wyraził zgodę</i>	1 – osoba odniesienia 2 – małż. żona 3 – syn, córka 4 – pozostałe osoby	1 – mężczyzna 2 – kobieta	<i>liczba lat ukończonych według stanu na ostatni dzień badanego kwartału</i>	1 – kawaler, panna 2 – żonaty, zamężna, 3 – wdowiec, wdowa 4 – rozwiedziony, rozwiedziona, w separacji 5 – nie dotyczy (osoba w wieku 0–14 lat)	1 – wyższe 2 – policealne 3 – średnie 4 – zasadnicze zawodowe 5 – gimnazjalne 6 – podstawowe 7 – bez wykształcenia 8 – nie dotyczy (osoba w wieku 0–12 lat)	1 – pracujący 2 – bezrobotny 3 – student lub uczeń 4 – pozostali 5 – nie dotyczy (osoba w wieku 0–14 lat)
0	1	2	3	4	5	6	7
01							
02							
03							
04							
05							
06							
07							
08							

Dział 2. WYJAZDY KRAJOWE/ZAGRANICZNE Z CO NAJMNIEJ JEDNYM NOCLEGIEM

2.1. Czy ktoś z członków gospodarstwa domowego uczestniczył w wyjazdach z co najmniej jednym noclegiem zakończonych w ciągu ostatniego kwartału?	tak	1	→ Dział 2.2
	nie	2	→ Dział 3.A

2.2. Charakterystyka wyjazdów z 1 i więcej noclegiem		Wyjazdy zrealizowane w gospodarstwie domowym (poczynając od ostatniego wyjazdu)				
Wyszczególnienie		1	2	3	4	5
0						
Wyjazd	1 – krajowy 2 – zagraniczny	01				
Numery osób uczestniczących w wyjeździe		02				
w tym przekraczających granicę w ramach małego ruchu granicznego		03				
Miesiąc i rok, w którym rozpoczął się wyjazd		04	././...	././...	././...	././...
Miesiąc, w którym wyjazd się skończył		05	././...	././...	././...	././...
Liczba noclegów		06				
Główny kraj docelowy (dotyczy wyjazdów zagranicznych) Wybrać właściwy symbol z katalogu krajów.		07				
Przejście graniczne Wybrać symbol z katalogu przejść.		08				
Odwiedzane miejsca/liczba noclegów w odwiedzanych miejscach (województwa/kraje, w których spędzono przynajmniej jeden nocleg) Wybrać właściwy symbol z katalogu województw/krajów.		09	././...	././...	././...	././...
Główny cel wyjazdu	Prywatny 1 – wypoczynek, rekreacja i wakacje 2 – odwiedzić krewnych lub znajomych 3 – zdrowotny 4 – religijny, pielgrzymka 5 – edukacyjny 6 – zakupy 7 – inny	10				
	Zawodowy 8 – praca sezonowa, przygraniczna – dotyczy podróży zagranicznych 9 – wyjazd w charakterze członka załogi środka transportu (pociąg, statek, samolot) – dotyczy podróży zagranicznych 10 – inny służbowy (zalatwanie interesów, udział w naradach, konferencjach, targach lub inny rodzaj wyjazdu na delegację)					
Rodzaj miejsca docelowego (odpowiedź „tak” może wystąpić więcej niż jeden raz) 1 – tak 2 – nie (wypełniamy tylko dla wyjazdów prywatnych 1–7)	1 – miasto	11				
	2 – wybrzeże					
	3 – tereny wiejskie (jezioro, rzeka itp.)					
	3.1 – w tym jeziora					
	4 – statek wycieczkowy					
	5 – góry (wyzyny, wzgórza itp.)					
6 – inne						
Główny rodzaj zakwaterowania	Wynajmowane 1 – hotel, motel, zajazd 2 – pensjonat 3 – dom wycieczkowy, schronisko, schronisko młodzieżowe, stacja wodna 4 – ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy, dom wczasowy, wypoczynkowy, ośrodek kolonijny 5 – wynajęta kwatery prywatna 6 – kwatery agroturystyczna 7 – kemping, pole biwakowe 8 – domek turystyczny, bungalow 9 – sanatorium lub inny zakład leczniczy 10 – środek transportu (np. statek, pociąg, samochód, autokar) 11 – inne miejsce noclegowe	12				
	Niewynajmowane 12 – mieszkanie u krewnych lub znajomych 13 – drugi dom, mieszkanie wakacyjne 14 – pozostałe niewynajmowane miejsca zakwaterowania (własny namiot, zagłówek, „nocleg pod chmurką”)					
Jak daleki był to wyjazd? (od miejsca zamieszkania)	1 – do 30 km 2 – 31–50 km 3 – 51–100 km 4 – 101–200 km 5 – 201–500 km 6 – 501 km i więcej	13				

2.2. Charakterystyka wyjazdów z 1 i więcej noclegiem (cd.)		Wyjazdy zrealizowane w gospodarstwie domowym (poczynając od ostatniego wyjazdu)					
Wyszczególnienie		0	1	2	3	4	5
Główny rodzaj transportu	1 – lotniczy 2 – wodny 3 – kolejowy 4 – autobusowy, autokarowy (regulamy, turystyczny) 5 – pojazdy silnikowe prywatne i wynajęte 6 – inny (np. pieszo, rower)	14					
Czy korzystano z usług organizatora wyjazdów grupowych lub pośrednika?	1 – tak → wiersz 16 2 – nie → wiersz 18 3 – nie wiem → wiersz 17	15					
Organizator lub pośrednik wyjazdu (podać jedną odpowiedź)	1 – biuro podróży 2 – zakład pracy lub inna instytucja	16					
Jakie usługi zakupiono u organizatora lub pośrednika wyjazdu? (podać wszystkie)	1 – pełny pakiet 2 – noclegi 3 – transport 4 – pełne wyżywienie 5 – częściowe wyżywienie 6 –inne (lokalne wycieczki i imprezy, bilety wstępu itp.)	17					
Sposób rezerwacji usługi (nocleg i transport) u usługodawcy – rezerwanie samodzielne	1 – bezpośrednio u usługodawcy 2 – rezerwacja nie była konieczna → wiersz 21 3 – nie dotyczy → wiersz 21	18					
Rezerwacja głównego środka transportu przez Internet	1 – tak 2 – nie 3 – nie wiem	19					
Rezerwacja głównego miejsca zakwaterowania przez Internet	1 – tak 2 – nie 3 – nie wiem	20					
Liczba takich samych wyjazdów		21					
WYDATKI OGÓLEM w zł (w tym także sfinansowane przez inne osoby lub zakład pracy) (wiersze 23+25)		22					
Kwota wpłacona w całości organizatorowi lub pośrednikowi wyjazdu		23					
w tym za usługi świadczone za granicą		24					
Wydatki poniesione indywidualnie (wiersze 26+28+30+38+40)		25					
zakwaterowanie		26					
w tym za granicą		27					
wyżywienie w restauracjach, kawiarniach, barach itp.		28					
w tym za granicą		29					
transport		30					
w tym	zakup w kraju paliwa na podróż	31					
	zakup za granicą paliwa na podróż	32					
	zakup biletów transportu międzynarodowego (wiersze 34+35)	33					
	u przewoźnika krajowego	34					
	u przewoźnika zagranicznego	35					
	zakup biletów transportu lokalnego w kraju	36					
	zakup biletów transportu lokalnego za granicą	37					
pozostałe usługi (w tym usługi kulturalno-rekreacyjne, bilety wstępu itp.)		38					
w tym świadczone za granicą		39					

2.2. Charakterystyka wyjazdów z 1 i więcej noclegiem (dok.)		Wyjazdy zrealizowane w gospodarstwie domowym (poczynając od ostatniego wyjazdu)					
Wyszczególnienie		0	1	2	3	4	5
zakupy towarów razem (poniesione przed lub w czasie wyjazdu) (wiersze 41+43)		40					
w kraju		41					
w tym do odsprzedania za granicą		42					
za granicą (wiersze 45+51+52+53)		43					
w tym do odsprzedania w kraju		44					
żywności i napojów bezalkoholowych		45					
w tym							
mięsa i wyrobów mięsnych		46					
produktów mleczarskich i tłuszczów spożywczych		47					
warzyw, owoców i ich przetworów		48					
kawy, herbaty, kakao i napojów		49					
produktów zbożowych i wyrobów cukierniczych		50					
napojów alkoholowych		51					
wyrobów tytoniowych		52					
nieżywnościowych		53					
w tym							
odzieży i obuwia		54					
materiałów do budowy, remontu i konserwacji mieszkania lub domu		55					
mebli oraz artykułów do wystroju mieszkania		56					
sprzętu gospodarstwa domowego		57					
sprzętu audiowizualnego		58					
sprzętu fotograficznego i informatycznego		59					
środków czystości i artykułów kosmetyczno-toaletowych		60					
części i akcesoriów do środków transportu		61					
paliw (z wyjątkiem transportu)		62					
Zakup na własny użytek trwałych dóbr konsumpcyjnych i przedmiotów o dużej wartości z wiersza 40		63					
w tym za granicą		64					
Wydatki za granicą dokonane kartą płatniczą		65					
Źródła finansowania wydatków w %			100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Środki własne		66					
Zakład pracy		67					
Inne (np. osoby prywatne, rodzina, inna instytucja)		68					
w tym osoby lub instytucje z zagranicy		69					
Dotyczy wyjazdów zagranicznych	Odległość miejsca dokonania zakupów od przejścia granicznego (podać najdalszą)	70					
	Odległość miejsca zamieszkania od przejścia granicznego	71					

Dział 3.A. ZAGRANICZNE WYJAZDY JEDNODNIOWE

3.1.A. Czy w ciągu ostatniego kwartału ktoś z członków gospodarstwa domowego uczestniczył w wyjazdach zagranicznych jednodniowych (bez noclegu)?		tak	1	→ Dział 3.2.A.			
		nie	2	→ Dział 4.A			
3.2.A. Charakterystyka zagranicznych wyjazdów jednodniowych (poczynając od ostatniego wyjazdu) różniących się składem osobowym lub krajem docelowym lub przejściem granicznym lub celem wyjazdu							
Wyszczególnienie			Numer wyjazdu				
0			1	2	3	4	5
Numery osób uczestniczących w wyjeździe		01	.....	.....	.....	.....	.....
w tym przekraczających granicę w ramach małego ruchu granicznego		02	.....	.....	.....	.....	.....
Główny kraj docelowy <i>Wybrać właściwy symbol z katalogu krajów</i>		03					
Przejście graniczne <i>Wybrać symbol z katalogu przejść</i>		04					
Główny cel wyjazdu	Prywatny 1 – wypoczynek, rekreacja i wakacje 2 – odwiedziny krewnych lub znajomych 3 – zdrowotny 4 – religijny, pielgrzymka 5 – edukacyjny 6 – zakupy 7 – inny.	05					
	Zawodowy 8 – praca sezonowa, przygraniczna 9 – wyjazd w charakterze członka załogi środka transportu (pociąg, statek, samolot) 10 – inny służbowy (załatwianie interesów, udział w naradach, konferencjach, targach lub inny rodzaj wyjazdu na delegację)						
Sposób przekroczenia granicy	1 – pieszo, rower 2 – samochód osobowy, motor (prywatny i wynajęty) 3 – bus 4 – autobus 5 – samochód ciężarowy 6 – kolej 7 – samolot 8 – prom/statek	06					
Liczba takich samych wyjazdów		07					
WYDATKI OGÓLEM w zł (w tym także sfinansowane przez inne osoby lub zakład pracy) <i>(wiersze 09+11)</i>		08					
Kwota wpłacona w całości organizatorowi wyjazdu		09					
w tym za usługi świadczone za granicą		10					

Wyszczególnienie		Numer wyjazdu					
		1	2	3	4	5	
0							
Wydatki poniesione indywidualnie <i>(wiersze 12+14+22+24)</i>		11					
wyżywienie w restauracjach, kawiarniach, barach itp.		12					
w tym za granicą		13					
transport		14					
w tym	zakup w kraju paliwa na podróż	15					
	zakup za granicą paliwa na podróż	16					
	zakup biletów transportu międzynarodowego <i>(wiersze 18+19)</i>	17					
	z tego						
	u przewoźnika krajowego	18					
	u przewoźnika zagranicznego	19					
	zakup biletów transportu lokalnego w kraju	20					
	zakup biletów transportu lokalnego za granicą	21					
pozostałe usługi (w tym usługi kulturalno-rekreacyjne, bilety wstępu itp.)		22					
w tym za usługi świadczone za granicą		23					
zakupy towarów razem (poniesione przed lub w czasie wyjazdu) (wiersze 25+27)		24					
z wiersza 24	w kraju	25					
	w tym do odsprzedania za granicą	26					
	za granicą <i>(wiersze 29+35+36+37)</i>	27					
	w tym do odsprzedania w kraju	28					
	w tym	żywności i napojów bezalkoholowych	29				
		mięsa i wyrobów mięsnych	30				
		produktów mleczarskich i tłuszczów spożywczych	31				
		warzyw, owoców i ich przetworów	32				
		kawy, herbaty, kakao i napojów	33				
		produktów zbożowych i wyrobów cukierniczych	34				
	napojów alkoholowych	35					
	wyroby tytoniowych	36					
	nieżywnościowych	37					
	z wiersza 27	odzieży i obuwia	38				
materiałów do budowy, remontu i konserwacji mieszkania lub domu		39					
mebli oraz artykułów do wystroju mieszkania		40					
sprzętu gospodarstwa domowego		41					
sprzętu audiowizualnego		42					
sprzętu fotograficznej i informatycznej		43					
środków czystości i artykułów kosmetyczno-toaletowych		44					
części i akcesoriów do środków transportu		45					
paliw (z wyjątkiem transportu)	46						

Dział 4.B PODRÓŻE OSÓB W CELACH PRYWATNYCH W CIĄGU ROKU (do wypełnienia w styczniu 2018 r.)

4.1.B Przyczyny nieuczestniczenia w wyjazdach prywatnych z co najmniej jednym noclegiem w ostatnim roku (dotyczy osób w wieku 15 lat i więcej; do wypełnienia w styczniu 2018 r.)		Osoby nieuczestniczące w wyjazdach									
Wyszczególnienie		Osoby nieuczestniczące w wyjazdach									
0		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Numer osoby	01	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
Przyczyna (można wybrać maksymalnie 3 przyczyny)	1 – powody finansowe (brak dostępnych pieniędzy na podróże turystyczne, osoby nie stać na wakacje)	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	2 – brak wolnego czasu z powodu zobowiązań rodzinnych	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	3 – brak wolnego czasu z powodu zobowiązań wynikających z pracy lub nauki	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	4 – powody zdrowotne lub ograniczona zdolność ruchowa	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	5 – osoba woli pozostać w domu, brak motywacji do podróży	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	6 – brak poczucia bezpieczeństwa	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....
	7 – inne powody	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....	.....

Dział 5. PRZYJAZDY DO GOSPODARSTWA DOMOWEGO W DANYM KWARTALE

5.1. Czy w ciągu ostatniego kwartału gospodarstwo domowe odwiedzały osoby, przynajmniej na jeden nocleg?	tak	1	→ Dział 5.2	
	nie	2	→ Dział 6.	
5.2. Charakterystyka przyjazdów				
Numer przyjazdu	1 – przyjazd krótkookresowy (1–3 noclegi) 2 – przyjazd długookresowy (4 i więcej noclegów)	Nazwa kraju stałego zamieszkania	Liczba osób nocujących	Łączna liczba noclegów
0	1	2	3	4
01				
02				
03				

Dział 6. MIESIĘCZNY DOCHÓD NETTO GOSPODARSTWA DOMOWEGO W ZŁOTYCH

do 1500	1	6001–7500	5
1501–3000	2	7501–9000	6
3001–4500	3	powyżej 9000	7
4501–6000	4	nie ustalono	8

Czas trwania wywiadu (w minutach)	
Notatki ankietera:	

Numer ankietera   - -

Sporządził(a) .....
(imię i nazwisko ankietera) (data)

Sprawdził(a) .....
(imię i nazwisko inspektora) (data)

Urząd Statystyczny w Rzeszowie

polska pomoc

Спостереження подорожей – використання
декількох методів спостереження.
Концепція спостережень прикордонних
територій України

Управління статистики в Жешуві

польська допомога

ЖЕШУВ 2017

ЧАСТИНА I

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ПОДОРОЖЕЙ – ВИКОРИСТАННЯ ДЕКІЛЬКОХ МЕТОДІВ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

I. ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБСТЕЖЕННЯ ПОДОРОЖЕЙ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

1.1. Генезис вибіркового обстеження подорожей

На початку дев'яностих років спостерігалось поживлення прикордонного руху, з одного боку іноземців, які в'їжджали до Польщі, з іншого боку польських громадян, які виїжджали за кордон. З метою вивчення цього явища польські статистики розробили концепцію спостереження прикордонного руху. Ініціаторами виступили департамент товарів і послуг Центрального статистичного управління (ЦСУ) та відділ зовнішньої торгівлі Управління статистики у воєводстві Зелена Гора. У 1993 році розпочато роботу з розроблення організаційно-методологічних принципів спостереження, метою якого було провести оцінку обсягів пасажирського та транспортного прикордонного руху та вартості покупок. У 1994 році ЦСУ провело на кордоні анкетне опитування «*Прикордонний рух та витрати іноземців у Польщі*», координатором якого стало Управління статистики у воєводстві Зелена Гора. Метою опитування було отримання інформації про обсяги витрат іноземців у Польщі. Протягом першого року спостереження проводилося на прикордонних територіях північно-східного, південного та західного кордонів і охоплювало лише тих громадян сусідніх країн, які виїжджали з Польщі, а наступного року – усіх іноземців. У 1997 році спостереження було поширено на громадян, які поверталися з-за кордону, в такій же мірі як і на іноземців. У 1998 році спостереження проводилося в морських портах та аеропорту ім. Ф.Шопена (Окенце) у Варшаві, а в 2000 році - уже на 225 пунктах перетину кордону.

Після приєднання Польщі до Шенгенської зони в 2007 році основною проблемою щодо визначення обсягів витрат, спричинених подорожами поляків за кордон та іноземців до Польщі, стало завдання пошуку статистичної інформації про прикордонний рух на кордоні Польщі з країнами-членами Європейського Союзу (ЄС). Виникла необхідність розроблення нових методів отримання даних про прикордонний рух на усіх кордонах Польщі та пошуку додаткових джерел інформації про подорожі, відмінних від тих, що використовувалися раніше. Для цього була створена міжвідомча група з питань оцінки прикордонного руху, до складу якої увійшли представники державних інституцій – Центрального статистичного управління, Центрального банку Польщі, Міністерства спорту і туризму, Інституту туризму, Головного комісаріату прикордонної служби Польщі, Генеральної дирекції національних доріг та автострад Польщі та Польської туристичної організації. У результаті співпраці було

запроваджено новий метод спостереження і вимірювання прикордонного руху, проаналізовано доступні позастатистичні джерела даних і проведено «Пілотне обстеження прикордонного руху» на одній з ділянок внутрішнього кордону ЄС в Польщі - на пункті перетину кордону у Барвінку (польсько-словацький кордон). Обидва спостереження, проведені в грудні 2008 року, так як і пілотне, проведене в 2009 році, надали важливу інформацію про зміни в інтенсивності і структурі прикордонного руху транспортних засобів і водночас підтвердили необхідність їхнього подальшого проведення.

З метою вивчення соціально-економічних процесів в прикордонних регіонах та проведення статистично-методологічних досліджень на транскордонних територіях у травні 2008 року Президент ЦСУ створив Центр досліджень транскордонних територій та єврорегіональної статистики в межах організаційної структури Управління статистики в Жешуві.

У третьому кварталі 2008 року Центральне статистичне управління – Управління статистики в Жешуві відновили «Спостереження товарообороту і послуг у прикордонному русі» (спочатку на польсько-українському кордоні як пілотне). Проведено аналіз та модифікацію існуючої методології, адаптовано її до актуальних умов і потреб, і в 2009 році спостереження включили до Програми статистичних спостережень публічної статистики (ПССПС). З 2010 року спостереження проводиться на усьому сухопутному зовнішньому кордоні Європейського Союзу на території Польщі. Спостереження товарообороту та послуг у прикордонному русі охоплює осіб, що перетинають сухопутні кордони Польщі з Росією, Білоруссю і Україною, тобто іноземців (проживають постійно за кордоном), що виїжджають з Польщі, та поляків (проживають постійно в Польщі), які повертаються в країну.

Згодом, після вступу Польщі до Шенгенської зони для задоволення інформаційних потреб користувачів щодо прикордонного руху, в т.ч. Національного банку Польщі та Міністерства спорту і туризму, прийнято рішення про розроблення і впровадження методології оцінки обсягу прикордонного руху на внутрішньому кордоні Європейського Союзу і Польщі на підставі доступних джерел інформації. Одночасно підготовлено і проведено в 2010 році пілотне обстеження, метою якого була перевірка організаційно-методологічних припущень і визначення необхідних фінансових ресурсів для прикордонних статистичних спостережень на внутрішньому кордоні Європейського Союзу і Польщі, а також оцінка ефективності прийнятого рішення. Обстеження проводилося на 10-ти автомобільних пунктах перетину кордону. Реалізація цього проекту вимагала відповідної організаційної підготовки. Також було проведено типологізацію пунктів перетину кордону та опрацьовано концепцію спостереження прикордонного руху на внутрішньому кордоні ЄС.

Крім того, у 2010-2011 роках працівники державної статистики проводили дослідження в межах проекту «Покращення узгодженості платіжного балансу в частині подорожей і статистики туризму», яке полягало в удосконаленні співпраці і координації спостережень, здійснюваних у цій галузі, між державною статистикою і Національним банком Польщі. В основі роботи було визначено завдання уникнути дублювання спостережень щодо платіжного балансу і статистики туризму, а також покращити порівняльність і, як результат, якість даних вищезазначених галузей. Предметом аналізу були спостереження, що проводилися в Польщі на потреби платіжного балансу у сфері подорожей і у звуженому обсязі - зі статистики туризму в окремих країнах-членах ЄС.

Використовуючи попередній, як методологічний, так і організаційний досвід ЦСУ, Управління статистики в Жешуві в 2013 році розпочало реалізацію пілотних обстежень на внутрішньому та зовнішньому кордонах ЄС на території Польщі, а також у домогосподарствах населення в рамках методологічної роботи «Інтеграція статистичних спостережень в галузі статистики подорожей на потреби статистики туризму, національних рахунків та платіжного балансу». Анкетні опитування іноземців проводилися в вибраних пунктах перетину сухопутного кордону, в морських портах та аеропортах, поляків – у домогосподарствах населення. Крім того, на внутрішньому кордоні ЄС реєструвався прикордонний рух. Інтерв'ювання проводилося з використанням анкет, які розроблялися та узгоджувалися основними користувачами даних – Національним банком Польщі, Міністерством спорту і туризму та Центральним статистичним управлінням. Обсяг виконаних робіт визначався необхідністю тестування інструментарію, призначеного для використання в обстеженнях на кордоні і в домогосподарствах, перевіркою організації обстежень, правильності побудови вибірки та узагальнення результатів.

У червні 2013 року методологічна комісія Центрального статистичного управління, Міністерство спорту і туризму та Національний банк Польщі позитивно оцінили методологію статистичного спостереження щодо участі поляків у подорожах та подорожей іноземців до Польщі. Інтегроване статистичне спостереження щодо подорожей було включене до Програми статистичних спостережень державної статистики на 2014 рік за кодом 1.30.17 – *«Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського союзу»* та 1.30.18 – *«Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах»*. Це дало можливість замінити статистичні спостереження, які проводилися до кінця 2013 року Центральним статистичним управлінням, Міністерством спорту і туризму та Національним банком Польщі, а саме:

- «Іноземний туризм» (проводилося на замовлення Міністерства спорту і туризму та Національного банку Польщі),
- «Туристична активність поляків» (проводилося на замовлення Міністерства спорту і туризму та Національного банку Польщі),
- «Туризм та відпочинок в домогосподарствах населення» (проводилося ЦСУ кожні три-чотири роки),
- «Товарооборот і послуги у прикордонному русі на зовнішньому кордоні Європейського Союзу на території Польщі» (проводилося ЦСУ щоквартально).

Комплексність статистичного спостереження дала змогу:

- зменшити кількість статистичних спостережень та провести інтегроване статистичне спостереження однією установою,
- забезпечити узгодженість і якість результатів статистичного спостереження (цілісність та високу якість порівнюваних даних, які використовуються для оцінки важливих фінансових операцій у національних рахунках та платіжному балансі, а також для статистики туризму),
- задовольнити потреби різних користувачів відповідно до чинного європейського законодавства (дані містять показники, які надаються Євростату відповідно до Регламенту (ЄС) № 692/2011 стосовно європейської статистики туризму та Balance of Payments and International Invest Position Manual. Si[th Edition (BPM6)),
- забезпечити безперервність результатів статистичного спостереження.

На сьогодні статистичне спостереження проводиться однією установою – ЦСУ, яка є гестером даних зі статистики подорожей, що впливає на якість та порівнюваність даних. Легше також проводити модифікацію спостереження залежно від мінливих потреб користувачів та законодавства. Це також впливає на співпрацю з користувачами даних, оскільки у одного розпорядника є результати та допоміжна інформація для оцінки даних. Крім того, зменшується навантаження на респондентів.

Центральне статистичне управління реалізує статистичні спостереження у співпраці з Міністерством спорту і туризму та Національним банком Польщі, які спільно виділяють кошти на обидва статистичні спостереження. У 2013 році між зазначеними установами підписано угоду про співпрацю щодо спільного проведення обстеження подорожей. Координатором обох спостережень в Центральному статистичному управлінні є Управління статистики в Жешуві.

1.2. Значення інформації з обстеження подорожей

Інформація, отримана в результаті статистичних спостережень «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі

з країнами Європейського союзу» та «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» використовується для складання платіжного балансу, національних рахунків, статистики туризму та прикордонних територій.

Результати статистичних спостережень використовуються:

- в платіжному балансі в якості компонента:
  - експорту послуг зовнішньоторговельного обороту (доходи/витрати іноземців в Польщі),
  - імпорту послуг зовнішньоторговельного обороту (витрати/витрати поляків за кордоном);
- у статистиці туризму:
  - характеристики внутрішніх подорожей (короткострокових та довгострокових), а також інформація про іноземних мешканців Польщі та прибуття іноземців до Польщі,
  - надання Євростату результативних таблиць та даних статистичного спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах»;
- в національних рахунках в якості компонента:
  - індивідуального споживання домогосподарств населення,
  - експорту послуг зовнішньоторговельного обороту (доходи/витрати іноземців в Польщі),
  - імпорту послуг зовнішньоторговельного обороту (витрати/витрати поляків за кордоном);
- в регіональній статистиці (управління статистики, органи влади):
  - для моніторингу явищ щодо прикордонного руху, а також використання інформації для формування політики регіонального розвитку.

Польський досвід показує, що дані зі статистики подорожей значною мірою використовуються як вищезазначеними установами, так і органами державної влади та місцевого самоврядування в прикордонних регіонах для формування національної та регіональної політики.

II. МЕТА ТА ПРАВОВА ОСНОВА СПОСТЕРЕЖЕНЬ

2.1. Мета

Основною метою проведення статистичних спостережень «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» та «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу»

є задоволення потреб різних користувачів на засадах єдиних методологічних підходів до використання інформації про внутрішні та закордонні подорожі резидентів (поляків) та нерезидентів (іноземців), які прибувають до Польщі.

Метою статистичного спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» є отримання інформації про внутрішній та закордонний туризм членів домогосподарств. Спостереження надає інформацію про обсяги участі населення (резидентів) Польщі у подорожах, види туристичних послуг та рівень витрат, спричинених подорожами.

Метою статистичного спостереження «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу» є:

- щоквартальна оцінка кількості подорожей нерезидентів до Польщі, з них іноземних туристів та одноденних відвідувачів, які перетинають кордон Польщі, а також обсягу витрат, спричинених подорожами до Польщі,
- оцінка перебування іноземних туристів,
- отримання інформації про перетин кордону в межах малого прикордонного руху,
- оцінка прикордонного руху на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу.

Статистичне спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» проводиться в домогосподарствах населення, а обстеження щодо подорожей іноземців до Польщі (обстеження на внутрішньому і зовнішньому кордонах ЄС на території Польщі) - у визначених пунктах перетину кордону. Для оцінки прикордонного руху на кордоні Польщі з країнами Шенгенської зони одночасно здійснюється реєстрація (облік) перетинів кордону.

2.2. Правова основа статистичних спостережень

Правовою основою проведення статистичних спостережень «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу» та «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» є Закон «Про публічну статистику» від 29 червня 1995р. (Урядовий вісник, 2016, поз. 1068, зі змінами) та розпорядження Ради міністрів «Про затвердження щорічної Програми статистичних спостережень публічної статистики».

Необхідність опрацювання та надання інформації про подорожі передбачена європейськими вимогами у галузі статистики туризму та платіжного балансу. Основними регуляторними документами Європейського Союзу є:

- Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 692/2011 від 6 липня 2011р. про європейську статистику туризму (скасовує Директиву Ради 95/57/ЄС) (Урядовий вісник ЄС № L192 від 22 липня 2011, с.17).
- Виконавче розпорядження Комісії (ЄС) № 1051/2011 від 20 жовтня 2011р. про застосування Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) щодо європейської статистики туризму, структури звітів, якості і передачі даних (Урядовий вісник ЄС, № L276 від 21 жовтня 2011, с.13).
- Регламент (ЄС) № 184/2005 Європейського Парламенту та Ради від 12 січня 2005р. про статистику Співтовариства щодо даних платіжного балансу, міжнародної торгівлі у сфері послуг і прямих іноземних інвестицій (Урядовий вісник ЄС № L35 від 8 лютого 2005).

III. СТАТИСТИЧНІ СПОСТЕРЕЖЕННЯ НА КОРДОНІ ЩОДО РУХУ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ, ОСІБ ТА ПОДОРОЖЕЙ ІНОЗЕМЦІВ ДО

3.1. Обсяг спостереження

Статистичне спостереження «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу» складається з двох модулів:

- I. Анкетне опитування щодо подорожей та витрат нерезидентів, яке здійснюється на усіх пунктах перетину кордону (внутрішній та зовнішній сухопутні кордони ЄС та Польщі, повітряний та морський кордони),
- II. Облік прикордонного руху резидентів, нерезидентів та транспортних засобів з польською та іноземною реєстрацією на внутрішньому кордоні ЄС та Польщі (кордон з Німеччиною, Чехією, Словаччиною та Литвою).

3.1.1. Об'єкт спостереження

Подорожі нерезидентів до Польщі

Анкетне опитування охоплює нерезидентів, які перетинають сухопутний, водний та повітряний кордони Польщі. Нерезиденти¹⁰ – громадяни, які проживають за межами Польщі понад один рік. Нерезидентами також можуть бути громадяни Польщі, які відповідають цій вимозі.

¹⁰ Для цілей цієї публікації терміни "нерезидент" та "іноземець" використовуються взаємозамінно.

Опитування охоплює осіб, які перетинають кордон Польщі з будь-якою метою (службова чи приватна поїздка, відпочинок, дозвілля), крім працевлаштування, але лише сезонних, прикордонних працівників та членів екіпажів транспортних засобів (наприклад: корабель, літак, автобус, вантажний автомобіль).

Прикордонний працівник – особа, яка працює, в т.ч. на власний дохід, на території однієї країни, проживає в іншій країні, до якої повертається щодня, або не рідше одного разу на тиждень. Сезонний працівник – особа зайнята на сезонних роботах (роботи, які відповідно до природних та кліматичних умов виконуються щороку з визначеною періодичністю (сезонністю)).

Опитування охоплює туристів, тобто осіб, які принаймні одну ніч проводять на території Польщі, та одноденних відвідувачів (поїздка яких ночівлю не передбачає). Отже, опитують осіб, які перебувають у Польщі не більше одного року, а також студентів та відвідувачів з метою лікування, для яких передбачено перебування терміном понад один рік.

Опитування, що здійснюється у місцях перетину кордону або в їхніх околицях, охоплює осіб, які перетинають сухопутний кордон (легковими та вантажними автомобілями, автобусами, мотоциклами, пішки чи на велосипедах), опитування у морських портах та аеропортах – осіб, які перетинають кордон водним або повітряним транспортом.

Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу

Окрім анкетного опитування «Подорожі нерезидентів до Польщі» на автомобільних пунктах перетину кордону ЄС та Польщі (кордон з Німеччиною, Чехією, Словаччиною і Литвою) обстежується прикордонний рух осіб та транспортних засобів. Предметом обстеження є фізичні особи (резиденти і нерезиденти) та транспортні засоби, які перетинають кордон (з польською та іноземною реєстрацією).

3.1.2. Предмет спостереження

Подорожі нерезидентів до Польщі

Анкетне опитування іноземців про подорожі до Польщі містить такі питання:

- країна постійного проживання,
- загальні відомості (мета візиту, термін перебування, вік, стать),
- місце розміщення в Польщі та використання транспортних засобів,
- спосіб організації поїздки,
- витрати, спричинені поїздкою до Польщі, здійснені в країні проживання,

- витрати в Польщі для отримання послуг (проживання, харчування, транспорт) та придбання товарів, з них витрати осіб малого прикордонного руху,
- відстань від кордону до місця проведення закупівель у Польщі, а також до місця проживання,
- частота перетину кордону.

Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу

Облік прикордонного руху осіб та транспортних засобів складається з таких пунктів:

- кількість транспортних засобів, які перетинають сухопутний кордон Польщі в обох напрямках (в'їзд/виїзд),
- символ країни на реєстраційному номері транспортного засобу,
- кількість осіб, які подорожують транспортним засобом,
- пішохідний рух в обох напрямках (облік кількості осіб із запитанням про країну постійного проживання).

3.2. Особливості анкетних опитувань на кордоні

Анкетні опитування на кордоні мають свої особливості, які необхідно враховувати при організації спостережень та виборі дослідницьких методів.

Найважливішим і водночас найскладнішим елементом анкетного опитування на кордоні є залучення респондента до відповіді. Серед осіб, які покидають територію Польщі, необхідно обрати іноземців та взяти в них інтерв'ю. В опитуваннях на кордоні - це не просте завдання, особливо в ситуації, коли рух транспортних засобів та осіб в пункті перетину зовнішнього кордону ЄС чи в морському порті відбувається плавно і немає необхідності чекати в черзі. Важливо переконати респондентів зупинитися і надати інтерв'ю, оскільки, зазвичай, вони поспішають. На внутрішньому кордоні ЄС залучити респондента ще складніше, адже існує вільне переміщення та відсутній прикордонний контроль.

Інтерв'ю на кордоні, як правило, проводиться на відкритому місці за різних погодних умов (спека, холод, вітер, дощ і т.п.), що створює додаткові труднощі в роботі фахівця з інтерв'ювання та залученні респондента.

При проведенні опитувань на кордоні необхідно звернути увагу на ризик виникнення небезпечних ситуацій для фахівця з інтерв'ювання, особливо в пізню пору. Тому важливо налагодити співпрацю з поліцією та прикордонною службою, а також мінімізувати опитування о цій порі.

Для забезпечення безпеки та полегшення ідентифікації іншими службами фахівці з інтерв'ювання мають бути відповідно екіпіровані, тобто повинні мати ідентифікатори

з фотографією, жилети з відображувальними елементами. Крім того, на дорогах і місцях для паркінгу рекомендується впродовж опитування розміщувати рекламно-інформаційні матеріали про проведення статистичного спостереження (наприклад: плакати на автомобілях).

Для отримання об'єктивних відповідей респондентів важливо не залучати до проведення опитування працівників прикордонних та митних служб.

3.3. Організація анкетних опитувань на кордоні

Анкетування здійснюють щоквартально впродовж семи випадково обраних днів звітної квартилу (в обстеженні бере участь кожен день тижня) на спеціально вибраному для спостереження пункті перетину кордону.

Анкетування охоплює нерезидентів, які виїжджають з Польщі. Особливу увагу приділяють охопленню усіх нерезидентів, а не лише країн-сусідів Польщі.

У 2017 р. для спостереження було відібрано 17 пунктів перетину внутрішнього та 9 пунктів перетину зовнішнього сухопутних кордонів ЄС, 3 аеропорти, 2 морські порти. Розташування пунктів перетину кордону, на яких проводилося анкетне опитування, наведено на карті нижче.

У проведенні статистичних спостережень беруть участь управління статистики воєводства, на території яких розміщені пункти перетину кордону, охоплені анкетним опитуванням. З організаційних причин пункти перетину кордону розділено на дві дослідницькі групи. Опитування як на зовнішніх кордонах, у морських портах та аеропортах, так і на внутрішньому кордоні ЄС на території Польщі проводять дві дослідницькі групи сім днів щоквартально (від понеділка до неділі). Упродовж п'яти днів одночасно проводять і підрахунок транспортних засобів та осіб, й анкетне опитування іноземців (з них чотири дні - робочі, один день - субота або неділя). Упродовж двох днів проводять обстеження тільки осіб та транспортних засобів (з них один день – робочий, один день – субота або неділя). Така організація полегшує роботу фахівців з інтерв'ювання та дає змогу охопити обстеженням більшу кількість пунктів перетину кордону. Для спостереження випадковим методом відбирається 14 днів у кварталі (два тижні з понеділка до неділі): 7 днів – одна група пунктів перетину кордону, 7 днів – друга група.

У таблиці 1 наведено пункти перетину кордону, охоплені обстеженням у 2017 році з поділом на дослідницькі групи.

Внутрішній сухопутний кордон Європейського Союзу

Обстеження на внутрішньому кордоні Польщі з країнами ЄС проводиться безпосередньо на кордоні і складається з:

- анкетного опитування нерезидентів, які виїжджають за межі Польщі, з використанням анкети PDP – Подорож до Польщі. Анкетне опитування може проводитись в безпосередній близькості до кордону – в магазинах, торгових центрах, АЗС, в місцях обслуговування та інших місцях, де зупиняються іноземці-туристи, оскільки нема можливості проводити опитування безпосередньо на кордоні. Допускається опитування на відстані кількох кілометрів від кордону,
- облік прикордонного руху резидентів, нерезидентів та транспортних засобів з польською та іноземною реєстрацією на внутрішньому кордоні ЄС та Польщі, за формою BRG – Обстеження прикордонного руху осіб та транспортних засобів, BRGr – Обстеження прикордонного руху осіб, які перетинають кордон пішки. Облік ведеться безпосередньо на кордоні з окремою реєстрацією руху до Польщі та з Польщі.

Перелік пунктів перетину кордону, охоплених обстеженням у 2017 році з розподілом на дослідницькі групи

Ділянка кордону	Пункт пропуску	Група	Територіально компетентне управління статистики	Число інтерв'юерів на зміні
Внутрішній кордон	Крайнік Дольни	I	УС Щецин	2
	Любешин	II		2
	Ленкніца	I	УС Зелена Гура	2
	Костжин	I		2
	Світсько	II		3
	Згожеlecь	I	УС Вроцлав	2
	Єнджиховіце	II		4
	Кудова Слоне	I		2
	Якушице	II		2
	Цешин-Богушовіце	I	УС Катовіце	4
	Цешин	I		3
	Нові Халупки	II		2
	Халупки	II		2
	Чижне	I	УС Краків	4
	Лелюхув	II		3
	Барвінок	II	УС Жешув	4
Будзіско	II	УС Бялисток	4	
Зовнішній кордон	Медика	II	УС Жешув	4
	Корчова	I		2
	Будомеж	II		2
	Тересполь	I	УС Люблін	2
	Дорогуськ	II		2
	Бобровники	II	УС Бялисток	2
	Кузниця	I		2
	Безледи	II	УС Ольштин	2
Гжехотки	I	2		
Аеропорти	Варшава-Окренце	I	УС Варшава	2
	Краків-Баліце	II	УС Краків	2
	Познань-Лавіца	II	УС Познань	2
Морські порти	Гдиня	I	УС Гданськ	4
	Свіноуйсьце	II	УС Щецин	2

Обстеження проводиться за часовими проміжками з 6³⁰ до 21³⁰ (I заміна: 6³⁰–14⁰⁰, II зміна 14⁰⁰–21³⁰) безпосередньо на кордоні. Цей інтервал визначено на основі результатів тестового обстеження прикордонного руху в Барвінку в 2009 р. та пілотного обстеження руху осіб та транспортних засобів на кордоні Польщі з ЄС, проведеного в 2010 р. Обидва спостереження, підтвердили що з 6⁰⁰ до 22⁰⁰ здійснюється переважна більшість прикордонного руху (приблизно 94% транспортних засобів з іноземною реєстрацією та близько 89% - з польською реєстрацією). Ефективність такої організації проведення обстежень на кордоні підтвердилась також під час пілотного обстеження на внутрішньому кордоні в I кварталі 2013 р. та проведених обстежень в 2014 і 2015 р. Опитування проводяться такою ж кількістю інтерв'юерів, як і облік прикордонного руху резидентів, нерезидентів та транспортних засобів з польською та іноземною реєстрацією на внутрішньому кордоні ЄС та Польщі. Кількість фахівців з інтерв'ювання на пункті перетину кордону повинна бути оптимальною, в залежності від інтенсивності руху, забезпечуючи при цьому фахівцям з інтерв'ювання можливість використання регламентованих перерв під час роботи.

Зовнішній сухопутний кордон Європейського Союзу

Обстеження на зовнішньому кордоні ЄС на території Польщі складається з анкетного опитування нерезидентів, які виїжджають з Польщі з використанням анкети PDP - Подорож до Польщі. Проводиться з 10⁰⁰ до 18⁰⁰ безпосередньо на кордоні на 9 автодорожніх пунктах пропуску.

Аеропорти

Обстеження в аеропортах проводиться з використанням форми PDP - Подорож до Польщі, з 7⁰⁰ до 21⁰⁰ (I заміна: 7⁰⁰–14⁰⁰, II зміна 14⁰⁰–21⁰⁰). Після паспортного контролю та перевірки безпеки респонденти мають час на розмову з фахівцями з інтерв'ювання, тому інтерв'ю найкраще проводити в забороненій зоні (Schengen і No Schengen). Для проведення спостереження в забороненій зоні (Schengen і No Schengen) фахівець з інтерв'ювання повинен додатково:

- подати заяву для видачі тимчасового ідентифікатора (пропуску),
- позитивно перейти перевірку служби безпеки, зокрема, Прикордонної служби,
- пройти навчання з питань правил безпеки цивільної авіації.

З урахуванням вищевикладеного, для проведення спостереження необхідно отримати від Цивільної авіації дозвіл на доступ фахівців з інтерв'ювання, які залучені органами статистики для проведення опитування, та направити необхідні розпорядження керівництву аеропортів, які підпали під обстеження.

Морські порти

Обстеження в морських портах проводяться протягом декількох годин до відправлення міжнародних поромів з використанням форми PDP – Подорож до Польщі.

Інтерв'ю з респондентами проводиться серед автомобілістів і пасажирів без автомобіля під час очікування, перед посадкою на пором. Анкетування охоплює також пасажирів, які повертаються на борт круїзних лайнерів.

Для проведення спостереження необхідно отримати від керівництва морських портів дозвіл на доступ фахівців з інтерв'ювання, які залучені органами статистики для проведення опитування, та розробити необхідні правила з охороною портових об'єктів та операторами перевезень, які обслуговують дані перевезення.

3.4. Завдання інтерв'юерів і координаторів в управліннях статистики

Обстеження здійснюють фахівці з інтерв'ювання, які є штатними працівниками органів статистики. До завдань фахівців з інтерв'ювання належить, серед інших, проведення опитувань, підрахунок¹¹ транспортних засобів та осіб, введення даних в комп'ютерну систему та їх початковий контроль, підготовка інформаційних заміток. Обов'язком фахівців з інтерв'ювання є отримання якомога більшої кількості вірогідних відповідей та забезпечення конфіденційності інформації й анонімності респондентів. Роботу фахівців з інтерв'ювання в кожному воєводстві контролює координатор обстеження.

До завдань управління статистики воєводств, які беруть участь в обстеженні, належить:

- організація обстеження на території воєводства, в т.ч.:
  - співпраця з місцевими відділеннями відповідних служб щодо надання підтримки для проведення обстеження (прикордонна, митна, податкова служба, поліція, аеропорти, морські порти, оператори перевезень),

---

¹¹ Стосується лише внутрішнього кордону Польщі з ЄС.

- управління статистики, що проводять обстеження у морських портах, повинні здійснювати принаймні один раз на квартал перевірку розкладу пасажирських поромів та відповідно коригувати години обстеження,
- контроль за роботою фахівців з інтерв'ювання,
- виконання завдань, передбачених графіком організації обстеження та обробки даних, зокрема:
  - реєстрація даних форм/анкет, формальний, логічний і арифметичний контроль, а також оновлення даних, розрахунків і аналіз контрольних таблиць,
- передача важливої інформації, коментарів щодо проблем, що виникають в ході обстеження, пропозиції щодо дослідницьких інструментів.

Координатор обох спостережень - Управління статистики в Жешуві проводить аналіз та контроль створених наборів даних, розробку результатів.

3.5. Метод обстеження

3.5.1. Джерела даних

Основним джерелом отримання інформації під час обстеження подорожей іноземців до Польщі є анкета PDP - Подорож до Польщі та форми BRG – Обстеження прикордонного руху осіб та транспортних засобів, BRGr – Обстеження прикордонного руху осіб, які перетинають кордон пішки.

Крім даних, отриманих з анкет PDP та форм BRG і BRGr, для оцінки результатів статистичних спостережень додатково використовують інформацію Головного комісаріату прикордонної служби про кількість перетинів зовнішнього кордону ЄС. Для оцінки обсягу прикордонного руху в аеропортах використовують дані про пасажирські перевезення повітряним транспортом, а в морських портах - дані про обсяги пасажирських перевезень морським транспортом із звітності ЦСУ у межах статистичного спостереження «Морський та прибережний транспорт», а також інформації щодо використання іноземними туристами засобів розміщення зі статистичного спостереження ЦСУ «Туристична база та її використання».

З метою підвищення точності оцінки одержуваних даних постійно ведеться пошук нових, нестатистичних джерел даних про прикордонний рух на внутрішньому кордоні Польщі з країнами ЄС. Налагоджено співпрацю з Die Bundesanstalt für Straßenwesen (BASt) - Німецьким науково-дослідним інститутом дорожнього руху, який має мережу

автоматичних станцій моніторингу руху, з них кілька пристроїв, розташованих біля польського кордону. Також налагоджено співпрацю з Transporto ir keliu tyrimo institutas (КТТІ) - Литовським інститутом дослідження автомобільних доріг та транспорту; ця установа має систему датчиків для вимірювання обсягу дорожнього руху, один з пристроїв розташований біля польського кордону. Встановлено співпрацю з Генеральною дирекцією національних доріг і автострад Польщі, яка має станції безперервного вимірювання обсягу дорожнього руху (SCPR), кілька з них розташовані на дорогах біля кордону. Оскільки прилади розміщені не безпосередньо на кордоні, то результати вимірювань можуть містити дані про обсяги дорожнього руху як на самому кордоні, так і на місцевих дорогах. Інформація, отримана в межах цієї співпраці, а також результати Генерального вимірювання руху за 2000, 2005, 2010 і 2015 роки Генеральної дирекції національних доріг і автострад Польщі (середньодобовий дорожній рух, показники зростання руху, структура руху, категорії зареєстрованих транспортних засобів) дають змогу порівнювати та аналізувати результати обстеження прикордонного руху транспортних засобів та осіб.

3.5.2. Формування вибірки

Обстеження перетинів кордону (прикордонного руху транспортних засобів та осіб) є вибіркоvim, здійснюється у визначених місцях перетину внутрішнього сухопутного кордону ЄС на території Польщі. Обстеження складається з обліку перетинів кордону і осіб, і транспортних засобів (в обох напрямках); здійснюється щоквартально.

Статистичне спостереження подорожей нерезидентів до Польщі через відсутність генератора (генеральної сукупності) відбувається у «плаваючій» сукупності, але завдяки інформації щодо місця проведення статистичних спостережень забезпечено відповідну репрезентативність вибірки. Анкетування проводять зовсім близько до визначених місць перетину на внутрішньому і пунктах пропуску на зовнішньому кордонах ЄС на території Польщі, зокрема, у морських портах та аеропортах, методом безпосередньої бесіди фахівців з інтерв'ювання з респондентами. Участь в опитуванні є добровільною. Для обстеження прикордонного руху осіб використовується метод систематичної вибірки. У разі відмови від участі в обстеженні випадково відібраної особи, фахівець з інтерв'ювання

залучає іншу особу. Для пунктів перетину кордону, що потрапили до обстеження, встановлено інтервали відбору з урахуванням прогнозованого обсягу руху подорожуючих та часу проведення інтерв'ю.

Важливе значення для розробки відповідного методу оцінки прикордонного руху має відбір репрезентативної вибірки і отримання якісних даних. Тому вивчення цього явища має бути звужене до необхідної групи пунктів перетину кордону та конкретних періодів часу (дні та години) упродовж року, але які одночасно забезпечують відповідну якість результатів.

З цією метою проведено типологізацію пунктів перетину кордону. В першому етапі виділено пункти перетину за типом кордону (сухопутний, водний і повітряний):

- сухопутний кордон – автомобільні, залізничні, річкові пункти пропуску,
- повітряний кордон – аеропорти,
- морський кордон – порти.

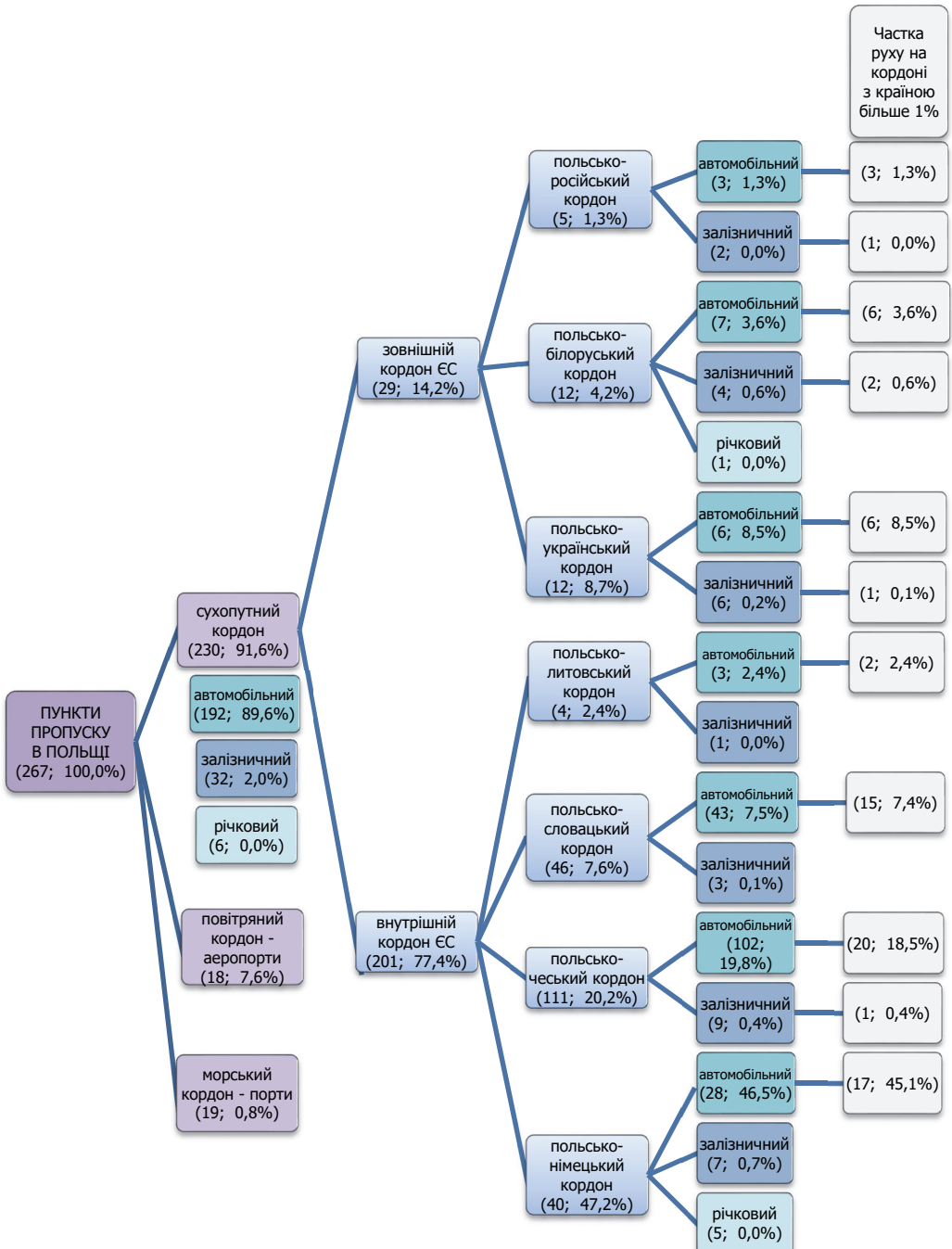
Сухопутні пункти перетину розділено за характером кордону з відповідною сусідньою країною, тобто:

- зовнішній кордон ЄС на території Польщі, який охоплює польсько-російський, польсько-білоруський, польсько-український кордони,
- внутрішній кордон ЄС і Польщі, який охоплює польсько-литовський, польсько-словацький, польсько-чеський, польсько-німецький кордони.

Крім того, на основі даних про обсяг прикордонного руху Головного комісаріату прикордонної служби Польщі розроблено характеристики пунктів пропуску кордону.

За даними Головного комісаріату прикордонної служби Польщі у 2007 році прикордонний рух відбувався через 230 сухопутних пунктів перетину, 19 морських портів і 18 аеропортів.

Рис. 1. Пункти перетину кордону в Польщі, їх кількість та частка у прикордонному русі осіб у 2007 році

У сухопутних пунктах пропуску зосереджено аж 91,6% від обсягу прикордонного руху осіб, в аеропортах - 7,6%, у морських портах - 0,8%. Серед сухопутних пунктів пропуску більша частина - це пункти пропуску автомобільного сполучення (83,5% від усіх сухопутних пунктів). Прикордонний рух на цих пунктах пропуску становить 97,8% від усіх перетинів через сухопутний кордон, і 89,6% від загального обсягу перетинів кордону. На залізничних пунктах пропуску обсяг прикордонного руху становив відповідно 2,2% і 2,0%. Річкові пункти пропуску не відігравали важливої ролі з позиції обсягу прикордонного руху (0,01%). Отже, якщо зосередимо увагу на обсязі прикордонного руху, то побачимо, що пункти пропуску для автомобільного сполучення охоплюють 9/10 від усіх перетинів кордону, і приблизно 98% від перетинів сухопутного кордону.

У результаті проведеного аналізу вибрані пункти перетину кордону (зокрема, морські порти та аеропорти), в яких частка руху осіб на кордоні Польщі з відповідною сусідньою країною (морські порти та аеропорти - для морського і повітряного кордонів) становила більше ніж 1%. Таким критерієм відповідало 88 пунктів перетину кордону, або 33% від усіх пунктів перетину кордону. Потрібно зауважити, що на цих пунктах перетину кордону зосереджено аж 96% від усього прикордонного руху.

Коли йдеться про сухопутний кордон, то вищезазначеним критерієм відповідало 74 пункти перетину кордону, на яких зосереджувалося майже 96% руху на сухопутному кордоні. Щодо повітряного і морського кордонів, то таким критерієм відповідало 8 аеропортів, на яких зосереджувалося 98% прикордонного руху, та 6 морських портів (96% прикордонного руху).

На зовнішньому кордоні ЄС та Польщі кількість пунктів пропуску, в яких частка руху осіб на кордоні з відповідною країною була більшою ніж 1%, становила 19, або 99% від прикордонного руху. Тоді як на внутрішньому кордоні ЄС таких пунктів пропуску було 55, на яких зосереджувалося приблизно 95% прикордонного руху.

Предметом аналізу були й пункти пропуску, розташовані на внутрішньому кордоні ЄС та Польщі, частка яких у прикордонному русі з відповідною країною перевищила 1%. З 55 прикордонних переходів - 54 для автомобільного сполучення та один для залізничного сполучення, до того ж прикордонний рух для залізничного сполучення становив лише 0,5%, тому надалі групували лише пункти пропуску для автомобільного сполучення.

З використанням методу Уорда пункти пропуску були згруповані за ділянками кордону у підгрупи, що характеризуються певними спільними ознаками, а саме:

- обсягом прикордонного руху (усього);

- відсотком іноземців серед осіб, які перетинають кордон;
- відсотком легкових автомобілів у прикордонному русі транспортних засобів;
- відсотком вантажних автомобілів у прикордонному русі транспортних засобів.

Перші дві ознаки характеристики очевидні, з огляду на мету статистичного спостереження. Частку легкових автомобілів використано для аналізу через відмінності перетину кордону легкових і вантажних автомобілів. На більшості пунктів пропуску для автомобільного сполучення домінували легкові автомобілі. Частка вантажних автомобілів у прикордонному русі транспортних засобів має високу кореляцію з часткою легкових автомобілів (коефіцієнт кореляції близький до -1), тому її не брали до уваги під час групування пунктів пропуску кордону.

Через групування переходів за визначеними ознаками у межах окремих ділянок кордону отримано 5 підгруп (за винятком кордону з Литвою). Результати цього групування використовуються для вибору пунктів пропуску з метою обстеження обсягу прикордонного руху.

На наступному етапі у межах утворених груп пунктів пропуску кордону способом жеребкування відбираються для обстеження пункти пропуску з урахуванням інтенсивності руху осіб і транспортних засобів. Ще одним елементом розшарування є географічна відстань між пунктами пропуску. Важливо, щоб пункти пропуску, які потрапили до обстеження, були розподілені по всьому відрізьку кордону з відповідною країною.

Для кожного відрізьку кордону отримано такі припущення:

- *внутрішній кордон*

обстеження прикордонного руху здійснюватиметься на пунктах пропуску для автомобільного сполучення з часткою прикордонного руху на цій ділянці кордону більше ніж 1%. Для досягнення відповідної якості оцінки запроваджено ротацію пунктів пропуску кордону, яка полягає в тому, що серед пунктів пропуску кордону, які потрапили до обстеження, на відповідній ділянці кордону є також пункти пропуску, які брали участь в обстеженні минулого року. Такий підхід забезпечує безперервність інформації щодо явищ, які вивчаються на кордоні. В околицях місць перетину кордону також проводять опитування щодо подорожей іноземців до Польщі,

- *зовнішній кордон*

пункти пропуску для автомобільного сполучення на зовнішньому кордоні ЄС на території Польщі відбираються на підставі проведеної типологізації та поточних даних щодо кількості перетинів кордону як осіб, так і транспортних засобів від

Головного комісаріату прикордонної служби Польщі. Оскільки на зовнішньому кордоні прикордонна служба здійснює облік перетинів кордону, то проводиться там тільки анкетне опитування щодо подорожей іноземців до Польщі.

– *морські порти та аеропорти*

обстеження прикордонного руху в морських портах та аеропортах, відповідно до іншої специфіки, було підготовлено окремо з використанням джерел даних, зокрема, зі звітності про авіаційний та морський транспорт. Крім того, при виборі морських портів та аеропортів враховується можливість отримання даних щодо осіб, які подорожують.

– *пункти пропуску для залізничного сполучення*

оскільки частка перетинів на пунктах пропуску для залізничного сполучення є невеликою, то там не проводять постійного анкетного опитування. Обсяг перевезень на цих пунктах пропуску та витрати іноземців, які виїжджають з Польщі залізницею, враховуються для даних щодо окремих ділянок кордону.

3.6. Інструментарій

Основним інструментом у прикордонних обстеженнях є такі форми: BRG – Обстеження прикордонного руху осіб та транспортних засобів, BRGr – Обстеження прикордонного руху осіб, які перетинають кордон пішки, анкета PDP - Подорож до Польщі. Бланки вищевказаних форм наводяться у додатках 1, 2 та 3.

Анкета PDP - Подорож до Польщі

Збір первинної інформації щодо подорожей та витрат здійснюють фахівці з інтерв'ювання методом безпосереднього опитування з використанням паперових анкет PDP - Подорож до Польщі. Респондент також може заповнити анкету самостійно. Заповнення анкет – анонімне та добровільне. Анкета дає змогу збирати інформацію як від однієї людини, так і групи людей, що мають спільні витрати на час подорожі, які проблематично розподілити (загальний бюджет, сім'я, друзі).

Для полегшення здійснення обстеження подорожей нерезидентів до Польщі бланки анкет PDP - Подорож до Польщі підготовлено 17 мовами. Окрім польської мови, іноземці найчастіше спілкуються англійською, французькою, іспанською, італійською та мовами країн, що межують з Польщею (білоруською, чеською, литовською, німецькою, російською, словацькою, українською), а також додатково - шведською, норвезькою, румунською, угорською та болгарською мовами.

Форма BRG призначена для обліку прикордонного руху осіб та транспортних засобів з окремою реєстрацією руху до Польщі та з Польщі. У шапці формуляра містяться такі ідентифікаційні дані: назва пункту перетину кордону, дата проведення спостереження, номер форми, інтервал підрахунку, в'їзд/виїзд, час проведення (від ... до ...). Аркуш спроектований так, щоб у відповідних колонках можна було реєструвати будь-який один транспортний засіб (легковий автомобіль, мікроавтобус, автобус, вантажний автомобіль тощо) та кількість осіб, які в ньому подорожують. Крім того, форма містить поле для введення номера посвідчення, прізвища та ім'я фахівця з інтерв'ювання.

Форма BRGr використовується для проведення зведеного обліку руху пішоходів, що перетинають кордон у відібраному для обстеження пункті пропуску. У шапці формуляра містяться такі ідентифікаційні дані: назва пункту перетину кордону, дата проведення спостереження, номер форми. Облік ведеться безпосередньо на кордоні з окремою реєстрацією руху до Польщі та з Польщі із запитанням про країну постійного проживання. Форма також містить поля для вибору години здійснення спостереження з пропонуваними інтервалами для доби. Крім того, форма має поле для введення номера посвідчення, прізвища та ім'я фахівця з інтерв'ювання.

Дані, отримані з анкети PDP, а також форм BRG та BRGr записуються та обробляються в електронній аплікації (PZCC99).

IV. СТАТИСТИЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ДОМОГОСПОДАРСТВАХ ЩОДО УЧАСТІ НАСЕЛЕННЯ (РЕЗИДЕНТІВ) ПОЛЬЩІ У ПОДОРОЖАХ

4.1. Обсяг спостереження

4.1.1. Об'єкт спостереження

Одиницею статистичного спостереження щодо участі населення (резидентів) Польщі у подорожах є члени одно- або багатоосібних домогосподарств, що були об'єктами обстеження, та подорожі, які вони здійснили.

Домашнє господарство – це сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково накопичують і витрачають кошти, або особа, яка веде самостійне господарство, незалежно від того, чи проживає сама, чи з іншими особами (одноосібне домашнє господарство). Члени сім'ї, які проживають разом, але господарюють окремо, утворюють окремі домогосподарства.

До складу домогосподарства зараховують:

- осіб, які мають спільний бюджет, проживають разом в домогосподарстві або мають намір проживати щонайменше один рік;
- осіб, які відсутні в домогосподарстві через працевлаштування, якщо дохід цих осіб передається на утримання сім'ї;
- осіб віком до 15 років включно, які відсутні в домогосподарстві через навчання за межами місця проживання та проживають в гуртожитках або інших будинках;
- осіб, які відсутні в домогосподарстві у період спостереження через перебування у закладах опікунсько-виховного характеру, в будинках опіки для людей похилого віку та лікарнях, якщо фактичний або очікуваний термін перебування за межами домогосподарства менше одного року;
- іноземці, які проживають у Польщі постійно або упродовж тривалого періоду (щонайменше один рік).

До складу домашнього господарства не зараховують:

- осіб у віці від 15 років і старше, які відсутні в домогосподарстві, бо здобувають освіту за межами місця проживання (на території країни) та проживають в гуртожитках або інших будинках довше ніж один рік;
- осіб, які в період спостереження перебувають у пенітенціарних закладах;
- осіб, які відсутні в домогосподарстві в період спостереження через перебування в закладах опікунсько-виховного характеру, в будинках опіки для людей похилого віку або лікарнях (на території країни), якщо їхній фактичний або очікуваний термін перебування за межами домогосподарства більший, ніж один рік;
- осіб, які в період спостереження проживають в домогосподарстві (гості) і мають намір перебувати в ньому менше, ніж один рік;
- орендарів, зокрема студентів, які проживають у квартирі упродовж спостереження (крім випадків, коли вони є членами домогосподарства);
- орендарів, які орендують в період спостереження кімнату або ліжко на період зайнятості у цьому місці;
- осіб, які в період спостереження проживають в домогосподарстві та працюють у ньому (покоївки, сільськогосподарські робітники, учні та практиканти).

Спостереження не охоплює домогосподарств:

- осіб, що проживають в об'єктах колективного розміщення (пансіонати, гуртожитки для працівників, будинки для людей похилого віку, монастирі тощо), за винятком

домогосподарств працівників, зайнятих у цих об'єктах (наприклад, готельний менеджер, доглядач);

- іноземних громадян - керівників і співробітників іноземних дипломатичних представництв та консульських установ іноземних держав, членів їхніх сімей та інших осіб, які користуються привілеями та імунітетами відповідно до умов договорів, законів чи загальновизнаних міжнародних норм.

4.1.2. Предмет спостереження

Статистичне спостереження стосується поїздок з місця постійного проживання, термін яких закінчився в обстежуваному кварталі, та які тривали менше, ніж один рік, тобто менше 364 ночівель (у високосні роки - менше ніж 365 ночівель), за винятком поїздок за кордон з метою лікування (такі поїздки можуть тривати рік і довше).

Статистичне спостереження охоплює такі поїздки:

- з приватною метою (відпочинок, екскурсії, паломництво, лікування, навчання, закупівлі і т.п.);
- з службовою метою: щодо внутрішніх поїздок (ведення бізнесу, участь у нарадах, конференціях, ярмарках та інших видах делегацій), щодо зарубіжних поїздок (сезонні та прикордонні роботи у ролі члена екіпажу транспортного засобу (поїзд, корабель, літак, автомобіль або інший транспортний засіб), робочі поїздки, спричинені роботою в міжнародних організаціях та установах).

Предмет статистичного спостереження:

- внутрішні та закордонні поїздки принаймні з однією ночівлею;
- закордонні одноденні поїздки (без ночівлі);
- внутрішні одноденні поїздки (без ночівлі) – що три роки;
- участь у поїздках з приватною метою;
- причини, через які особи віком від 15 років і старше не брали участі у приватних туристичних поїздках.

Поїздка - це від'їзд будь-якого члена домогосподарства з місця проживання до моменту повернення, а у разі багатоособових поїздок - спільна програма перебування та спільні витрати.

Багатоденна внутрішня поїздка - це від'їзд на два дні і довше (мінімум з однією ночівлею), упродовж якої всі ночі проводилися в країні, наприклад, коли учасники поїздки в гори ночували в країні, а впродовж дня переходили через кордон до іншої країни, то така поїздка повинна вважатися однією внутрішньою поїздкою.

У разі багатоденних внутрішніх поїздок обстеження охоплює всі від'їзди за межі місця проживання, яке є для респондента «звичайним середовищем». Звичайне середовище - це місце, де респондент проживає, а також регулярно відвідувані місця, які респондент добре знає.

Внутрішня одноденна поїздка - це від'їзд респондента з місця проживання без ночівлі. Такий від'їзд повинен поєднувати перетин адміністративних кордонів місцевості (це можна порівняти з відстанню до пункту призначення), повинен відбуватися менш ніж один раз на тиждень (один раз за деякий проміжок часу), а тривалість перебування у пункті призначення має бути не менше трьох годин.

Обстеження внутрішніх поїздок не охоплює:

- від'їздів до часто відвідуваних місць (часто і регулярно), навіть якщо вони знаходяться в іншій місцевості, наприклад: торгові центри, релігійні місця, медичні установи, щотижневі поїздки до батьків або друзів, регулярні поїздки на дачу за місто та інші часто відвідувані місця;
- від'їздів, спричинених навчанням (зокрема, заочна форма навчання) або роботою за межами місця постійного проживання, наприклад: водій TIR-а;
- перебування в лікарні, навіть якщо вона розташована в іншому місці, ніж місце проживання, за винятком від'їздів до санаторно-курортних закладів.

Закордонна багатоденна поїздка - це від'їзд на два дні та довше (мінімум з однією ночівлею), упродовж яких принаймні одна ніч проведена за кордоном. До закордонних поїздок також відносять так звані змішані поїздки, тобто під час яких ночівлі були як у країні, так і за кордоном. У разі такої поїздки потрібно зазначити кількість проведених ночей та відвідані місця у Польщі.

Закордонна одноденна поїздка - це від'їзд за кордон без ночівлі, починаючи з місця проживання.

4.2. Організація статистичного спостереження

Статистичне спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» проводиться в домогосподарствах населення по всій території країни; у його проведенні беруть участь усі управління статистики. Контроль та нагляд за роботою здійснює ЦСУ - Департамент соціальних досліджень та умов життя спільно з Управлінням статистики в Жешуві. Організацію обробки інформації і програмне забезпечення для формування вихідних таблиць здійснює Центр статистичної інформатики.

Терміни проведення:

- 2 – 20 січня,
- 1 – 20 квітня,
- 1 – 20 липня,
- 1 – 20 жовтня.

Перед проведенням статистичного спостереження домогосподарствам, які підпали під обстеження, надсилають листи-запрошення Голови ЦСУ, в яких надається повна інформація щодо опитування, зокрема вказується мета обстеження та умови участі в ньому, повідомляється про конфіденційність зібраної інформації.

До основних обов'язків фахівців з інтерв'ювання належить здійснення опитування членів домогосподарств за допомогою мобільної програми PKZ_CAPI.

Роботу фахівців з інтерв'ювання в кожному воєводстві контролює координатор обстеження, завданням якого є перевірка повноти зібраних анкет, основний контроль, а також роз'яснення сумнівних ситуацій, про які повідомляють фахівці з інтерв'ювання.

Управління статистики в Жешуві (провідна одиниця) проводить аналіз та контроль створених наборів даних, обробляє дані та узагальнює результати спостереження.

4.3. Метод обстеження. Формування вибірки

Статистичне спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» є репрезентативним анкетним опитуванням, проводиться методом безпосередньої бесіди фахівців з інтерв'ювання з респондентами. Участь в опитуванні є добровільною. Опорним періодом є квартал, а опитування проводяться наступного місяця за звітним кварталом.

Опитування проводиться щоквартально, розмір вибірки становить 18750 домогосподарств (загальнонаціональна вибірка). Вибірка формується з генератора, створеного на базі даних дільниць з перепису населення (з якого усунено дільниці з нульовим числом квартир) із застосуванням схеми двоступеневого відбору з розшаровуванням першого ступеня. Одиницями першого ступеня (ОПС) є дільниці перепису відносно групи дільниць з мінімальною кількістю 30 квартир. Дільниці, які не відповідають цій вимозі, поєднуються в рамках цього самого статистичного району.

Одиницями відбору другого ступеня є квартири. З кожної одиниці першого ступеня випадковим чином відбирається 5 квартир.

Переписні ділянки упорядковані відповідно до шарів, які утворилися з використанням наступних критеріїв: 1. підрегіон 2. змінна p – як розмір населеного пункту, додатково шари були модифіковані в області великих міст:

- $p=1$ – Варшава,
- $p=2$ – Краків, Лодзь, Познань, Вроцлав, Гданськ, Гдиня і Сопот,
- $p=3$ – інші міста з населенням більш ніж 100 тисяч,
- $p=4$ – міста з населенням 20-100 тисяч,
- $p=5$ – міста з населенням до 20 тисяч,
- $p=6$ – село.

Шари, що містять прикордонні території, розділено на дві частини: прикордонну та внутрішню.

Прикордонна частина охоплює муніципалітети на відстані до 30 км від кордону або берегової лінії. Території в прибережній зоні, які не мають доступу до морських перевезень за кордон, розглядаються як внутрішня частина. Якщо частина муніципалітету розташована на відстані між 30 до 50 км від лінії кордону, то вона включається до прикордонної частини. Цю відстань було визначено уздовж цілого кордону Польщі на основі визначення прикордонної смуги відповідно до постанови Європейського Парламенту і Ради від 20 грудня 2006 р.¹² та на підставі результатів обстеження товаробороту і послуг в прикордонному русі на зовнішньому кордоні ЄС на території Польщі, яке було реалізоване до 2013 р.

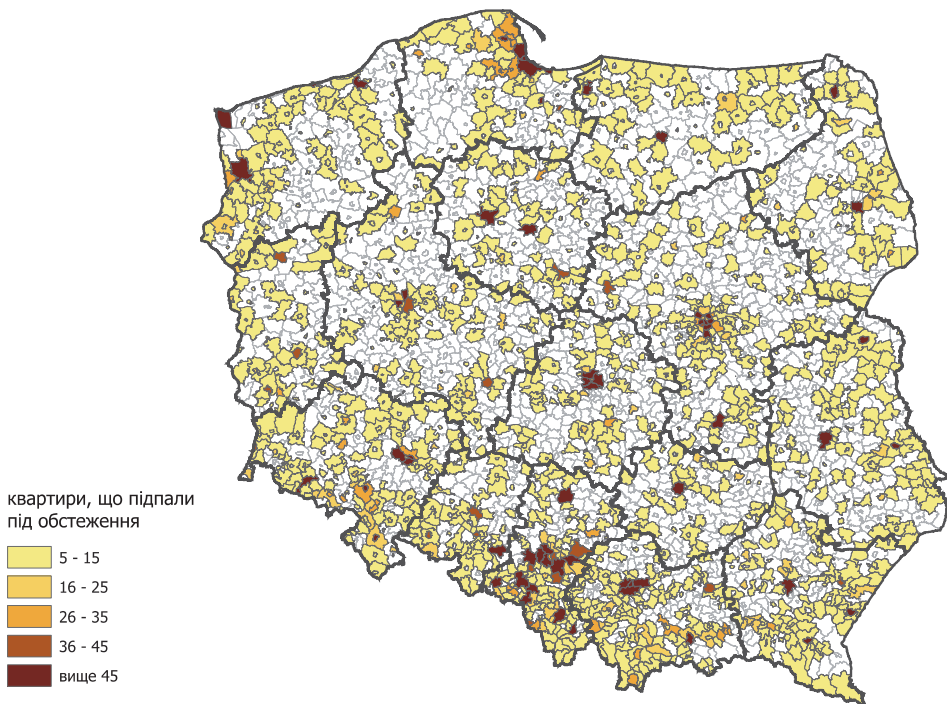
В результаті цієї процедури збільшилася кількість шарів по відношенню до шарів, які виникали тільки з приналежності до підрегіону і змінної p (розміру місцевості). Деякі шари не мали жодної одиниці першого ступеня, тоді їх з'єднували з сусідніми шарами в тому же класі населеного пункту в одній і тій же смугі (прикордонні або внутрішні). Розмір вибірки було визначено на основі даних Національного перепису населення та житлового фонду за 2011 рік, а основою для розрахунку вибірки у воєводстві була кількість квартир в муніципальних утвореннях. Дані про кількість квартир в муніципалітетах походять з Національного реєстру територіального поділу країни TERYT, який періодично оновлюється.

---

¹² Регламент № 1931/2006 Європейського Парламенту та Ради від 20 грудня 2006 р. Про встановлення правил місцевогоприкордонного руху на зовнішніх сухопутних кордонах держав-членів та внесення змін до положень Шенгенської конвенції (Урядовий вісник №. L 405 від 30 грудня 2006 р., зі змінами).

Для отримання достатнього обсягу інформації про одноденні зарубіжні подорожі, вибірка в прикордонних районах збільшується, оскільки на цій території спостерігається найбільша кількість одноденних виїздів за кордон. Таким чином, половина вибірки призначається для прикордонних шарів, інша половина - для внутрішніх. В межах кожної з двох частин розміщення є пропорційним до кількості квартир у шарі.

Рис. 2. Розподіл вибірки на території Польщі в статистичному спостереженні «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах»

Метод random route

В опитуванні не передбачено резервної вибірки, використовується метод random route (встановлений маршрут) -техніка відбору респондентів для опитування на основі встановлених правил переміщення фахівців з інтерв'ювання по території відносно стартових точок, тобто домогосподарств, які підпали під обстеження. Згідно з цією технікою, якщо домогосподарства т. з. стартового пункту відмовилися від участі в обстеженні або члени домогосподарства не подорожували впродовж звітного

періоду, фахівець з інтерв'ювання переходить до наступної квартири, при чому він завжди керується відповідно підготовленим алгоритмом вибору наступних квартир для обстеження. Ці правила елімінують суб'єктивний вибір фахівців з інтерв'ювання при виборі наступного респондента, завдяки чому забезпечується випадковість вибору та репрезентативність вибірки.

Фахівці з інтерв'ювання для реалізації обстеження отримують від координатора у відповідному управлінні статистики перелік випадково відібраних квартир (т.з. стартових точок) і перелік будинків у випадково відібраних дільницях, які використовуються для контролю правильності вибору квартир (наступні адресні пункти повинні бути в межах випадково відібраних дільниць). З кожного пункту фахівець з інтерв'ювання виконує не більше ніж K ($K \leq \infty$) кроків, тобто відвідує K квартир з стартовою точкою включно, аж до проведення інтерв'ю в домогосподарстві, члени якого брали участь у закордонних поїздках. Якщо в межах K кроків не отримає такої анкети, то переходить до наступної стартової точки.

Переміщення за методом random route

Якщо фахівець з інтерв'ювання в т. з. стартовій точці проведе опитування, що відповідає критеріям (у домогосподарстві, члени якого виїжджали за кордон), він знаходить іншу адресу зі списку. Якщо ні, то на спеціальній картці обстеження він записує кількість членів домогосподарства та продовжує маршрут, щоб знайти наступне домогосподарство, члени якого виїжджали за кордон, таким чином:

- I. В кожному разі переміщується вправо, повернувшись спиною до дверей квартири (якщо односімейний будинок, то спиною до входу на подвір'я), яка підпала під обстеження, або спиною до дверей квартири (будинку) з якої вийшов. Якщо:
  - a. дійде до останньої квартири на поверсі, спуститься на поверх нижче і продовжує маршрут від першої квартири праворуч, стоячи спиною до сходів (напрямок руху праворуч, також застосовується у випадку, коли їхав ліфтом),
  - b. дійде до останньої квартири на першому поверсі, то продовжує маршрут, починаючи з першого під'їзду праворуч з верхнього поверху (напрямок спиною до сходів),
  - c. дійде до останньої квартири по правій стороні будівлі, то продовжує маршрут, починаючи від будівлі по правій стороні з верхнього поверху або найближчого односімейного будинку праворуч, якщо дійде до кінця вулиці, то повертає

в першу вулицю праворуч. Якщо, внаслідок повороту вправо, дійде до цієї самої вулиці, то пропускає цю вулицю, на якій вже був, і повертає на наступну праворуч тощо; щодо сільської місцевості то повертає до найближчого будинку праворуч,

- d. дійде до межі ділянки пошуку, то повертає і продовжує пошук з першого будинку праворуч.

II. У випадку, якщо фахівець з інтерв'ювання повертається до т. з. стартової точки, то переходить вулицю до найближчої будівлі та продовжує маршрут відповідно до попередніх правил. Якщо дійде до межі ділянки пошуку, міста, району, селища або сліпої вулиці, то повертається і йде на інший бік вулиці.

Вищевказаний алгоритм забезпечує випадковість вибірки. Його можна звести до трьох ієрархічних правил:

1. завжди вправо (стоячи спиною до дверей квартири),
2. завжди зверху вниз,
3. завжди в межах ділянки пошуку або району.

Правила говорять, що якщо, наприклад не має можливості рухатися на поверсі праворуч, спускаємося на один поверх нижче і починаємо рухатися вправо, стоячи спиною до сходів та відповідно до останнього правила завжди в межах ділянки пошуку.

4.4. Інструментарій спостереження

У 2014-2015 роках використовувалася анкета PKZ - Участь у внутрішніх/зарубіжних подорожах у паперовій формі (додаток №4). З 2016 року дані вводяться за допомогою засобів телекомунікаційного зв'язку (електронна форма PKZ) безпосередньо в квартирі респондента.

Основні запитання анкет PKZ спрямовані на збір інформації про:

- склад домашнього господарства,
- багатоденні внутрішні та зарубіжні подорожі та їх характеристики, тобто:
  - напрямку (внутрішнього/зарубіжного),
  - місця призначення,
  - тривалості перебування,
  - основної мети,
  - типу використовуваних засобів розміщення,

- транспортного засобу,
  - форми організації виїзду.
- витрати за видами, а також щодо зарубіжних подорожей – витрати для отримання послуги за кордоном,
  - одноденні поїздки за кордон,
  - одноденні внутрішні поїздки (проводиться що 3 роки),
  - подорожі з приватними цілями протягом року,
  - причини, через які члени домогосподарства не подорожують,
  - приїзди до домогосподарства у звітному кварталі,
  - місячний дохід netto домогосподарства.

Анкета PKZ періодично оновлюється, в основному через зміни потреб зі статистики туризму. У зв'язку з тим, що частота передачі змінних різна (річна, трирічна), і, крім того, різні періоди спостереження, формуляр анкети також підлягає відповідним модифікаціям.

Важливою частиною анкети PKZ - Участь у внутрішніх/зарубіжних подорожах є карта реалізації обстеження, в яку потрібно ввести ідентифікаційні дані квартири та інформацію стосовно проведення опитування.

Анкета PKZ - Участь у внутрішніх/зарубіжних подорожах повинна бути заповнена для кожної адреси, для якої в карті реалізації обстеження PKZ зазначено «1 - проведено опитування».

У разі нездійснення опитування, фахівець з інтерв'ювання зазначає одну із причин:

- немає квартири, яка підпала під обстеження - постійна заміна (ліквідація квартири, не має такої адреси),
- немає квартири, яка підпала під обстеження - тимчасова заміна (переведення із житлового в нежитловий об'єкт).
- незайнята квартира - тимчасова заміна,
- певні обмеження - наприклад, квартира під охороною,
- немає можливості контакту з членами домогосподарства,
- не вдалося встановити контакт через старість, хворобу, алкоголізм - тимчасова заміна,
- не можна встановити контакт через мовний бар'єр - тимчасова заміна,

- відмова від участі в обстеженні,
- інше.

Інформаційні системи, які використовуються для обробки даних:

1. аплікація GDPC99,
2. аплікація PKZ_CAPI,
3. аплікація CORSTAT.

Аплікація GDPC99 єцентралізована і розміщена на сервері ЦІІ (Центр Статистичної Інформатики) у Варшаві. Програмне забезпечення було створено в операційній системі WINDOWS, з використанням технологію NET. З 2014 р. до третього кварталу 2016 р. фахівці з інтерв'ювання збирали дані, використовуючи анкети у паперовій формі, а пізніше вводили в систему GDPC99. Система також використовувалась для обробки даних, зокрема:

- обчислення узагальнених вихідних таблиць,
- розробки звітів комплектності,
- розрахунку показників дослідження,
- експортування бази даних до Excel.

Починаючи з III кварталу 2016 року дані записуються за допомогою електронної форми PKZ безпосередньо в квартирі у респондента в аплікації PKZ_CAPI, в той час як аплікація GDPC99 використовується тільки для обробки даних.

Іншою аплікацією для обробки даних є система CORSTAT, розташована на сервері в Центрі статистичної інформатики в Радомі. Доступ до CORSTAT мають координатори у воєводствах. Ця система використовується для:

- розподілу обов'язків фахівців з інтерв'ювання (адресних пунктів з картотеки),
- передачі даних між аплікаціями PKZ_CAPI та GDPC99,
- управління потоком надходження анкет та навантаженням фахівців з інтерв'ювання.

V. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ІНТЕГРОВАНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПОДороЖЕЙ ТА СИСТЕМА ЗБОРУ Й ОБРОБКИ ДАНИХ

Вступ Польщі до Шенгенської зони у 2007 році мав важливі наслідки для організації статистичних спостережень щодо перетинів кордону. Колишній кордон Польщі з Німеччиною, Чехією, Словаччиною та Литвою став внутрішнім кордоном

Шенгенської зони, що призвело до зникнення традиційного прикордонного та митного контролю. Водночас кордон з Росією, Білоруссю та Україною став зовнішнім кордоном Європейського Союзу. Тому при організації та проведенні статистичного спостереження «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу» потрібно враховувати ці особливості кордонів.

Дані про прикордонний рух на зовнішньому кордоні ЄС отримують від Головного комісаряту прикордонної служби, а на внутрішньому кордоні проводять репрезентативне опитування у вибраних місцях перетину кордону. Для обстеження прикордонного руху на внутрішньому кордоні використовується метод кластерного відбору, генеральної сукупності немає. Для обстеження прикордонного руху на зовнішньому кордоні доступні повні дані щодо кількості перетинів кордону. Дані про повітряний рух отримують від Управління цивільної авіації, а про морські перевезення - з морських управлінь.¹³

Статистичне спостереження подорожей нерезидентів до Польщі також враховує специфіку кордону. На зовнішньому кордоні ЄС опитування проводять безпосередньо на кордоні методом випадкового відбору. Але таке опитування неможливо провести на внутрішньому кордоні, оскільки при перетині внутрішнього кордону зупинка не передбачена, тому опитування проводять безпосередньо біля кордону – в магазинах, торгових центрах, автозаправних станціях, у місцях обслуговування та інших місцях, методом цільового відбору, тому що немає можливості використовувати будь-яку схему відбору.

Обстеження резидентів, на відміну від обстеження нерезидентів, проводиться не на кордоні або в його околицях, а в домогосподарствах населення. Особливості кордону беруть до уваги при формуванні вибірки, оскільки половина домогосподарств населення, що увійшли до вибірки, знаходяться у прикордонній смузі і мають значну кількість транскордонних взаємодій. З доступного генератора домогосподарства населення вибирають за допомогою випадкової розшарованої вибірки. У таблиці нижче наведені порівняльні характеристики обстежень:

---

¹³ Дані щодо обслугованих пасажирів у морських портах та аеропортах наявні без поділу на резидентів і нерезидентів.

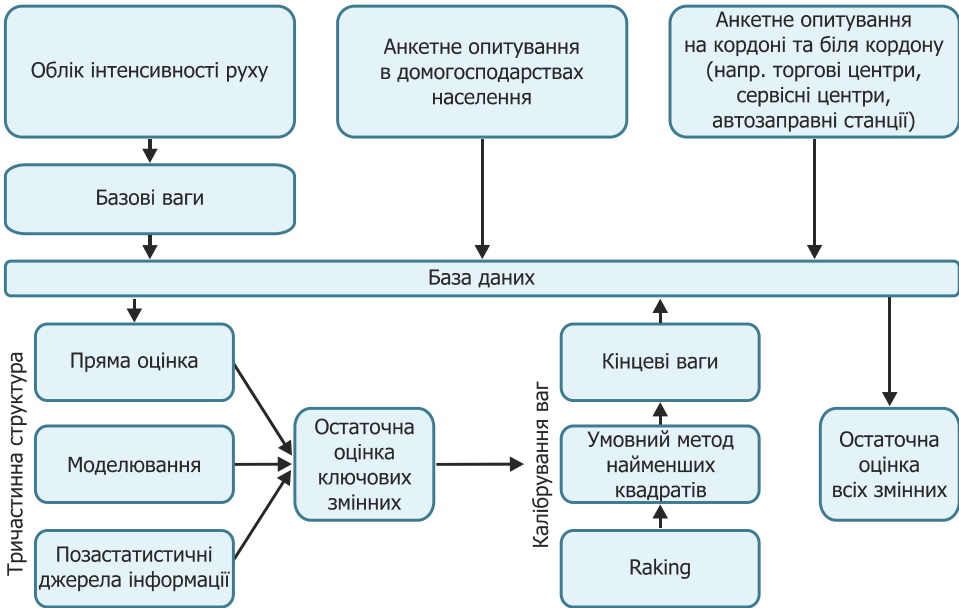
Специфікація	Генератор	Відбір вибірки	Досліджувана популяція	Інструментарій
Анкетне опитування резидентів у домогосподарствах	Генератор	Простий випадковий відбір з розшаруванням	Репрезентативне обстеження	Форма PKZ
Анкетне опитування Подорожі нерезидентів до Польщі				
Зовнішній кордон	Немає генератора	Систематичний відбір	Репрезентативне обстеження	Форма PDP
Внутрішній кордон, морські порти, аеропорти	Немає генератора	Цільовий	Репрезентативне обстеження	Форма PDP
Облік руху на зовнішньому кордоні	-	-	Суцільне	Регістр прикордонної служби
Облік руху на внутрішньому кордоні	Немає генератора	Кластерний відбір	Репрезентативне обстеження	Форма BRG, BRGp

Статистичне спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» відрізняється від інших стандартних обстежень домогосподарств населення методом збору даних. У стандартній процедурі існує основна вибірка, згідно з якою у разі відсутності респондента вдома фахівець має відвідати зазначене домогосподарство тричі. Крім основної вибірки, використовується випадкова вибірка для заміни домогосподарства, з яким не було встановлено контакту. В опитуванні резидентів використовується техніка *random route*, її застосування зумовлено необхідністю отримати відповідну кількість анкет з інформацією про поїздки за кордон.

Відмінність обох обстежень та різноманітність джерел даних, що використовуються державною статистикою, повинні бути внесені до системи обробки даних. Після збору даних і оцінки прикордонного руху отримуємо ваги для безпосередньої естимації результатів статистичного спостереження резидентів і нерезидентів. Туди входять інші джерела інформації, такі як результати статистичного спостереження «База розміщення туристів та її використання», дані щодо бронювання туристичних поїздок від туроператорів, результати економетричних прогнозів. Використовуючи такий інструмент, як багатовимірний композитний оцінювач, об'єднують результати для основних змінних. Потім за ранговим методом балансується матриця подорожей і встановлюються нові граничні умови, що означає необхідність калібрування ваг. Остаточні ваги отримуємо за допомогою умовного методу найменших квадратів. Вони дають змогу оцінити результати для всіх змінних. На кінцевому етапі процедури

оцінюються показники точності результатів. Наведена нижче діаграма показує процедуру обробки.

Рис. 3. Процедура обробки

VI. РЕЗУЛЬТАТИ СПСТЕРЕЖЕННЯ

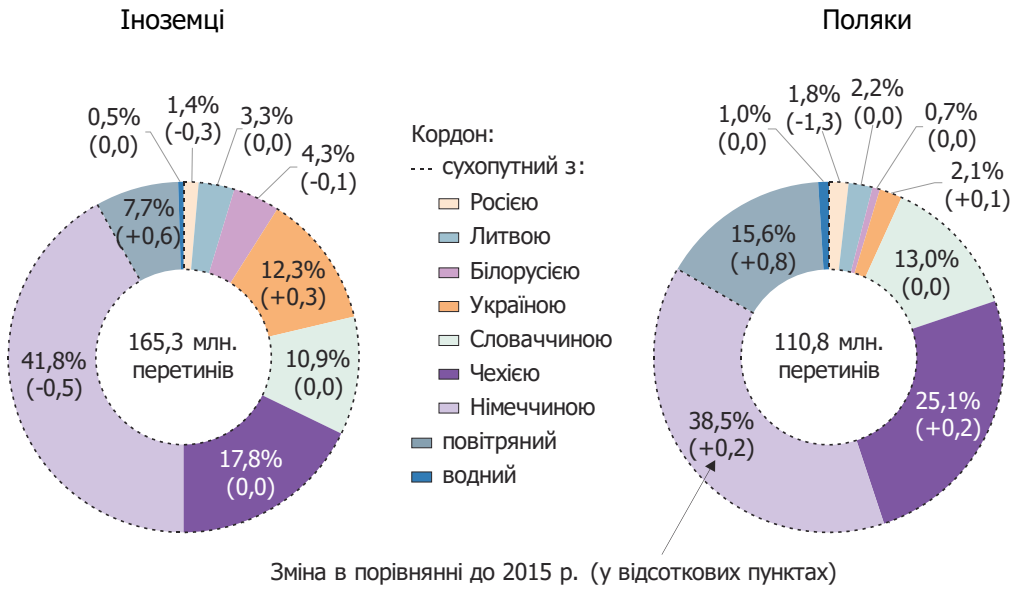
Результати статистичного спостереження щодо обсягу прикордонного руху транспортних засобів та осіб, а також подорожей іноземців до Польщі розробляють з кварталною та річною періодичністю.

Управління статистики в Жешуві щоквартально передає дані статистичних спостережень Міністерству спорту та туризму, а також Національному банку Польщі. Щокварталу готується та розміщується на веб-сайті Центрального статистичного управління сигнальна інформація з обстежень прикордонних територій.

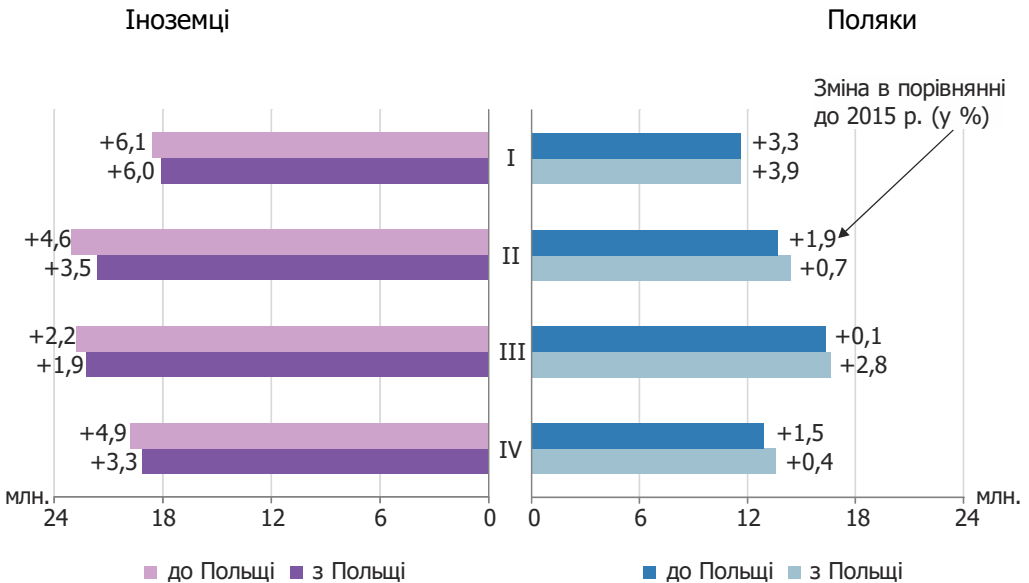
Крім того, дані статистичного спостереження «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах» також щороку передаються до Євростату та Організації економічного співробітництва та розвитку.

За даними статистичних спостережень щороку готують дві публікації: «Прикордонний рух та витрати іноземців у Польщі і поляків за кордоном» і «Туризм».

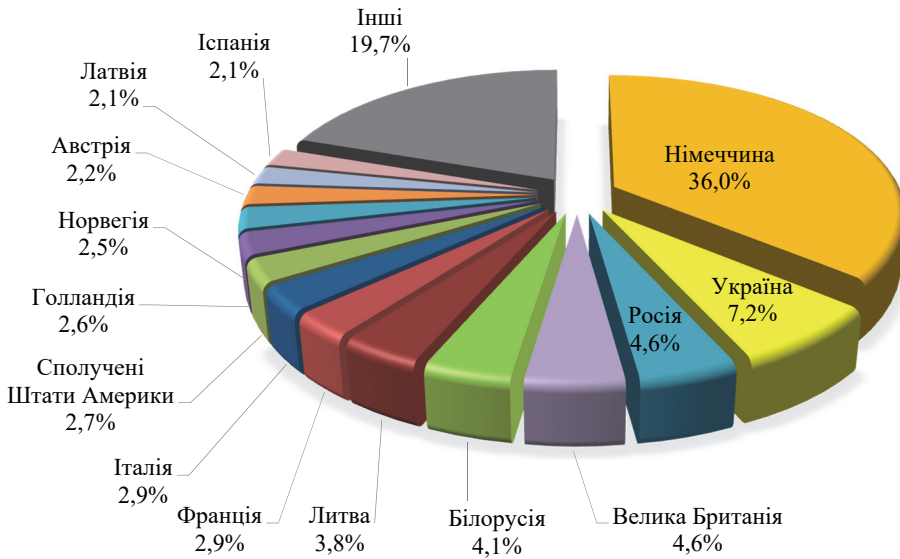
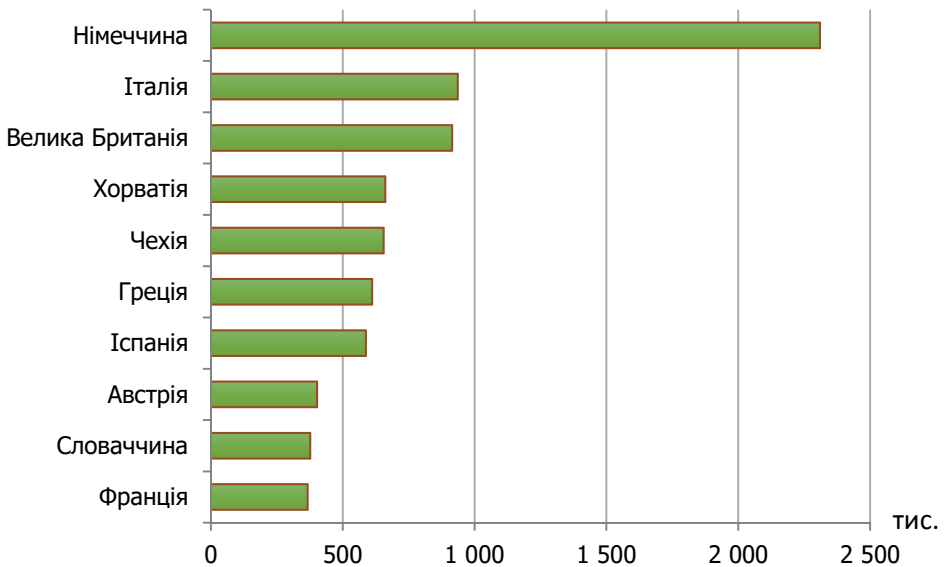
Рис. 4. Структура прикордонного руху осіб (з Польщі та до Польщі) у 2016 р.

Рис. 5. Прикордонний рух осіб за кварталами 2016 р.

Рис. 6. В'їзд туристів до Польщі в 2016 р.**Рис. 7. Зарубіжні туристські поїздки населення Польщі віком 15 років і старше за країнами в 2016 р.**

VII. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ УКРАЇНСЬКОЇ СТАТИСТИЧНОЇ СИСТЕМИ В ГАЛУЗІ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ, ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОДІЙ (ЯВИЩ) НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

7.1. Правова основа

Державна служба статистики України (Держстат) є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади в галузі статистики, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра економічного розвитку і торгівлі та який реалізує державну політику у сфері статистики.

Держстат у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства. Основні документи, що регулюють діяльність Держстату:

- Закон України «Про державну статистику» від 17.09.1992 р. № 2614-XII із змінами,
- Положення про Державну службу статистики України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 23.09.2014 № 481,
- Стратегія розвитку державної статистики на період до 2017 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 145-р,
- щорічні плани державних статистичних спостережень, затверджені Кабінетом Міністрів України.

В Україні регулювання в галузі туризму здійснюють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, центральний орган виконавчої влади в галузі туризму, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, а також інші органи в межах їх компетенції. Для оцінки ефективності політики здійснюється державний контроль за діяльністю в галузі туризму. Відповідно національна статистика туризму забезпечує потреби міжнародного та національного моніторингу розвитку цієї галузі.

До системи показників статистики туризму включено показники щодо кількості колективних засобів розміщування/дитячих закладів оздоровлення та відпочинку із розподілом їх за типами, кількості розміщених осіб за окремими категоріями, включаючи іноземців, одноразової місткості та кількості номерів у колективних засобах розміщування/дитячих закладах оздоровлення та відпочинку, тривалості перебування у колективних засобах розміщування/дитячих закладах оздоровлення та

відпочинку, кількості туроператорів (турагентів) та показники, що характеризують їх фінансово-господарську діяльність, а також відносні показники: охоплення дітей оздоровленням, коефіцієнт використання місткості колективних засобів розміщування, середня місткість колективних засобів розміщування тощо.

Організація державних статистичних спостережень зі статистики туризму та збирання адміністративних даних в Україні відповідає вимогам статей 4 та 5 Закону України "Про туризм" щодо форм і видів туризму, визначення суб'єктів, що здійснюють та/або забезпечують туристичну діяльність; статей 1 та 14 Закону України "Про оздоровлення та відпочинок дітей" стосовно типів дитячих закладів оздоровлення та відпочинку й визначення відпочинкових і оздоровчих змін, а також ДСТУ 4527:2006 "Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення." У частині визначення колективних засобів розміщування.

7.2. Державні статистичні спостереження зі статистики туризму

Мета державних статистичних спостережень зі статистики туризму:

1. Діяльність дитячих закладів оздоровлення та відпочинку – державне статистичне спостереження за формою № 1-от (один раз на рік) "Звіт дитячого закладу оздоровлення та відпочинку за літо". Мета спостереження – збирання, розроблення, узагальнення та поширення даних щодо мережі дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, чисельності оздоровлених у них дітей.
2. Діяльність колективних засобів розміщування – державне статистичне спостереження за формою № 1-КЗР (річна) "Звіт про діяльність колективного засобу розміщування". Мета спостереження – збирання, розроблення, узагальнення та поширення даних щодо діяльності готелів та аналогічних засобів розміщування, спеціалізованих засобів розміщування.
3. Туристична діяльність – державне статистичне спостереження за формою № 1-туризм (річна) "Звіт про туристичну діяльність". Мета спостереження – збирання, розроблення, узагальнення та поширення даних з питань діяльності туроператорів та турагентів.

Державні статистичні спостереження зі статистики туризму проводяться за затвердженим інструментарієм. Бланки форм державних статистичних спостережень затверджуються наказами Державної служби статистики України.

Інструментарій для проведення державних статистичних спостережень зі статистики туризму розміщено на веб-сайті Державної служби статистики України. Терміни проведення державних статистичних спостережень визначаються щорічними

планами державних статистичних спостережень, що затверджуються нормативними актами Кабінету Міністрів України.

Метаописи державних статистичних спостережень зі статистики туризму для користувачів даних також розміщено на веб-сайті Державної служби статистики України.

7.3. Формування сукупностей одиниць та переліків звітних (облікових) одиниць (респондентів) державних статистичних спостережень зі статистики туризму

Формування сукупностей одиниць державних статистичних спостережень зі статистики туризму органи державної статистики здійснюють на державному рівні щорічно в терміни, визначені планом державних статистичних спостережень.

Джерелами інформації для формування сукупностей одиниць державних статистичних спостережень зі статистики туризму є:

- реєстр статистичних одиниць (далі – РСО);
- державний реєстр дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (для форми № 1-от);
- ліцензійний реєстр суб'єктів туроператорської діяльності (для форми №1-туризм).

Із РСО формується загальний список одиниць державних статистичних спостережень, який є основою для формування генеральних сукупностей.

До генеральної сукупності відбираються одиниці, які відповідають таким критеріям:

№ п/п.	Критерії	Класифікації та довідники	Ознака критеріїв формування		
			форма № 1-от	форма № 1-КЗР	форма № 1-туризм
1.	Інституційний сектор економіки	KICE	S.11; S.13; S.15	S.11; S.13; S.15	S.11; S.13
2.	Тип статистичної одиниці	Довідник типів статистичних одиниць	Місцева одиниця за видом економічної діяльності	Місцева одиниця за видом економічної діяльності	Одиниця за видом економічної діяльності
3.	Організаційно-правова форма господарювання	СКОФ	Незалежно від форми господарювання	Незалежно від форми господарювання	Незалежно від форми господарювання
4.	Вид економічної діяльності	КВЕД (2010)	55.20; 55.90	55.10; 55.20; 55.30; 55.90; 86.10	79.11; 79.12
5.	Розмір підприємства	Довідник ознак розміру підприємства	Незалежно від розміру	Незалежно від розміру	Незалежно від розміру
6.	Ознака економічної діяльності	X	Активне	Активне	Активне

На основі генеральних сукупностей одиниць державних статистичних спостережень, Державного реєстру дитячих закладів оздоровлення та відпочинку (для форми № 1-от) та ліцензійного реєстру суб'єктів туроператорської діяльності (для форми № 1-туризм) формуються сукупності одиниць державних статистичних спостережень зі статистики туризму. Затверджені переліки звітних (облікових) одиниць (респондентів) державних статистичних спостережень зі статистики туризму за звітний період в електронному вигляді надсилаються територіальним органам Держстату.

7.4. Класифікації та реєстри

У процесі виробництва та поширення даних зі статистики туризму використовуються такі класифікації.

Для визначення та групування закладів, які надають туристичні послуги, за типом і як одиниць статистичних спостережень використовується поняття виду економічної діяльності. Код виду економічної діяльності є одним з основних показників стратифікації сукупності для організації суцільних або вибіркового обстежень. На основі визначення виду економічної діяльності здійснюється облік колективних засобів розміщування, які надають послуги з тимчасового проживання, та суб'єктів туристичної діяльності, які створюють і реалізують туристичний продукт (послуги), у Реєстрі статистичних одиниць (PCO). Для групування закладів, які надають туристичні послуги, за видами економічної діяльності використовується Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД). Відповідні групування за КВЕД застосовуються і для визначення діяльності фізичних осіб-підприємців у реєстрі фізичних осіб-підприємців.

Крім того, при групуванні й обробленні результатів статистичних спостережень використовується Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України (КОАТУУ), який дозволяє здійснити розподілення результатів статистичних спостережень за територіальною ознакою здійснення діяльності респондентами.

У статистичних спостереженнях зі статистики туризму важливу функцію виконує Класифікація країн світу (КС), що ґрунтується на розробленому статистичним відділенням Організації Об'єднаних Націй (ООН) списку "Standard Country or Area Codes for Statistical Use" (далі – список ООН). Назви країн світу відповідають наведеним у "Термінологічному бюлетені" ООН.

Класифікацію країн світу використовують для обліку й обміну інформацією зі статистики зовнішньоекономічної діяльності відповідно і статистики в'їзного та виїзного туризму, коли необхідно скористатися кодовою формою позначення країн світу для розподілення статистичних даних.

При організації статистичних спостережень зі статистики туризму для забезпечення повноти охоплення сфери діяльності та міжнародної співставності результатів обстежень використовуються спеціальні класифікації, які розроблені статистичною комісією Організації Об'єднаних Націй, зокрема, це класифікація видів туризму та класифікація туристичних поїздок за їх основною метою. Ці класифікації використовуються на етапі організації статистичних спостережень для підготовки інструментарію та групування показників зі статистики туризму на етапі оброблення даних. Вони забезпечують вимірювання характеристик відвідувачів і туристичних поїздок і дозволяють визначити характеристики різних цільових груп або ринків.

Використання статистичних класифікацій забезпечує можливість узагальнення даних для національних потреб і проведення міжнародних порівнянь. Класифікації виступають як багатоцільова система, призначена для полегшення аналізу розвитку туристичної галузі та розроблення політики на перспективу.

Для формування сукупностей одиниць для організації державних статистичних спостережень зі статистики туризму використовуються записи РСО, а також інформація реєстру фізичних осіб-підприємців (СРФОП). Сформовані сукупності одиниць у частині суб'єктів туристичної діяльності, які створюють і реалізують туристичний продукт (послуги), узгоджуються з ліцензійним реєстром суб'єктів туроператорської діяльності. Формування сукупностей одиниць здійснюється на рівні Державної служби статистики за встановленими критеріями для відбору.

7.5. Процедури проведення та розробки результатів державних статистичних спостережень зі статистики туризму

Звіти за формою № 1-от (один раз на рік) "Звіт дитячого закладу оздоровлення та відпочинку" складають дитячі заклади оздоровлення та відпочинку; за формою № 1-КЗР (річна) "Звіт про діяльність колективного засобу розміщування" – юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, фізичні особи-підприємці, які надають послуги з тимчасового розміщування; за формою № 1-туризм (річна) "Звіт про

туристичну діяльність" – юридичні особи та фізичні особи-підприємці – суб'єкти туристичної діяльності (туроператори та турагенти).

Звіти подаються на паперових носіях територіальному органу Держстату за місцезнаходженням респондентів у термін, визначений на бланку форми. Якщо респонденти подають зазначені форми як електронні звіти, вони здійснюють їх подання територіальним органам Держстату відповідно до встановленого порядку.

Під час отримання від респондента зазначених форм державних статистичних спостережень територіальні органи Держстату здійснюють попередню візуальну перевірку звіту, після чого вводять звіт до відповідного комплексу електронної обробки статистичної інформації, за допомогою якого проводять арифметичний та логічний аналіз як первинних, так і зведених даних, і передають опрацьовану інформацію на вищий рівень розробки. Результати державних статистичних спостережень зі статистики туризму за формами №№ 1-от; 1-КЗР; 1-туризм формують у таких обсягах і розрізах:

- на регіональному рівні: зведена інформація по всіх показниках, включених до відповідної форми звітності, за типами дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, колективних засобів розміщування, суб'єктів туристичної діяльності за регіоном у цілому й у розрізі районів, а також у розрізі органів державного управління, у підпорядкуванні яких знаходяться дитячі заклади оздоровлення та відпочинку (ф.№ 1-от);
- на державному рівні: зведена інформація по всіх показниках, включених до відповідної форми звітності, за типами дитячих закладів оздоровлення та відпочинку, колективних засобів розміщування, суб'єктів туристичної діяльності по країні в цілому й у розрізі регіонів, а також у розрізі органів державного управління, у підпорядкуванні яких знаходяться дитячі заклади оздоровлення та відпочинку (ф.№ 1-от).

При поширенні даних здійснюється контроль дотримання конфіденційності даних.

Основними статистичними публікаціями зі статистики туризму, підготовленими за даними державних статистичних спостережень із зазначеного питання, є:

- статистичний бюлетень "Оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку"

- http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
- статистичний бюлетень "Колективні засоби розміщування в Україні" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
  - статистичний бюлетень "Туристична діяльність в Україні" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm;
  - статистичний збірник "Діти, жінки та сім'я в Україні" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzahist_u.htm;
  - статистичний збірник "Захист дітей, які потребують особливої уваги суспільства" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publzahist_u.htm;
  - статистичний збірник "Регіони України" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ2_u.htm;
  - статистичний збірник "Статистичний щорічник України" http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.

7.6. Використання адміністративних даних при узагальненні інформації з питань туризму та в інформаційно-публікаційній діяльності

Для підготовки узагальненої інформації щодо розвитку туристичної галузі в інформаційно-публікаційній роботі використовуються адміністративні дані Адміністрації Державної прикордонної служби України та Міністерства соціальної політики України.

Форми звітності Адміністрації Державної прикордонної служби України:

- № 1-ДПСУ (квартальна) "Зведений звіт про пропуск осіб та транспортних засобів через державний кордон України";
- № 2-ДПСУ (квартальна) "Зведений звіт про виїзд громадян України за кордон";
- № 3-ДПСУ (квартальна) "Зведений звіт про іноземців та осіб без громадянства, які в'їхали в Україну".

Форми звітності Міністерства соціальної політики України:

- № 1-озк "Звіт про виїзд організованих груп дітей за кордон на відпочинок та оздоровлення";
- № 2-ОБК "Звіт про охоплення дітей шкільного віку оздоровленням та відпочинком за бюджетні кошти".

Зазначені адміністративні дані використовуються при підготовці статистичних бюлетенів "Оздоровлення дітей у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку влітку", "Туристична діяльність в Україні" та розміщуються на офіційному веб-сайті Державної служби статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>.

VIII. ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОЗВИТКУ СТАТИСТИЧНИХ СПОСТЕРЕЖЕНЬ З ПИТАНЬ ТУРИЗМУ, НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ І ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ ТА СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ПОДІЙ (ЯВИЩ) НА ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЯХ

8.1. Співпраця з установами, що безпосередньо займаються питаннями туризму, національних рахунків, платіжного балансу та розвитком прикордонних територій

Перш ніж розпочати роботу над проектом нового спостереження, необхідно визначити інформаційні потреби всіх установ, потенційно зацікавлених цією тематикою. Польський досвід показує, що дані про подорожі мають важливе значення не лише для інформаційних потреб на державному рівні, але й на рівні місцевих органів державної влади і органів місцевого самоврядування в прикордонних районах для формування і розвитку державної та регіональної політики. Таким чином, перед створенням системи статистичних спостережень для цілей статистики туризму, національних рахунків, платіжного балансу та у сфері розробки системи моніторингу явищ, що відбуваються в прикордонних районах, потрібно налагодити співпрацю з установами, що вивчають цю тематику.

Завдяки тісній співпраці та участі установ, які будуть головними одержувачами даних, можна на стадії проектування статистичного спостереження забезпечити надання якісних інформаційних послуг, пристосованих до різних груп користувачів. Потрібно зауважити, що надзвичайно важливою для статистичних спостережень є можливість порівнювання даних про подорожі для цілей статистики туризму та платіжного балансу.

Рекомендується, у разі прийняття рішення про проведення міждисциплінарного статистичного спостереження, яким, без сумніву, є статистичне спостереження у сфері подорожей, що інтегрує інформаційні потреби різних груп користувачів, щоб роль координаційної одиниці здійснював орган статистичної служби. Присвоєння органу статистичної служби ролі гестора даних про подорожі краще буде впливати на їхні порівнянність і доступність, сприятиме модифікації методології залежно від мінливих потреб користувачів та законодавства.

Через те, що обговорювана тематика про сферу подорожей має транснаціональний та транскордонний характер, особливо важливим є те, щоб розвиток системи

статистичних спостережень для цілей статистики туризму, національних рахунків, платіжного балансу та у сфері моніторингу явищ, що відбуваються в прикордонних районах здійснювався в тісному міжнародному співробітництві. Рекомендується забезпечити участь представників української статистики в робочих групах, робочих комітетах, семінарах та конференціях з тематики туризму та моніторингу соціально-економічних явищ прикордонних територій, що відбувається на міжнародній арені.

8.2. Правове регулювання

Організація статистичного спостереження повинна регулюватися відповідним законодавством. У Польщі статистичні спостереження проводяться відповідно до:

- Закону «Про публічну статистику» від 29 червня 1995 року (Урядовий вісник, 2016 р. поз. 1068, зі змінами), який визначає принципи і формує основу надійного, об'єктивного, незалежного і професійного здійснення статистичних спостережень, результати яких є офіційними статистичними даними, та визначає організацію і порядок проведення статистичних спостережень і перелік обов'язків,
- Програма статистичних спостережень публічної статистики затверджується щорічним розпорядженням Ради Міністрів, визначає тематичний обсяг статистичних спостережень та звітних зобов'язань. Також містить інформацію про мету, об'єкт та предмет кожного статистичного спостереження, про орган, що його проводить, джерело даних та результати статистичної інформації, у т.ч. форми і терміни оприлюднення.

Рекомендується роботу щодо внесення статистичного спостереження до програми статистичних спостережень розпочати згідно з принципом, що використовується в Європейській статистичній системі, на два роки наперед так, щоб можна було підготувати проект, провести консультації щодо його положень з зацікавленими сторонами, щоб оприлюднення документу було можливе до кінця року, який передуює року набуття чинності.

Крім того, для забезпечення почуття безпеки респондентів, які будуть брати участь в обстеженні, рекомендується гарантувати збереження конфіденційності (за допомогою відповідних положень Закону або в програмі статистичних спостережень) первинних даних, які збираються, зберігаються і обробляються під час обстеження (в Польщі це закон «Про захист персональних даних» від 29 серпня 1997 року (Урядовий вісник, 1997, № 133, поз. 883, зі змінами) та Закон «Про державну статистику» від 29 червня 1995 р., в якому йдеться про дотримання статистичної таємниці).

Згідно з чинним законодавством Польщі особи, які проводять статистичне спостереження та здійснюють нагляд за ним, мають доступ до первинних даних, зобов'язані суворо дотримуватися статистичної конфіденційності. Вся інформація про окремі домогосподарства, які підлягають спостереженню, становить статистичну конфіденційність персональної таємниці цих домогосподарств. Тому вона повинна бути відповідно захищена як фахівцями з інтерв'ювання, так і працівниками статистичної служби. Важливо, щоб респонденти в Україні були переконані, що їхні дані підлягають особливому захисту з боку органів статистики.

8.3. Підготовка методології спостереження

Перед проведенням статистичного спостереження та отримання статистичної інформації потрібно провести підготовку, спрямовану на розробку методології спостереження. Рекомендується, щоб методологія спостереження розроблялася на рівні Державної служби статистики України у співпраці з іншими установами, що займаються статистикою туризму, національними рахунками, платіжним балансом та моніторингом явищ, що знаходяться у прикордонних районах. Це дасть змогу враховувати диверсифіковані потреби користувачів вже на етапі розробки методології спостереження.

Основою розробки кожного статистичного спостереження є методологія, яка повинна складатися з таких основних елементів:

- тема;
- вид статистичного спостереження;
- мета;
- об'єкт спостереження;
- предмет спостереження;
- джерела даних;
- види результативної статистичної інформації;
- форма та термін оприлюднення інформації;
- бюджет та спосіб фінансування.

Вищеперечислені елементи повинні бути розроблені таким чином, щоб враховувати потреби національних одержувачів статистичних даних і, наскільки це можливо, пристосовані до інформаційних потреб, пов'язаних із виконанням міжнародних зобов'язань. Завдяки співпраці та обміну досвідом з іншими країнами, рекомендується використання наявних практик та прийнятих рішень, описаних наприклад, у методологічних книгах.

Одним з елементів підготовки методології спостереження є розробка інструментарію - статистичної форми для збору статистичних даних. Форма повинна містити питання з відповідними поясненнями для полегшення її заповнення. Важливо забезпечити в опитувальнику вичерпність питань, так щоб зібрати всю необхідну інформацію. Крім того, рекомендується періодично (бажано щороку) оновлювати записи у формах, що використовуються в опитуванні, з урахуванням інформаційних потреб та змін у законодавстві.

Для покращення якості статистичної інформації діяльність органів державної статистики повинні підтримувати консультативно-дорадчі органи, зокрема у сфері вдосконалення методології статистичних спостережень. У Польщі методологія обстеження подорожей позитивно оцінена Методичною комісією, яка діє при Центральному статистичному управлінні. Після розробки методології спостереження перед його реалізацією рекомендується, якщо це можливо, отримати висновок від консультативно-дорадчого органу з методологічних питань.

З метою забезпечення порівнянності результатів з міжнародними даними рекомендується, щоб зібрані та оброблені дані у сфері подорожей відповідали вимогам Європейського Союзу щодо статистики туризму та платіжного балансу:

- Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 692/2011 від 6 липня 2011р. про європейську статистику туризму (скасовує Директиву Ради 95/57/ЄС) (Урядовий вісник ЄС № L192 від 22 липня 2011, с.17);
- Виконавче розпорядження Комісії (ЄС) № 1051/2011 від 20 жовтня 2011р. про застосування Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) щодо європейської статистики туризму, структури звітів, якості і передачі даних (Урядовий вісник ЄС, № L276 від 21 жовтня 2011, с.13);
- Регламент (ЄС) № 184/2005 Європейського Парламенту та Ради від 12 січня 2005р. про статистику Співтовариства щодо даних платіжного балансу, міжнародної торгівлі у сфері послуг і прямих іноземних інвестицій (Урядовий вісник ЄС № L35 від 8 лютого 2005).

8.4. Підготовка організації спостереження

Організація статистичних спостережень – це складний процес. У Польщі нагляд за всією роботою щодо організації та вдосконалення методології статистичного спостереження у галузі подорожей виконують відповідні підрозділи Центрального статистичного управління. Розробником та координатором є Управління статистики

в Жешуві, в структурі якого діє Центр досліджень прикордонних територій та єврорегіональної статистики. Основними завданнями Центру є:

- проведення спільно з Національним банком Польщі та Міністерством спорту і туризму статистичних спостережень у сфері подорожей,
- проведення методичної та аналітичної роботи щодо статистичних спостережень у сфері подорожей,
- вивчення та аналіз попиту на статистичні дані зі статистики туризму для задоволення інформаційних потреб користувачів,
- участь у підготовці проекту програми статистичних спостережень публічної статистики,
- співпраця з органами державної адміністрації, в тому числі митної та прикордонної служб, органами місцевого самоврядування, а також іншими державними установами та ВУЗами щодо підготовки статистичних спостережень, збору необхідних даних та передачі отриманих результатів,
- підготовка графіків проведення статистичних спостережень у сфері подорожей, інструкції щодо заповнення форм та анкет для фахівців,
- співпраця з відповідними департаментами ЦУС,
- координація та нагляд за виконанням робіт щодо статистичних спостережень у сфері подорожей всіх територіальних органів державної статистики (16 управлінь статистики),
- використання результатів статистичних спостережень з різних галузей державної статистики та виявлення і оцінка можливостей використання наявних адміністративних джерел даних на потреби статистичних спостережень у сфері подорожей,
- підготовка завдань та принципів для створення інформаційних систем для збору, обробки та аналізу вихідних даних,
- оцінка якості та повноти отриманих наборів даних, відповідальність за якість і достовірність поширюваної інформації,
- проведення моніторингу національних і міжнародних нормативно-правових актів, необхідних для реалізації статистичних спостережень у сфері подорожей, ведення робіт спрямованих на адаптацію статистичних спостережень до змін,
- підготовка та поширення даних статистичних спостережень для зарубіжних та вітчизняних одержувачів,
- проведення практичних заходів для заохочення до участі у статистичних спостереженнях у сфері подорожей респондентів, оформлення листівок та плакатів,

- підготовка статистичних публікацій з використанням засобів візуалізації,
- участь у національних і міжнародних конференціях та семінарах з питань розвитку туризму.

Польський досвід однозначно показує, що створення підрозділу, який спеціалізується у дослідженні прикордонних територій, є гарним організаційним рішенням. Тому рекомендується створити в структурі Державної служби статистики України нову організаційну одиницю, яка б виконувала функції координатора з організаційних і методологічних питань статистичних спостережень для цілей статистики туризму, національних рахунків і платіжного балансу та моніторингу явищ, що відбуваються в прикордонних районах.

Обов'язки щодо підготовки, реалізації та розвитку статистичних спостережень у сфері подорожей та проведенням аналізу прикордонних районів вимагають від персоналу спеціальних знань. Тому рекомендується створити професійну команду, яка досліджуватиме цю тематику, працівники підвищуватимуть свою кваліфікацію через відвідування навчальних курсів, спеціалізованих тренінгів, конференцій, тематичних семінарів, братимуть участь у робочих групах, а також матимуть бажання і здібності до самоосвіти.

Підготовка організації статистичного спостереження повинна бути спрямована на визначення термінів та місця проведення статистичних спостережень, кількості фахівців з інтерв'ювання, які забезпечать його належне виконання, завдань та обов'язків фахівців з інтерв'ювання та координаторів (у Польщі це штатні працівники територіальних органів служби публічної статистики).

Для забезпечення вчасного завершення визначених обсягів робіт рекомендується розробити графік реалізації статистичного спостереження, який буде допоміжним інструментом для моніторингу стану роботи. Графік повинен містити конкретні завдання та терміни їх реалізації, зокрема із зазначенням підрозділів, відповідальних за їхнє виконання.

Після розробки методологічного та організаційного підходу для вивчення подорожей перед проведенням цільового спостереження рекомендується провести пілотне обстеження, яке дасть змогу перевірити інструментарій для застосовування в цільовому спостереженні. Крім того, буде можливість перевірити організаційно-методологічні припущення та визначити витрати, необхідні для проведення таких статистичних спостережень, а також оцінити ефективність прийнятого рішення.

8.5. Підготовка програмного забезпечення для обробки даних статистичного спостереження

Надзвичайно важливим для обробки та аналізу статистичних даних є підготовка відповідного програмного забезпечення. Рекомендується запроєктувати спеціально призначену для потреб статистичного спостереження подорожей ІТ-систему, яка повинна забезпечувати можливість збирання даних, контроль та аналіз введених даних, створення статистичних звітів та обчислювальних таблиць результатів.

Оскільки очікується, що оброблені дані, крім органів статистичної служби, будуть також використовувати інші установи, що вивчають статистику туризму, національні рахунки, платіжний баланс та проводять моніторинг явищ, які відбуваються в прикордонних районах, рекомендується встановити з цими установами структуру наборів даних та формат їх зберігання. Потрібно взяти до уваги, що цей формат має бути доступним широкому загалу користувачів статистичної інформації.

У разі збору інформації методом CAPI (Computer Assisted Personal Interview) потрібно буде підготувати спеціальне програмне забезпечення для мобільних пристроїв, таких як ноутбуки чи планшети.

Важливо, щоб на етапі обробки даних використовувалися методи перевірки, які забезпечать проведення контролю різного типу, а саме:

- повноти та логічної правильності записів - логічний контроль,
- виявлення неправильних облікових даних - арифметичний контроль,
- виявлення нетипових значень – предметний контроль,
- застосування динамічних та структурних показників - контроль якості серії даних.

Для оптимізації процесу аналізу даних працівники органів статистики можуть використовувати графіки. Рекомендується застосовувати методи умовного обчислення (імпутації, заміщення, відновлення) відсутніх відомостей, перерв у серії даних. Також необхідно перевірити коректність кодування змінних.

Припущення щодо функціонування ІТ-системи повинні бути підготовлені письмово і зберігатися в документації статистичного спостереження. Аплікацію можна розширювати та оновлювати відповідно до потреб. Перед введенням аплікації рекомендується провести тестування роботи системи. Це дасть змогу уникнути помилок при обробці статистичних даних.

ЧАСТИНА ІІ

КОНЦЕПЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИКОРДОННИХ РАЙОНІВ УКРАЇНИ

I. ХАРАКТЕРИСТИКА КОРДОНІВ І ПУНКТІВ ПЕРЕТИНУ КОРДОНІВ

Україна має протяжний державний кордон. Його довжина становить 6993 км¹⁴. Держава безпосередньо межує з сімома країнами: Російською Федерацією, Білоруссю, Молдовою, Румунією, Польщею, Угорщиною і Словаччиною. Найдовшим є кордон з Російською Федерацією (2295 км), а найкоротшим - з Словаччиною (98 км). На державному кордоні України діють 197¹⁵ пунктів пропуску:

1. 134 міжнародних - пропуск через державний кордон громадян і транспортних засобів будь-яких держав,
2. 28 міждержавних - пропуск через державний кордон громадян і транспортних засобів України і суміжної держави
3. 35 місцевих - пропуск через державний кордон громадян України і суміжної держави, які проживають у прикордонних областях (районах), і транспортних засобів, що їм належать.

Перетинання державного кордону України здійснюється через 100 автодорожніх, 36 залізничних, 3 пішохідних, 2 поромних, 26 повітряних та 20 морських пунктів пропуску. При проектуванні статистичного спостереження у сфері міжнародного туризму потрібно враховувати характеристики пунктів пропуску через кордон.

Українсько-польський кордон

Українсько-польський кордон є також зовнішнім кордоном Європейського Союзу¹⁶. Він відділяє польські Підкарпатське та Люблінське воєводства від Закарпатської, Львівської та Волинської областей. Протяжність кордону складає 542 км. На Українсько-польському кордоні знаходиться 14 міжнародних пунктів перетину кордону - 8 автодорожніх і 6 залізничних.

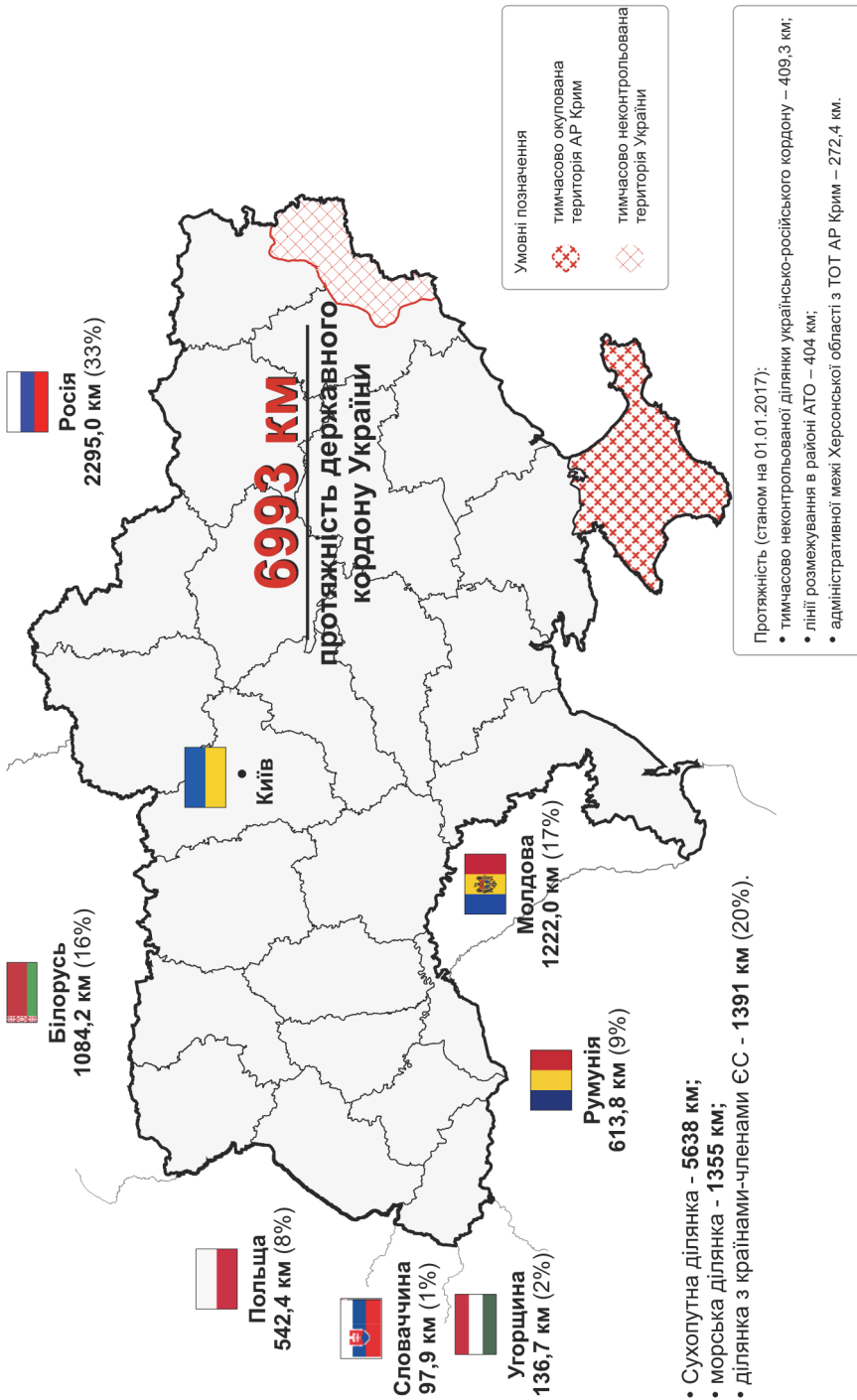
1 липня 2009 року була підписана угода про малий прикордонний рух (МПР) між Польщею та Україною, згідно з якою громадяни України, які живуть в 30-кілометровій прикордонній зоні, можуть подати заявку на отримання дозволу на перетинання кордону в рамках місцевого прикордонного руху. Після отримання такого дозволу громадяни України можуть у безвізовому режимі пересуватися по прикордонній зоні Польщі і знаходитися в межах цієї території загалом до 90 днів протягом кожних 6 місяців з дати першого дня перетину кордону (правило 90/180). Муніципалітети прикордонної території польської сторони охоплюють площу 13,4 тис. км², де проживає близько 0,8 млн. осіб, а з української сторони - 24,0 тис. км², де проживає близько 1,2 млн. осіб.

¹⁴ Інформація щодо протяжності ділянок кордонів України та пунктів пропуску через державний кордон, включені до цього розділу, наведена за даними Державної прикордонної служби України.

¹⁵ Станом на 1 червня 2017 р.

¹⁶ Eastern Borders Annual Risk Analysis 2013, FRONTEX.

Рис. 8. Протяжність кордонів України із сусідніми країнами

11 червня 2017 року набув чинності безвізовий режим між Україною та Європейським союзом, що дозволив громадянам України вільно перетинати міждержавні кордони країн Європейського Союзу без попереднього звернення до посольства для отримання дозволу. Українці, які мають біометричні паспорти, можуть приїжджати в країни ЄС з діловою чи туристичною метою або в сімейних справах на термін до 90 днів протягом 180-денного періоду протягом року.

Українсько-словацький кордон

Україна та Словаччина, серед усіх географічних сусідів, мають найкоротший державний кордон. Українсько-словацький кордон є також зовнішнім кордоном Європейського Союзу. Довжина кордону становить 98 км і проходить територією Закарпатської області. Українсько-словацький кордон має п'ять міжнародних пунктів перетину — два автодорожні, два залізничні і один пішохідний.

Українсько-угорський кордон

Українсько-угорський кордон проходить вздовж річки Тиси (Закарпатська область), протяжність кордону складає 137 км. Українсько-угорський кордон є також зовнішнім кордоном Європейського Союзу. Українсько-угорський кордон має 7 міжнародних пунктів перетину — 5 автодорожні, два залізничні.

Українсько-румунський кордон

Довжина кордону України з Румунією становить 614 км, у тому числі річковий кордон 292 км і морський 33 км. Українсько-румунський кордон є також зовнішнім кордоном Європейського Союзу. У 2014 році Україна та Румунія підписали угоду про малий прикордонний рух. Положеннями Угоди передбачається спрощений порядок перетину кордону мешканцями прикордонних областей України і Румунії, які проживають в межах 30-кілометрової зони від спільного державного кордону. Дія угоди охоплює 662 українські населені пункти Закарпатської, Івано-Франківської, Одеської та Чернівецької областей із загальною кількістю населення близько 2 млн осіб.

Українсько-румунський кордон має 10 пунктів перетину кордону (в тому числі 7 міжнародних) - 3 автодорожні, 4 залізничні і 3 річні.

Українсько-молдовський кордон

Кордон між Україною та Молдовою має загальну протяжність 1222 км (у тому числі річковий - 267 км, Придністров'я - 452 км) і проходить територіями Чернівецької, Вінницької та Одеської областей. На українсько-молдовському кордоні знаходиться 54

пунктів перетину кордону - 41 автодорожні, 8 залізничні, 3 річкові та 2 поромні, з яких 24 міжнародних, 13 міждержавних і 17 місцевих.

Українсько-російський кордон

Українсько-російський кордон має довжину 2295 км, з яких протяжність сухопутної частини становить - 1974 км а морської - 321 км. Це другий за величиною державний кордон на континенті Європи. Українсько-російський кордон проходить територіями Чернігівської, Сумської, Харківської, Луганської та Донецької областей. У зв'язку з військовим втручанням Російської Федерації Україна не контролює більше 409-ти кілометрів кордону на окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. В даний час на кордоні протяжністю 404 км ведуться бої українського війська із сепаратистами¹⁷. Внаслідок конфлікту багато місцевих пунктів перетину кордону було закрито. Прикордонних рух на цій ділянці кордону суттєво скоротився з 2,5 млн перетинів у 2014 році на майже 50% у наступному році¹⁸.

Станом на вересень 2016 на кордоні з Російською Федерацією працює 31 пункт пропуску (21 автодорожні, 8 залізничні, 2 пішохідні), з яких 14 міжнародні, 10 міждержавні і 7 місцеві.

Українсько-білоруський кордон

Українсько-білоруський кордон має довжину 1084 км, відділяє білоруські Берестейську та Гомельську області, від українських Волинської, Рівненської, Житомирської, Київської та Чернігівської областей. На українсько-білоруському кордоні знаходиться 27 пунктів перетину кордону (14 міжнародних, 5 міждержавних та 8 місцевих) - 20 автодорожніх, 6 залізничних та 1 річковий.

II. МЕТА СПОСТЕРЕЖЕНЬ

Важливим елементом у розробці *Концепції спостережень прикордонних районів України* після виявлення інформаційних потреб у цій сфері є визначення мети репрезентативних анкетних обстежень. Головною метою проведення таких обстежень повинно бути отримання інформації про внутрішній та закордонний туризм

¹⁷ Ukrainian border guards support extending European Wall project to border with Transdnistria. Kyivpost.com. Interfax. 19 August 2015.

¹⁸ Number of Russians crossing border with Ukraine on decline – border service, UNIAN (15 August 2016).

домогосподарств населення та інформації щодо подорожей нерезидентів (іноземців), які прибувають в Україну. Оскільки статистичне спостереження будуть здійснювати органи державної статистики (Держстат), у розпорядженні яких будуть дані про подорожі, це призведе до кращої порівнюваності та поширення даних.

Метою статистичного спостереження подорожей нерезидентів до України може бути:

- оцінка кількості подорожей нерезидентів до України,
- обсяг витрат, спричинених подорожами до України,
- оцінка перебування іноземних туристів.

На потреби статистичного спостереження, з метою узагальнення результатів, слід отримати від Адміністрації Державної прикордонної служби дані про кількість та структуру перетинів кордону.

Метою статистичного спостереження подорожей населення України може бути:

- обсяг участі населення (резидентів) у подорожах,
- характеристики основних видів туризму (внутрішній та закордонний туризм) членів домогосподарств, види туристичних послуг та рівень витрат, спричинених подорожами.

Використовуючи ті ж самі групування та класифікації в спостереженнях на кордоні та в домогосподарствах населення дістанемо додаткове джерело інформації про обсяги участі населення (резидентів) України у подорожах, подорожей нерезидентів до України та рівень витрат, спричинених подорожами.

III. ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

Об'єктом спостереження на кордоні будуть іноземці (нерезиденти), які виїжджають з України.

Предметом спостереження можуть бути:

- загальні відомості (країна постійного проживання, вік, стать),
- характеристики перебування нерезидентів: мета прибуття в Україну, тривалість перебування, види туристичних послуг, місце розміщення в Україні,
- рівень витрат нерезидентів в Україні, та рівень витрат, спричинених подорожами у себе в країні.

Одиницею статистичного спостереження в домогосподарствах населення будуть члени одно- або багатоособових домогосподарств, що підпадуть під обстеження.

Предметом спостереження можуть бути:

- масштаби внутрішнього та закордонного туризму домогосподарств населення,
- соціально-демографічні характеристики подорожуючих,
- кількість та структура внутрішніх та закордонних подорожей (короткострокові та довгострокові поїздки),
- напрями подорожей населення України за країнами,
- призначення та тривалість поїздки, тип використовуваного засобу розміщування, та використання транспортних засіб,
- витрати, спричинені поїздкою за країнами призначення, тривалість перебування; та витрати здійснені в Україні до виїзду за кордон.

IV. ОРГАНІЗАЦІЯ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ПРИКОРДОННИХ ОБЛАСТЕЙ УКРАЇНИ

Туристична галузь відіграє дуже важливу роль в економічній діяльності країни та набуває дедалі більшого значення для розвитку соціальної сфери. Дані зі статистики туризму використовуються для ефективного прийняття управлінських рішень та моніторингу політики не тільки у сфері туризму, а й для формування сталого місцевого та регіонального розвитку. Ретельний аналіз сучасного стану української статистичної системи в галузі статистичних спостережень з питань туризму вказує на необхідність впровадження нових статистичних спостережень, які могли б заповнити інформаційну прогалину зі статистики туризму, національних рахунків, платіжного балансу та моніторингу прикордонних регіонів.

Для вивчення інтеграційних та дезінтеграційних процесів, які відбуваються між країнами в прикордонних районах, а також враховуючи зростаючий інтерес користувачів, органи статистики України повинні розпочати роботу над створенням цілісної системи статистичних спостережень за явищами, що відбуваються в прикордонних районах. Найважливішим елементом такої системи є проведення на сухопутних, повітряних та морських кордонах України статистичних спостережень щодо участі резидентів та нерезидентів у подорожах. Рекомендується планувати, організувати та проводити статистичні спостереження аналогічні тим, які з 2014 року проводяться польською статистикою, тобто «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух

транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу» та «Участь населення (резидентів) Польщі у подорожах».

Перед впровадженням нових статистичних спостережень потрібно провести підготовчу роботу організаційного характеру, яка детально описана в розділі VIII частини I з метою визначення інформаційних потреб користувачів, предмету та області спостереження, розробки інструментарію, інформаційної системи. Важливим аспектом анкетного опитування є визначення сукупності, яка підлягає обстеженню, та розробка процедури відбору респондентів. При визначенні об'єму вибірки потрібно враховувати проблеми, які можуть виникати під час статистичних спостережень, що проводяться на добровільній основі, тобто труднощі у залученні респондентів чи відмову від участі в опитуванні.

Опитування на кордоні

Рекомендується провести аналогічне статистичне спостереження, яке в даний час проводиться в Польщі, тобто анкетне опитування «Подорожі нерезидентів до Польщі. Рух транспортних засобів та осіб на кордоні Польщі з країнами Європейського Союзу». Доцільно спочатку провести тестування на невеликій ділянці кордону, якщо це можливо, там де проводяться аналогічні спостереження польською статистикою, тобто на польсько-українському кордоні. Цей підхід має такі переваги:

- обстеження аналогічної сукупності полегшує формування відповідної вибірки,
- можливість використання застосованої в Польщі організації тестового спостереження та схеми дослідницьких методів,
- можливість порівняння результатів та проведення аналізу аналогічної сукупності.

При плануванні проведення статистичних спостережень на кордоні слід провести роботу з відбору пунктів перетину через кордон. Бажано, щоб обстеження подорожей (резидентів та нерезидентів) проводилося на усіх пунктах перетину через кордон, проте, у випадку виникнення фінансових або організаційно-правових обмежень, потрібно провести типологізацію (вибір) пунктів пропуску через кордон для обстеження. Типологізація полягає в розподілі усіх переходів на групи (типи) з подібними характеристиками.

Для проведення оцінки результатів статистичного спостереження потрібні будуть дані про перетин українських кордонів, які можна отримати від Адміністрації Державної прикордонної служби України.

Згідно з результатами статистичних спостережень польської статистики прикордонний рух має сезонний характер, тому спостереження доцільно проводити щоквартально. На початковому етапі робіт на кожному (або вибраному) відрізку сухопутного кордону з метою визначення добової інтенсивності перетинів було б доцільно провести пілотне обстеження, що в наступному може бути основою для оптимізації годин опитування.

Обстеження в морських портах та аеропортах, з певних причин, слід планувати окремо. Основою для визначення часових проміжків статистичного спостереження має бути розклад руху суден та розклад вильоту і прильоту літаків в аеропортах. Для проведення спостереження необхідно отримати від керівництва морських портів та аеропортів, вибраних для проведення опитування, дозвіл на доступ фахівців з інтерв'ювання, які залучені органами статистики для проведення опитування.

По можливості інтерв'ю з респондентами в морських портах слід проводити безпосередньо перед посадкою пасажирів на судно/паром або коли вони чекають у черзі на паромну переправу.

Для отримання достовірних результатів спостереження потрібно забезпечити достатню кількість фахівців з інтерв'ювання на вибраних пунктах перетину кордону, де буде проводитися опитування з урахуванням інтенсивності руху громадян. Фахівці з інтерв'ювання повинні попередньо пройти спеціальне навчання, а також мати необхідні документи та інструкцію для проведення досліджень. Важливо також щоб працівники статистики тісно співпрацювали з прикордонною та митною службами, з дотриманням принципу, за яким співробітники прикордонних і митних служб не беруть участь в опитуванні. Для забезпечення кадрової безпеки під час проведення опитування, фахівці з інтерв'ювання мають бути відповідно споряджені, тобто повинні мати ідентифікатори з фотографією, жилети з відображувальними елементами. Крім того, на дорогах і місцях для паркінгу рекомендується під час опитування розміщувати рекламно-інформаційні матеріали про проведення статистичного спостереження (наприклад, на автомобілях).

Обстеження у домогосподарствах населення

Для отримання більшого обсягу інформації та точніших результатів, рекомендується провести обстеження у домогосподарствах на зразок обстеження, яке проводять органи статистики у Польщі, предметом якого буде участь громадян

України (резидентів) у подорожах. Також було б доцільно спочатку провести пілотне спостереження, як модуль під час обстеження умов життя домогосподарств України.

Підготовка статистичного спостереження повинна починатися з визначення генеральної сукупності спостереження. Рекомендується, щоб формування вибірових сукупностей (вибірки) здійснювалося на основі бази даних, яка застосовується при організації обстеження умов життя домогосподарств. Статистичне спостереження участі громадян України (резидентів) у подорожах повинно здійснюватись по всій території країни методом прямого інтерв'ю. Орієнтовний період проведення повинен бути таким же, як і для статистичних спостережень на кордоні, до того ж обстеження у домогосподарствах населення повинно здійснюватись наступного місяця після звітнього кварталу.

Для досягнення задовільного рівня результативності (тобто співвідношення кількості опитаних домогосподарств із загальною кількістю відвіданих домогосподарств населення) у місцях проведення статистичного спостереження потрібно проводити відповідні інформаційні та заохочувальні заходи. Ця робота розпочинається з того, що домогосподарствам, які підлягають обстеженню, насилаються листи-запрошення від Голови Державної служби статистики України, в яких надається повна інформація щодо опитування. Зокрема, повідомляється мета обстеження та умови участі в ньому, інформація щодо статистичної конфіденційності та можливості перевірки посвідчення фахівця. Крім того, для більш детального представлення інформації щодо обстеження може бути використана і зовнішня реклама (плакати з використанням інфографіки). Фахівці з інтерв'ювання повинні пройти навчання, під час якого потрібно обговорити організаційні питання щодо проведення обстеження. Найбільш важливими елементом організації спостережень є підготовка технічних документів (інструкцій для проведення опитування).

Запитальник інтерв'ю, за допомогою якого проводиться обстеження у домогосподарствах населення, може бути більш розширеним і стосуватися широкого спектру інформації, на відміну від анкет, що використовуються для опитування на кордоні, які повинні бути короткими та лаконічними. Питання в запитальнику мають бути просто й зрозуміло сформульовані для досліджуваної категорії людей, використовувани терміни повинні бути однозначними. Потрібно уникати особистих питань, а також тих, які можуть бути нетактовними для респондента.

Беручи до уваги організацію процесу дослідження можна розглянути можливість розробки електронної версії запитальника паралельно з паперовою формою. Переваги електронної версії запитальника:

- зниження вартості обстеження у довгостроковій перспективі,
- покращення організації обстеження,
- поточний, логічний та арифметичний контроль при введенні даних безпосередньо від респондента,
- зменшення часу обробки даних.

Після отримання матеріалу дослідження необхідно провести аналіз та розробку результатів статистичних спостережень. Використання підготовленої ІТ-системи з використанням алгоритмів логічного та арифметичного контролю (описаного в пункті 8.5 у розділі VIII) дасть змогу оптимізувати організацію процесу дослідження, буде сприяти детальному аналізу введених даних та розрахунку результативних таблиць, що містять узагальнені дані. Процес дослідження потрібно завершити презентацією зібраного та розробленого статистичного матеріалу. Основним принципом представлення статистичних даних є вибір такого методу презентації (наприклад, таблична, графічна чи описова форми), який забезпечить виконання всіх дослідницьких завдань, значно полегшить розуміння статистичного матеріалу та поширення результатів обстеження.

Організація досліджень прикордонних територій України це складний комплексний процес, що вимагає узгодження різних аспектів, зокрема: визначення мети, предмету та сфери спостереження, а також джерел даних. Важливим елементом є розробка методу узагальнення та поширення результатів статистичних спостережень. Пріоритетним напрямком роботи є підвищення якості даних, пошуку додаткових джерел даних та моніторинг інших соціально-економічних явищ, що відбуваються у прикордонних районах, які можуть впливати на результати досліджень.

Розвиток узгодженої системи статистичних спостережень щодо прикордонних районів вимагає низки заходів, найважливішим з яких є організація та проведення репрезентативних обстежень як на кордоні, так і в домогосподарствах населення. Для координації запланованої роботи у структурі Державної служби статистики України потрібно створити підрозділ, до складу якого входили б експерти туристичної галузі, платіжного балансу, національних рахунків та прикордонних територій.

ПІДСУМКИ

Дослідні рішення, які у даний час використовуються в українській статистичній системі стосовно обстежень прикордонних територій, статистики туризму, зокрема, закордонних подорожей, є недостатніми в контексті інформаційних потреб політики розвитку на державному, регіональному та місцевому рівнях. Існує дефіцит інформації, серед іншого, про обсяги, асортимент та структуру витрат, здійснених українцями за кордоном та іноземцями в Україні, мету візиту, діапазон впливу явищ, пов'язаних із прикордонним рухом.

Запрезентована узгоджена система статистичних спостережень у сфері подорожей забезпечує отримання даних на макро- (для статистики туризму, національних рахунків, платіжного балансу), мезо- (для регіонів та прикордонних районів) та мікро- (для органів місцевого самоврядування, підприємців та інших установ) рівнях, а також дозволяє проводити моніторинг соціально-економічних явищ, що відбуваються у прикордонних районах.

Представлені рекомендації щодо планування, організації та проведення аналогічних статистичних спостережень, які проводяться польською статистикою на кордонах, поблизу кордонів, в морських портах, аеропортах та домашніх господарствах населення, повинні сприяти вдосконаленню системи статистичних досліджень державної статистики в Україні та поглибленню співпраці з науковими установами.

Універсальна система, яка поєднує дані з репрезентативних опитувань з даними адміністративних реєстрів та нестатистичних джерел (в тому числі Big Data) пропонує також процедуру обробки даних, оснащену інноваційними алгоритмами узагальнення даних. Варто відзначити, що ця система може використовуватися в умовах контрольованого та вільного переміщення товарів і послуг, у тому числі в «конфліктних районах».

Зміцнення потенціалу державної статистики України повинно спрямовуватися на розвиток інформаційного забезпечення та аналізу даних, а також розробки системи моніторингу явищ, що відбуваються у прикордонних районах для проведення належної оцінки впливу цих районів на економіку України. Крім того, ефектом також буде підтримка реформи місцевого самоврядування та інших ключових реформ згідно з Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС.

ЦЕНТРАЛЬНЕ СТАТИСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

ал. Неподеглогості 208
00-925 Варшава

BRG

Обстеження прикордонного руху осіб та транспортних засобів

ПУНКТ ПРОПУСКУ		№ ФОРМИ		ДО ПОЛЬЩІ/З ПОЛЬЩІ*
ДАТА	(дд-мм-рррр)		N (що підраховується)	ГОДИНИ з ..... до ...

№	Символ транспортного засобу (нижче введіть відповідний): О – легкові автомобілі, М – мікроавтобуси, А – автобуси, С – вантажні автомобілі, І – інші									
	Країна**	Кількість осіб	Країна**	Кількість осіб	Країна**	Кількість осіб	Країна**	Кількість осіб	Країна**	Кількість осіб
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
21.										
22.										
23.										
24.										
25.										
26.										
27.										
28.										
29.										
30.										
31.										
32.										
33.										
34.										
35.										
36.										
37.										
38.										
39.										
40.										
СУМА										
Сума X										

* Непотрібне закреслити. ** Символ країни на підставі реєстраційного номеру транспортного засобу.

№	Символ транспортного засобу (нижче введіть відповідний): О – легкові автомобілі, М – мікроавтобуси, А – автобуси, С – вантажні автомобілі, І – інші									
	Країна [*]	Кількість осіб	Країна [*]	Кількість осіб	Країна [*]	Кількість осіб	Країна [*]	Кількість осіб	Країна [*]	Кількість осіб
1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										
13.										
14.										
15.										
16.										
17.										
18.										
19.										
20.										
21.										
22.										
23.										
24.										
25.										
26.										
27.										
28.										
29.										
30.										
31.										
32.										
33.										
34.										
35.										
36.										
37.										
38.										
39.										
40.										
СУМА										
Сума X										

* Символ країни на підставі реєстраційного номеру транспортного засобу.

Код інтерв'юера - -

Заповнив _____ (прізвище та ім'я фахівця з інтерв'ювання) _____ (дата)

Перевірив _____ (прізвище та ім'я інспектора) _____ (дата)

ЦЕНТРАЛЬНЕ СТАТИСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

ал. Неподлеглості 208
00-925 Варшава

BRGr

Обстеження прикордонного руху осіб,
які перетинають кордон пішки

ПУНКТ ПРОПУСКУ

№ ФОРМИ

ДАТА

дд-мм-рррр

ДД-ММ-РРРР

Година обліку*			Кількість осіб, які подорожують у напрямку			
			до Польщі		з Польщі	
			Усього	в т.ч. країна символ країни (кількість осіб)	Усього	в т.ч. країна символ країни (кількість осіб)
0 ⁰⁰ – 0 ³⁰	8 ⁰⁰ – 8 ³⁰	16 ⁰⁰ – 16 ³⁰				
0 ³⁰ – 1 ⁰⁰	8 ³⁰ – 9 ⁰⁰	16 ³⁰ – 17 ⁰⁰				
1 ⁰⁰ – 1 ³⁰	9 ⁰⁰ – 9 ³⁰	17 ⁰⁰ – 17 ³⁰				
1 ³⁰ – 2 ⁰⁰	9 ³⁰ – 10 ⁰⁰	17 ³⁰ – 18 ⁰⁰				
2 ⁰⁰ – 2 ³⁰	10 ⁰⁰ – 10 ³⁰	18 ⁰⁰ – 18 ³⁰				
2 ³⁰ – 3 ⁰⁰	10 ³⁰ – 11 ⁰⁰	18 ³⁰ – 19 ⁰⁰				
3 ⁰⁰ – 3 ³⁰	11 ⁰⁰ – 11 ³⁰	19 ⁰⁰ – 19 ³⁰				
3 ³⁰ – 4 ⁰⁰	11 ³⁰ – 12 ⁰⁰	19 ³⁰ – 20 ⁰⁰				
4 ⁰⁰ – 4 ³⁰	12 ⁰⁰ – 12 ³⁰	20 ⁰⁰ – 20 ³⁰				
4 ³⁰ – 5 ⁰⁰	12 ³⁰ – 13 ⁰⁰	20 ³⁰ – 21 ⁰⁰				
5 ⁰⁰ – 5 ³⁰	13 ⁰⁰ – 13 ³⁰	21 ⁰⁰ – 21 ³⁰				
5 ³⁰ – 6 ⁰⁰	13 ³⁰ – 14 ⁰⁰	21 ³⁰ – 22 ⁰⁰				
6 ⁰⁰ – 6 ³⁰	14 ⁰⁰ – 14 ³⁰	22 ⁰⁰ – 22 ³⁰				
6 ³⁰ – 7 ⁰⁰	14 ³⁰ – 15 ⁰⁰	22 ³⁰ – 23 ⁰⁰				
7 ⁰⁰ – 7 ³⁰	15 ⁰⁰ – 15 ³⁰	23 ⁰⁰ – 23 ³⁰				
7 ³⁰ – 8 ⁰⁰	15 ³⁰ – 16 ⁰⁰	23 ³⁰ – 24 ⁰⁰				
СУМА						

* Потрібно позначити.

Код інтерв'юера - -

Заповнив _____ (прізвище та ім'я фахівця з інтерв'ювання) _____ (дата)

Перевірив _____ (прізвище та ім'я інспектора) _____ (дата)

Нотатки фахівця з інтерв'ювання

Година*	Кількість осіб, які подорожують у напрямку	
	До Польщі/з Польщі*	З Польщі/до Польщі*
0 ⁰⁰ – 0 ³⁰		
8 ⁰⁰ – 8 ³⁰		
16 ⁰⁰ – 16 ³⁰		
0 ³⁰ – 1 ⁰⁰		
8 ³⁰ – 9 ⁰⁰		
16 ³⁰ – 17 ⁰⁰		
1 ⁰⁰ – 1 ³⁰		
9 ⁰⁰ – 9 ³⁰		
17 ⁰⁰ – 17 ³⁰		
1 ³⁰ – 2 ⁰⁰		
9 ³⁰ – 10 ⁰⁰		
17 ³⁰ – 18 ⁰⁰		
2 ⁰⁰ – 2 ³⁰		
10 ⁰⁰ – 10 ³⁰		
18 ⁰⁰ – 18 ³⁰		
2 ³⁰ – 3 ⁰⁰		
10 ³⁰ – 11 ⁰⁰		
18 ³⁰ – 19 ⁰⁰		
3 ⁰⁰ – 3 ³⁰		
11 ⁰⁰ – 11 ³⁰		
19 ⁰⁰ – 19 ³⁰		
3 ³⁰ – 4 ⁰⁰		
11 ³⁰ – 12 ⁰⁰		
19 ³⁰ – 20 ⁰⁰		
4 ⁰⁰ – 4 ³⁰		
12 ⁰⁰ – 12 ³⁰		
20 ⁰⁰ – 20 ³⁰		
4 ³⁰ – 5 ⁰⁰		
12 ³⁰ – 13 ⁰⁰		
20 ³⁰ – 21 ⁰⁰		
5 ⁰⁰ – 5 ³⁰		
13 ⁰⁰ – 13 ³⁰		
21 ⁰⁰ – 21 ³⁰		
5 ³⁰ – 6 ⁰⁰		
13 ³⁰ – 14 ⁰⁰		
21 ³⁰ – 22 ⁰⁰		
6 ⁰⁰ – 6 ³⁰		
14 ⁰⁰ – 14 ³⁰		
22 ⁰⁰ – 22 ³⁰		
6 ³⁰ – 7 ⁰⁰		
14 ³⁰ – 15 ⁰⁰		
22 ³⁰ – 23 ⁰⁰		
7 ⁰⁰ – 7 ³⁰		
15 ⁰⁰ – 15 ³⁰		
23 ⁰⁰ – 23 ³⁰		
7 ³⁰ – 8 ⁰⁰		
15 ³⁰ – 16 ⁰⁰		
23 ³⁰ – 24 ⁰⁰		

* Потрібне позначити.

UKR

ГОЛОВНЕ СТАТИСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

ал. Неподлеглості 208
00-925 Варшава

PDP – Подорож до Польщі

Шановні Пані та Панове!

Головне статистичне управління проводить анонімне дослідження стосовно поїздок у Польщу. Будь ласка, заповніть цю анкету та віддайте її анкетеру. Інформація призначена виключно для дослідницьких цілей.

Дата, час		Пункт пропуску через кордон		I. Метод перетину кордону (позначити правильну відповідь)			
.....		.....		пішки, велосипед	1	вантажна машина	5
.....		.....		мотоцикл	2	залізничне сполучення	6
.....		.....		легковий автомобіль	3	літак	7
.....		.....		бус/автобус	4	пором/корабель	8

II. Країна Вашого постійного місця проживання?

III. Яка Ваша основна мета візиту у Польщі (вкажіть одну):

Особиста:		Службова/професійна:	
відпочинок, рекреація, відпустка	1	ділова	9
відвідування родичів або друзів	2	участь у конференції, конгресі	10
оздоровча	3	участь у ярмарках, виставах	11
релігійна, паломництво	4	сезонна робота, прикордонна	12
освітня	5	службова поїздка в характері члена екіпажу транспортного засобу (поїзд, корабель, літак)	13
покупки	6	транзит	14
транзит	7	інший вид поїздки у відрядження	15
інша (наприклад спортивна, культурна)	8		

IV. Прошу подати кількість осіб, які спільно покривають витрати (мають спільний „бюджет”, сім'я, знайомі) у часі поїздки (якщо Ви подорожували одні впишіть «1»)

1	в тому числі	у рамках МАЛОГО ПРИКОРДОННОГО РУХУ кордон перетинають	людей
2		у рамках ВІЗИ НА ЗАКУПКИ кордон перетинають	людей
3	КАРТУ ПОЛЯКА мають		людей
4	ПОЛЬСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ		людей

5 Характеристика осіб, що подорожують

Особливості		Загалом	менше 15 років	15–24 років	25–34 років	35–44 років	45–54 років	55–64 років	65 і більше років	
		0	1	2	3	4	5	6	7	8
Жінки	01									
Чоловіки	02									

V. У Польщі Ви провели в загальному

ночей

VI. Яким видом об'єкта для ночівлі Ви скористалися і в яких воєводствах Ви ночували:

(впишіть номери воєводств і відповідно кількість нічлігів)

	№ воєводства (наприклад, 18, 06)		.....																	
			кількість нічлігів																	
Місце проживання	Гостиниця, мотель, заїзд	01																		
	Пансіонат	02																		
	Приватна квартира/агротуристичний об'єкт	03																		
	Кемпінг і наметовий табір	04																		
	Безкоштовне проживання	05																		
	в тому числі у родичів або знайомих	06																		
	Інші об'єкти	07																		

VII. Яким транспортним засобом Ви використовували в Польщі? (позначте один основний)

пішки, велосипед	1
мотоцикл	2
легковий автомобіль, таксі	3
бус/автобус	4
вантажна машина	5
залізничне сполучення	6
літак	7
пором/корабель, інший водний	8
міський транспорт	9

VIII. Ваша поїздка у Польщу була організована організатором або посередником (туристична компанія, ідприємство або інші організації)?

так	1	→ num. IX
ні	2	→ num. X

IX. Які послуги Ви придбали в організатора або посередника? (виберіть усі придбані)

повний пакет	1
нічліг	2
транспорт	3
повне харчування	4
часткове харчування	5
інші (місцеві екскурсії та заходи, входні квитки, і т.п.)	6

X. Витрати, пов'язані з Вашою подорожжю до Польщі (треба враховувати витрати, які покриваються з власних засобів, а також фінансуються чи компенсуються підприємством, школою, громадською організацією, костелом, іншою організацією, особою, тощо)		Назва валюти	Сума	в тому числі для перепродажу
0		1	2	3
У зв'язку з подорожжю до Польщі Ви витратили загалом у себе в країні		01		
в тому числі	сума, сплачена в повному обсязі організатору подорожі за послуги, що надаються в Польщі	02		
	сума, сплачена за ночівлю у Польщі (крім поданої у пункті 02)	03		
	сума, сплачена за квитки міжнародного транспорту у польського перевізника (крім поданої у пункті 02)	04		
	купівля товарів у себе в країні, перепродані в Польщі	05		
Під час перебування у Польщі Ви витратили індивідуально або разом (08+09+10+14+15)		06		
в тому числі за допомогою кредитних карт		07		
проживання		08		
харчування в ресторанах, кафе, барах і т.д.		09		
транспорт		10		
в тому числі	покупка пального	11		
	покупка квитків на місцевий транспорт	12		
	покупка квитків на міжнародний транспорт у польського перевізника	13		
інші послуги		14		
покупка товарів (16+22+23+24)		15		
продуктів харчування та безалкогольних напоїв		16		
в тому числі	м'яса і м'ясних продуктів	17		
	молочних продуктів та харчових жирів	18		
	фруктів, овочів і продуктів з них	19		
	кави, чаю, какао та напоїв	20		
	зернових продуктів і кондитерських виробів	21		
алкогольних напоїв		22		
тютюнових виробів		23		
Непродовольчих		24		
у тому числі споживчих товарів тривалого користування і високої вартості		25		
з рядка 24 припадає на придбання:	одягу и взуття	26		
	матеріалів для будівництва, ремонту і технічного обслуговування квартири або будинку	27		
	меблів та товарів для домашнього інтер'єру	28		
	побутової техніки	29		
	аудіовізуального устаткування	30		
	фото-і комп'ютерного обладнання	31		
	мийних засобів, косметики і туалетного приладдя	32		
	частин і приладдя для транспортних засобів	33		
	пального (крім перерахованого в рядку 11)	34		

XI. На якій відстані від прикордонного пункту пропуску Ви здійснили покупку?	
до 30 км	1
від 31 до 50 км	2
від 51 до 100 км	3
від 101 до 200 км	4
від 201 до 500 км	5
501 км і більше	6

XII. Вкажіть відстань від Вашого місця проживання до прикордонного пункту пропуску	
до 30 км	1
від 31 до 50 км	2
від 51 до 100 км	3
від 101 до 200 км	4
від 201 до 500 км	5
501 км і більше	6

XIII. Як часто Ви перетинаєте кордон Польщі?	
щоденно	1
кілька разів на тиждень	2
кілька разів на місяць	3
кілька разів на квартал	4
кілька разів на рік або рідше	5

СПАСИБІ ЗА ЗАПОВНЕННЯ АНКЕТИ

Czas trwania wywiadu (w minutach)

Numer ankietera [ ] - [ ] - [ ]

Sporządził(a) _____ (imię i nazwisko ankietera) _____ (data)

Nr ankiety [ ] [ ] [ ]

Sprawdził(a) _____ (imię i nazwisko inspektora) _____ (data)

ЦЕНТРАЛЬНЕ СТАТИСТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ

ал. Неподегності 208
00-925 Варшава

PKZ

Участь у внутрішніх/зарубіжних подорожах

в ..... кварталі 2017 р.

ІДЕНТИФІКАЦІЙНІ ДАНІ ДОМОГОСПОДАРСТВА

Код області	№ квартири	Інший адресний пункт

№ наступного домогосподарства в квартирі	Кількість осіб у домогосподарстві	Чи члени домогосподарства брали участь у поїздах? 1 – так 2 – ні

Блок 1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДОМОГОСПОДАРСТВО (введення осіб просимо почати з референтної особи)

№ особи	Ім'я	Ступінь споріднення з референтною особою	Стать	Вік	Сімейний стан	Рівень освіти	Статус на ринку праці
	<i>якщо респондент погодиться</i>	1 – референтна особа 2 – чоловік, дружина 3 – син, дочка 4 – інші особи	1 – чоловіча 2 – жіноча	<i>Кількість завершених років в останній день обстежуваної квартири</i>	1 – kawalec, rapła 2 – одружений, заміжня 3 – вдвець, вдова 4 – розведений, розведена, живемо окремо (особа 0–14 років) 5 – не стосується (особа 0–14 років)	1 – вища 2 – середня спец. 3 – середня 4 – професійно-технічна 5 – неповна середня 6 – базова 7 – без освіти 8 – не стосується (особа 0–12 років)	1 – зайнятий 2 – безробітний 3 – студент або учень 4 – інше 5 – не стосується (особа 0–14 років)
0	1	2	3	4	5	6	7
01							
02							
03							
04							
05							
06							
07							
08							

Блок 2. ВНУТРІШНІ / ЗАКОРДОННІ ПОЇЗДКИ ПРИНАЙМНІ З ОДИМ НІЧЛІГОМ

2.1. Чи хтось з членів домогосподарства брав участь у поїздках принаймні з одним ночлігом за останній квартал?	так	1	→ Блок 2.2
	ні	2	→ Блок 3.А

2.2. Характеристики поїздок з 1 і більше ночлігів		Зреалізовані поїздки у домогосподарстві (починаючи з останньої поїздки)					
Специфікація							
0		1	2	3	4	5	
Поїздка	1 – внутрішня 2 – зарубіжна	01					
№ осіб, що беруть участь у поїздках		02					
в тому числі перетинання кордону в рамках місцевого прикордонного руху		03					
Місяць і рік, в якому почалася поїздка		04					
Місяць, в якому поїздка закінчилася		05					
Кількість ночівель		06					
Основна країна призначення (зарубіжні поїздки) Виберіть відповідний код із каталогу країн		07					
Пункт пропуску Виберіть код у каталозі пунктів пропуску		08					
Відвідувані місяць/кількість ночей у даному місці (регіон/країна у якому Ви мали щонайменше одну ночівлю) Виберіть відповідний код регіону/країни.		09	...	...	...	...	
Головна мета поїздки	Приватна поїздка 1 – відпочинок, дозволя, канікули 2 – відвідування родичів або друзів 3 – лікування 4 – релігія, паломництво 5 – навчання 6 – покупки 7 – інше	10					
	Службова поїздка 8 – сезонна робота, прикордонна - для зарубіжних подорожей 9 – член екіпажу (поїзд, корабель, літак) – для зарубіжних подорожей 10 – інше (бізнес, участь в семінарах, конференціях, виставах, відрядження)						
Місце призначення (відповідь „так” може бути більше ніж 1 раз) 1 – так 2 – ні (заповнюємо лише для приватних поїздок 1–7)	1 – місто	11					
	2 – узбережжя						
	3 – село (озеро, ріка і т.п.)						
	3.1 – в т.ч. озеро						
	4 – круїзний корабель						
	5 – гори (високогір'я і т.п.)						
6 – інше							
Головне місце розміщення	Орендовані 1 – готель і аналогічні засоби розміщення 2 – пенсіонат 3 – будинок відпочинку, молодіжний гуртожиток, водна станція 4 – база відпочинку та навчання, будинок відпочинку, курортний комплекс, 5 – орендоване житло 6 – агротуристичне житло 7 – кемпінг, наметове містечко 8 – туристичний коледж, бунгало 9 – санаторій або оздоровчий заклад 10 – транспортний засіб (напр. судно, поїзд, автомобіль, автобус) 11 – інше	12					
	Приватний сектор 12 – розміщення у родичів, знайомих 13 – другий будинок, дача 14 – інші не орендовані приміщення (власний намет, "ночліг під хмарою")						
	Як далеко була поїздка? (з місця проживання)		13				
	1 – до 30 км						
	2 – 31–50 км						
	3 – 51–100 км						
	4 – 101–200 км						
	5 – 201–500 км						
	6 – 501 км і більше						

2.2. Характеристики поїздки з 1 і більше ночлігів			Зреалізовані поїздки у домогосподарстві (починаючи з останньої поїздки)				
Специфікація			1	2	3	4	5
0							
Головний вид транспорту	1 – авіаційний 2 – морський/річковий 3 – залізничний 4 – автобусний (регулярний, туристичний) 5 – приватні та орендовані автотранспортні засоби 6 – інше (пішки, велосипедом)	14					
Чи використовували Ви послуги організатора, турагента або посередника?	1 – так → <i>переходьте до п. 16</i> 2 – ні → <i>переходьте до п. 18</i> 3 – не знаю → <i>переходьте до п. 17</i>	15					
Організатор чи турагент (дайте одну відповідь)	1 – туристичне агентство 2 – заклад праці або інша установа	16					
Які послуги ви придбали у організатора чи турагента? (перечисліть усі)	1 – все включено 2 – розміщення 3 – транспорт 4 – повне харчування 5 – часткове харчування 6 – інше (місцеві екскурсії, вхідні квитки тощо)	17					
Як бронювали послуги (розміщення, транспорт) у постачальника послуг - самостійно	1 – у постачальника послуг 2 – бронювання не знадобилося → <i>wiersz 21</i> 3 – не стосується → <i>wiersz 21</i>	18					
Бронювання основного транспортного засобу через Інтернет	1 – так 2 – ні 3 – не знаю	19					
Бронювання основного місця розміщення через Інтернет	1 – так 2 – ні 3 – не знаю	20					
Кількість однакових поїздок			21				
ВИТРАТИ ВСЬОГО в зл. (в т.ч. фінансовані іншими особами або заклад праці) (рядок 23+25)			22				
Вкажіть суму сплачену організатору або посереднику			23				
в тому числі за услуги надані кордоном			24				
Індивідуальні витрати (рядки 26+28+30+38+40)			25				
розміщення			26				
в тому числі за кордоном			27				
харчування в ресторанах, кафе, барах і т.п.			28				
в тому числі за кордоном			29				
транспорт			30				
в тому числі з того	покупка пального для поїздки в країні		31				
	покупка пального для поїздки за кордоном		32				
	покупка квитків на міжнародний транспорт (рядки 34+35)		33				
	у	даржавного перевізника	34				
		в іноземного перевізника	35				
	покупка квитків на місцевий транспорт у країні		36				
покупка квитків на місцевий транспорт за кордоном		37					
інші послуги (в т.ч. культурних та відпочинкових закладів, вхідні квитки і т. д.)			38				
в тому числі послуги надані за кордоном			39				

2.2. Характеристики поїздки з 1 і більше ночлігів		Зреалізовані поїздки у домогосподарстві (починаючи з останньої поїздки)					
Специфікація		0	1	2	3	4	5
Покупки товарів всього (витрати понесені до або на час поїздки)(рядки 41+43)		40					
в країні		41					
в тому числі для продажу за кордоном		42					
за кордоном (рядки 45+51+52+53)		43					
в тому числі для продажу в країні		44					
з рядка 40	з рядка 43	продовольчих товарів і безалкогольних напоїв	45				
		м'яса і м'ясних виробів	46				
		молочних продуктів і продовольчих жирів	47				
		овочів, фруктів, продуктів їх переробки	48				
		кави, чаю, какао і напоїв	49				
		продуктів із зернових культур і кондитерських виробів	50				
		алкогольних напоїв	51				
		тютюнових виробів	52				
		непродовольчих товарів	53				
		одягу і взуття	54				
		матеріали для будівництва, ремонту квартири або будинку	55				
		меблів та товарів для оформлення інтер'єру	56				
		побутова техніка	57				
		аудіовізуальне обладнання	58				
фототехніка та ІТ устаткування	59						
мийних засобів і косметично-гігієнічних виробів	60						
запчастин та аксесуарів для транспортних засобів	61						
палива (за винятком транспорту)	62						
Покупки товарів народного споживання та предметів високої вартості для власного використання з рядка 40		63					
в тому числі за кордоном		64					
Витрати за кордоном за допомогою платіжної картки		65					
Джерело фінансування витрат у %			100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Власні засоби		66					
Закладу праці		67					
Інше (напр. приватні особи, родичі, інші установи)		68					
в тому числі особи або інші установи з-за кордону		69					
Зарубіжні поїздки	На якій відстані від кордону зроблені покупки (подати найдовшу)	1 – до 30 км 2 – 31–50 км 3 – 51–100 км 4 – 101–200 км 5 – 201–500 км 6 – 501 км і більше	70				
	На якій відстані від кордону ви проживаєте	1 – до 30 км 2 – 31–50 км 3 – 51–100 км 4 – 101–200 км 5 – 201–500 км 6 – 501 км і більше	71				

Блок 3.А. ЗАРУБІЖНІ ОДНОДЕННІ ПОЇЗДКИ

3.1.А. Чи хтось з членів домогосподарства протягом останнього кварталу брав участь у зарубіжних одноденних поїздках (без нічлігу)?		так	1	→ Блок 3.2.А.		
		ні	2	→ Блок 4.А		
3.2.А. Характеристики зарубіжних одноденних поїздок (починаючи з останньої поїздки), що відрізняються за складом осіб або країною призначення або пунктом перетину кордону або метою поїздки						
Специфікація		№ інтерв'ю				
0		1	2	3	4	5
№ особи, що беруть участь у поїздах		01	.....	.....	.....	.....
в тому числі осіб, які перетинають кордон в рамках малого прикордонного руху		02	.....	.....	.....	.....
Основна країна призначення (Виберіть відповідний код із каталогу країн)		03				
Пункт пропуску Виберіть код у каталозі пунктів пропуску		04				
Головна мета поїздки	Приватна поїздка 1 – відпочинок, дозвілля, канікули 2 – відвідування родичів або друзів 3 – лікування 4 – релігія, паломництво 5 – навчання 6 – покупки 7 – інше	05				
	Службова поїздка 8 – сезонна робота, прикордонна - для зарубіжних подорожей 9 – член екіпажу (поїзд, корабель, літак) – для зарубіжних подорожей 10 – інше (бізнес, участь в семінарах, конференціях, виставках, відрадження)					
Спосіб перетину кордону	1 – пішки, велосипедом 2 – легковим автомобілем, мотоциклом (особистим, орендованим) 3 – бусом 4 – автобусом 5 – вантажним автомобілем 6 – залізницею 7 – літаком 8 – поромом/кораблем	06				
Кількість однакових поїздок		07				
ВИТРАТИ ВСЬОГО в зл. (в т.ч. фінансовані іншими особами або заклад праці) (рядки 09+11)		08				
Вкажіть суму сплачену організатору		09				
в тому числі за послуги надані за кордоном		10				

Специфікація		№ поїздки						
		0	1	2	3	4	5	
Витрати понесені індивідуально <i>(рядки 12+14+22+24)</i>		11						
харчування в ресторанах, кафе, барах тощо		12						
в тому числі за кордоном		13						
транспорт		14						
в тому числі	покупка пального для поїздки в країні	15						
	покупка пального для поїздки за кордоном	16						
	покупка квитків на міжнародний транспорт <i>(рядки 18+19)</i>	17						
	з того							
	у державного перевізника	18						
	в іноземного перевізника	19						
	придбання квитків на місцевий транспорт у країні							
	придбання квитків на місцевий транспорт за кордоном							
інші послуги (включаючи культурно-відпочинкові, квитки на вхід і т. д.)		22						
в т.ч. послуги за кордоном		23						
покупки товарів всього <i>(понесені до або на час поїздки) (рядок 25+27)</i>		24						
з рядка 24	в країні	25						
	в тому числі для продажу за кордоном	26						
	за кордоном <i>(рядки 29+35+36+37)</i>	27						
	в тому числі для продажу в країні	28						
	з рядка 27	в тому числі	продовольчих товарів і безалкогольних напоїв	29				
			м'яса і м'ясних виробів	30				
			молочних продуктів і продовольчих жирів	31				
			овочів, фруктів, продуктів їх переробки	32				
			кави, чаю, какао і напоїв	33				
			продуктів із зернових культур і кондитерських виробів	34				
		алкогольних напоїв	35					
		тютюнових виробів	36					
		непродовольчих товарів	37					
		в тому числі	одягу і взуття	38				
	матеріали для будівництва, ремонту квартири або будинку		39					
	меблів та товарів для оформлення інтер'єру		40					
побутова техніка	41							
аудіовізуальне обладнання	42							
фототехніка та ІТ устаткування	43							
мийних засобів і косметично-гігієнічних виробів	44							
запчастин та аксесуарів для транспортних засобів	45							
палива (за винятком транспорту)	46							

BIBLIOGRAFIA

- Błachut, B., Cierpień-Wolan, M., Czudec, A., Ślusarz, G., *Obszary transgraniczne Polski, Słowacji i Ukrainy – czynniki progresji i peryferyzacji*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2015.
- Cierpień-Wolan, M., Lasek, D., Oleński, J., *Foundations of transborder economics and statistics*, Rzeszów 2014.
- Cierpień-Wolan, M., Processes in transborder areas – significant impact on the economic growth, *Statistics in Transition new series*, Vol. 14, No. 3, pp. 420–430, Warszawa 2013.
- Potencjał społeczno-gospodarczy Euroregionu Karpackiego w latach 2011-2013*, Praca zbiorowa pod redakcją: Cierpień-Wolan, M., Cuper, J., Kozoń, J., Lasek, D., Magryś, W., Malakucziné, M., Matkovskyy, S., Ștefănescu, D., Zimovina, S., Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2015.
- Ruch graniczny oraz wydatki cudzoziemców w Polsce i Polaków za granicą w 2016 r.*, Praca zbiorowa pod redakcją: Cierpień-Wolan, M., Giełbaga, E., Główny Urząd Statystyczny w Warszawie, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Warszawa-Rzeszów 2017.
- Socio-economic potential of cross-border cooperation*, International collective monograph, Praca zbiorowa pod redakcją: Matkovskyy, S., Cierpień-Wolan, M., Lwowski Uniwersytet Narodowy im. Iwana Franki we Lwowie (Ukraina), Uniwersytet Rzeszowski, Lwów-Rzeszów 2017.
- Wyzwania rozwojowe pogranicza polsko-ukraińskiego*, Praca zbiorowa pod redakcją Andrzeja Miszczuka, Lublin 2017.